

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2017 30 stp
Fakultet for Landskap og samfunn

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

To what extent are the municipalities equipped to
administer the sustainable soil management

Maria Lauvdal og Maren Øinæs
Master i By- og regionplanlegging

FORORD

Denne oppgaven markerer slutten på et femårig studie i by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, fakultetet landskap og samfunn, institutt for by- og regionplanlegging. Den masteroppgaven er et samarbeid mellom studentene Maria Lauvdal og Maren Øinæs. Det ville vært utenkelig å fullføre studiet uten et slik velfungerende, lærerikt og underholdene samarbeid.

Gjennom masteroppgaven har vi lært ekstremt mye om hvordan jordvernet blir håndtert i kommunene, som på mange måter gjør oss litt triste. Vi har også lært at det skal svært lite til for å styrke det, og har gjennom arbeidet med oppgaven opplevd å styrke samarbeidet bare med å snakke med informanter og andre fagfolk. Vi håper at resultatene av denne oppgaven kan brukes som inspirasjon i kommunene i hele landet til å ivareta den begrensede ressursen landbruksarealer tross alt er, og oppfordrer alle som leser dette til å slå et ekstra slag for jordvernet.

Vi vil gjerne takke vår fantastiske veileder Kristine Lien Skog som alltid har tatt seg tid til å stille opp og hjulpet oss masse, til tross for tidsforskjell og avstandsforhold. Vi vil også takke alle informantene som har tatt seg tid til å delta i undersøkelsen. Vi setter stor pris på at det er så mange der ute som har lyst og er interessert i å hjelpe til.

Vi må selvfølgelig også takke hverandre for enda et vellykket samarbeid. Vi mener selv at vi er veldig flinke, og ville ikke klart dette uten hverandre. Det er på sin plass å rette en liten takk til kjærester som har holdt ut med to mastermonstre.

Takk til mammaer og pappaer for støtte.

Årene på Ås har vært veldig lærerike og underholdende, det er trist å si farvel til alle.

SAMMENDRAG

Landbruksarealer er en begrenset ressurs som det er et stort behov for å bevare. For at verdens skal ha nok mat i 2050 må matproduksjonen økes med 70 prosent. Gjennom nasjonale mål om jordvern skal Norge sørge for at vi ikke omdisponerer med enn 4000 dekar dyrket mark per år. Det er en kollektiv prosess å nå dette målet, der kommunene har ansvar for utarbeidelse av planer etter plan- og bygningsloven.

Denne oppgaven tar for seg om kommunene har kapasitet og kompetanse til å ivareta jordvernet, og om hvordan planavdelingen samarbeider med landbrukskontoret for å sørge for ivaretagelse. Ved å undersøke kommunene i Akershus og tre utvalgte casekommuner var formålet å svare på problemstillingen: *I hvilken grad er kommunene rustet til å ivareta jordvernet?*. For å kunne svare på problemstillingen er det i tillegg tre underproblemstillinger som tar for seg kapasitet, kompetanse og samarbeid.

I arbeidet med problemstillingen har vi gjennomført et pilotprosjekt som har lagt grunnlaget for videre undersøkelse. Videre ble det sendt ut en spørreundersøkelse til planavdelingene og landbrukskontorene i Akershus, og gjennomført intervjuer med representanter fra tre casekommuner.

Funn fra pilotprosjekt peker på en rekke faktorer som kan spille inn på kapasitet, kompetanse og samarbeid, som vi tok med inn i spørreundersøkelsen og intervjuene. Det har vist seg gjennom undersøkelsen at det er svært mange faktorer som avgjør om kommunene er rustet til å forvalte jordvernet eller ikke. Kapasitet kan være en utfordring, men det kan også være en drivkraft for å forbedre samarbeid og dermed skape en kollektiv kapasitet. Kompetansen hos planavdelingen for å utarbeide gode planer er i utgangspunktet tilstrekkelig. Det samme er kompetansen hos landbrukskontorene til å kunne bidra i arealplanleggingen. Det har derimot vist seg at samarbeid, holdninger og ferdigheter ser ut til å være avgjørende for om kommunene er rustet til å forvalte jordvernet.

Funnene viser at det noen kommuner som i stor grad er rustet til å forvalte jordvernet, og noen som i liten grad er rustet. Holdninger blant administrasjon og politikere er pekt på som avgjørende for ivaretagelsen av jordvern. Ferdigheter til å følge retningslinjer og krav fastsatt i nasjonale forventninger, planretningslinjer og regional plan viser seg å være varierende. Kapasiteten er generelt noe lav, men få ser dette som et hinder for samarbeid.

For å styrke jordvernet i kommunene er det få og enkle handlinger som skal til. Det er viktig at man fortsetter å følge opp Asplan Viaks tiltak for å styrke jordvernet, i tillegg til at det rettes oppmerksomhet til holdninger i kommunene.

ABSTRACT

Agricultural areas are a limited resource, which requires considerable preservation. In order for the world to have enough food by 2050, food production has to be increased by 70 percent. Through National soil policy Norway will ensure that we do not redistribute more than 4000 hectares of farmland each year. Achieving this goal is a collective process, where the municipalities are responsible for drawing up plans under the Planning and Building Act.

This thesis investigates whether municipalities have the capacity and competence to safeguard sustainable soil management, and how the planning office is cooperating with the office of Agriculture to ensure preservation. By examining the municipalities in Akershus and three selected case municipalities, the purpose was to answer the question: *To what extent are the municipalities prepared to implement sustainable soil management?* In addition to answer this question, there are three questions concerning capacity, competence and cooperation.

In the early process of this thesis we conducted a pilot project that laid the foundation for further investigation. A survey was sent to the planning departments and agriculture departments in Akershus, and we conducted interviews with representatives of three case municipalities.

Findings from the pilot project point to a number of factors that can influence capacity, competence and cooperation, which we included in the survey and interviews. It has become clear through the survey that there are many factors that determine whether the municipalities are equipped to manage sustainable soil management. Capacity can be a challenge, but it can also be a driving force for improving collaboration, and thus creating a collective capacity. When it comes to the planning departments competence, their plans are initially sufficient. The same is to be said about the competence of the agriculture departments and their contribution in the planning. It has been shown that cooperation, attitudes and expertise appear to be crucial for whether the municipalities are equipped to regulate sustainable soil management.

Our key findings indicate that there are some municipalities that are equipped to administer the sustainable soil management and some who are less equipped. Attitudes among administration and politicians are pointed out as crucial for the protection of sustainable soil management. Skills to follow guidelines and requirements set out in national expectations, planning guidelines and regional plan prove to be varying. The capacity is generally low, but few see this as a barrier to cooperation.

In order to strengthen the sustainable soil management in the municipalities there are a few and simple actions that are required. It is important to continue to carry out Asplan Viak's efforts to strengthen the sustainable soil management, as well as to draw attention to attitudes in the municipalities.

INNHALDSFORTEGNELSE

1 Innledning	12
1.1 Bakgrunn	12
1.1.1 Aktualitet.....	13
1.2 Mål og problemstilling	14
1.2.1 Hovedproblemstilling	14
1.2.2 Delproblemstillinger	14
1.3 Avgrensing	15
2 Metode	16
2.1 Valg av undersøkelsesområde	16
2.2 Pilot- forundersøkelse	16
2.3 Spørreundersøkelse	18
2.3.1 Gjennomføring av spørreundersøkelsen	18
2.4 Casestudie	19
2.4.1 Utvalgelse av case kommuner	19
2.4.2 Dybdeintervju	19
2.5 dokumentanalyse	20
2.6 Metoderefleksjoner	21
2.6.1 Forskningsetikk	21
2.6.2 Reliabilitet.....	21
2.6.3 validitet.....	22
2.7 Personlige refleksjoner	22
2.7.1 utfordringer.....	23
3 Juridisk og teoretisk grunnlag	25
3.1 Jordvern i historisk planperspektiv	25
3.2 ansvaret for forvaltning av jordvernet	26
3.2.1 Fjernivåstyring	27
3.2.2 Kommunens autonomi	28
3.2.3 Kommunal nettverksplanlegging	28
3.4 juridisk Rammeverk for forvaltning av jordvern i kommunen	29
3.4.1 Statlige planretningslinjer og føringer	29
3.4.2 Regionale retningslinjer og føringer	31
3.4.3 Kommunale retningslinjer og føringer.....	32
3.5 Landbrukskontorets historie	32
3.5.1 Omorganisering av landbrukskontorene	33
3.6 Kompetanse og kapasitet i kommunen	34
3.6.1 Landbrukskontorets kapasitet og kompetanse	34
3.6.2 Plankompetanse og kapasitet i kommunen	34

3.7 Teoretisk forståelse av Kompetanse	35
3.7.1 Kompetanseformer.....	36
3.7.2 Organisatorisk kompetanse.....	37
3.7.3 Kompetansekomponenter.....	38
3.8 Teoretisk forståelse av samarbeid	41
3.8.1 Forutsetninger for samarbeid og samhandling	41
3.8.2 Mulighetene for å overvinne barrierer i offentlig samarbeid.....	41
3.8.3 Samhandling og sosiale læringssystemer	42
3.8.4 Samarbeidende planlegging	43
3.8.5 Interkommunalt samarbeid.....	44
4 Funn – resultat.....	46
4.1 Akershus fylke	46
4.1.1 Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus	47
4.2 Casekommunene	49
4.2.1 Ski	49
4.2.2 Ullensaker	49
4.2.3 Bærum	50
4.2.4 Kommuneplaner og strategidokumenter	50
4.3 Press på dyrket mark.	51
4.4 Ferdigheter.....	52
4.4.1 Generelle utredningskrav	52
4.4.2 Fortetning og transformasjon.....	55
4.4.3 KOSTRA	57
4.5 Kapasitet	58
4.5.1 Resultat fra Spørreundersøkelsen	58
4.5.2 resultat fra Casestudiet	61
4.6 Formell kompetanse	61
4.7 Holdninger.....	63
4.7.1 Holdninger til jordvern på overordnet nivå.....	63
4.7.2 Holdninger til jordvern blant de ulike aktørene på Kommunalt nivå	65
4.7.3 Rangering av hensyn i arealplanleggingen	67
4.7.4 Behov for å styrke jordvernet.....	67
4.7.5 Egenvurdering.....	68
4.8 Samarbeid	69
4.8.1 Organisering og lokalisering av landbrukskontor	69
4.8.2 Involvering og samarbeid	72
4.8.3 Er det behov for å styrke samarbeidet	76
4.8.4 Hva kunne vært gjort for å forbedre samarbeidet?	77
4.9 Eventuelle konsekvenser.....	78
5 Er kommunene rustet til å ivareta jordvernet?.....	80
5.1 Ferdigheter.....	80
5.1.1 Mangelfulle eller manglende planer er en utfordring	80

5.1.2 Fortetting og transformasjon	82
5.2 Holdninger.....	84
5.2.1 Ulike tolkninger av spørsmål	86
5.3 Kompetanse i planavdeling og landbrukskontor	87
5.4 Kapasitet er en utfordring	89
5.5 Samarbeid mellom planavdeling og landbrukskontor er avgjørende for å ivareta jordvernet	90
5.5.1 Interkommunale samarbeid – en løsning eller hindring?.....	91
5.5.2 Lokalisering er likevel avgjørende	92
5.6 Konklusjon	93
6 Avsluttende refleksjoner	95
6.1 Tiltak for å styrke samarbeidet.....	95
6.2 Veien videre	96
Tabell- og figurliste	98
Referanser	98
Vedlegg	101

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN

For å sikre den globale matsikkerheten frem til 2050 er det behov for å øke matproduksjonen med 70 prosent (Landbruks- og matdepartementet 2014). Det er derfor svært viktig å bevare alt vi har av dyrket og dyrkbar mark dersom man skal ha mulighet til å ha nok mat til verdens stadig økende befolkning. Landbruksarealer som ressurs er avgjørende for at mennesker og dyr skal ha tilgang til mat, og blir sett på som en viktig del av nasjonal beredskap. De seneste årene har man sett hvordan klimaendringer og kriser begrenser den globale tilgangen på mat, som gjør at det er desto viktigere å opprettholde og bevare de områdene som finnes i landet.

I Norge er det ca. 3 prosent av arealet som kan brukes til å dyrke mat. Tidlig bosetting foregikk i områder som egnet seg godt til å dyrke, som fører til at dagens landbruksarealer i hovedsak befinner seg i og rundt byer og tettsteder. En stor del av den gode jorden befinner seg i Akershus fylke. Akershus fylke rommer hele 11 prosent av landets befolkning, og opplever en gjennomsnittlig befolkningsvekst i kommunene på 1,6% per år (Akershus fylkeskommune 2013a). Dette gjør at presset på alle arealer i Akershus er stort, og dyrket og dyrkbar mark er spesielt sårbart.

Vi har også en tilsvarende andel mark som er dyrkbar. Bare to prosent av dette vil være egnet til denne type produksjon. Store deler av de dyrkbare områdene i dag myr, dette vil igjen by på nye utfordringer knyttet til klimagasser og naturmangfold (Landbruksdirektoratet 2016b).

Staten har som mål å begrense omdisponeringen av dyrket mark med 4000 dekar per år (Landbruks- og matdepartementet 2014). Kommunene har hovedansvaret for arealplanleggingen, hvor plan- og bygningsloven er det viktigste verktøyet. Det krever at planmyndighetene har kapasitet og kompetanse til å gjennomføre gode planprosesser der lokale hensyn skal tas samtidig som vedtak skal være i tråd med statens mål og retningslinjer. Planmyndighetene er avhengige av å innhente informasjon og samarbeide med andre samfunnsaktører. For jordvernet er landbrukskompetansen relevant, fordi landbrukskontorene kan bidra med kunnskap om landbruksarealene som for eksempel kan bidra til å ivareta dyrket og dyrkbar mark med høy kvalitet, fremfor den av lavere kvalitet. Derfor skal vi ta for oss hvordan kommunal planmyndighet samarbeider med landbrukskontoret for å ivareta jordvernet.

I 1994 ble landbrukskontorene omorganisert fra å være statlige til å bli kommunale. Formålet med omorganiseringen var at landbruksforvaltningen skulle gå fra å være en sektoretat, som kun forvaltet landbruket, til en samfunnsaktør som skulle medvirke i samfunnsplanleggingen. (*Innst. S. nr. 34* 1992-93). Landbruksforvaltningen skulle blant annet kunne ta del av den kommunale planleggingen for å sikre at landbruksinteresser ble

hensyntatt. En evaluering i 1996 viste at svært mange kommuner enda ikke hadde funnet en passende organisering for landbruksforvaltningen etter to år (Glosvik et al. 1996). Ut over denne undersøkelsen har det ikke blitt evaluering hvorvidt landbruksforvaltningen har blitt den samfunnsaktøren den var tenkt å bli.

1.1.1 AKTUALITET

Asplan Viaks rapport (Gunnufsen et al. 2015) med tiltak for å styrke jordvernet sier at god planlegging er nøkkelen til suksess, der tett oppfølging av kommunens planprosess og tydelig formidling av jordvernmål vektlegges. Dette bør gjøres ved at kommunen involverer de som har fagkunnskap innenfor temaet. Videre sier rapporten at det er kommunens ansvar å ha tilgang til riktig og nødvendig fagkompetanse, som innebærer at landbruksforvaltningen og dens ressurser må brukes. Som et tiltak nevnes det i rapporten at det bør undersøkes om manglende kompetanse i landbruksforvaltningen er en utfordring i oppfølgingen av jordvernpolitikken (Gunnufsen et al. 2015).

Denne oppgaven som tar for seg om det foreligger kapasitet, kompetanse og samarbeid i kommunene i Akershus for å ivareta jordvernet vil derfor være svært viktig for hvilke områder det bør satses mer på og hvordan man kan styrke et samarbeid mellom planavdeling og landbrukskontor.

1.2 MÅL OG PROBLEMSTILLING

Formålet med studien er å avdekke om kompetanse er en utfordring for jordvernet, og hvilke andre faktorer som spiller inn i samarbeidet mellom landbrukskontorene og planavdelingene. Det foreligger ingen forskning på dette området, og oppgaven vil kunne bidra med kunnskap som er etterlyst av Stortinget. Kunnskapen er viktig for å vurdere hvordan kommunene forvalter jordvernet.

1.2.1 HOVEDPROBLEMSTILLING

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

«I rustet til» legger vi til grunn at kommunene har kapasitet nok til å utføre de arbeidsoppgaver som kreves i planprosessene. Dette krever at kommunene har kompetanse til å følge nasjonale retningslinjer og krav i utarbeidelsen av plandokumenter.

En god forvaltning innebærer at alle hensyn i planleggingen må ses opp imot hverandre, og vurderes slik at en når de beste løsningene. Dette innebærer en veloverveid arealforvaltning der alle interesser er tatt hensyn til.

Hensynet til jordvern er av både lokal, regional, nasjonal og global interesse. Med jordvern menes ikke en fredning av landbruksarealene, men beskyttelse eller en høy prioritering av arealene. Dette medfører at omdisponering av dyrket og dyrkbar mark kan forekomme i det en kan kalle en god arealforvaltning, dersom det kan vises til at arealenes verdi er vurdert og det er i tråd med nasjonale forventninger, krav og lovverk.

1.2.2 DELPROBLEMSTILLINGER

For å kunne besvare og finne ut i hvilken grad kommunene er rustet til å forvalte jordvernet, har vi formulert fire delproblemstillinger for å best belyse de største utfordringene.

Har planavdeling og landbrukskontor tilstrekkelig kapasitet til å utføre sine arbeidsoppgaver?

Med «tilstrekkelig kapasitet» mener vi om avdelingen opplever at de får gjennomført alle sine oppgaver innen frister og at det ikke er et behov for flere ansatte i avdelingene.

Har planavdeling og landbrukskontor god nok kompetanse innenfor arealplanlegging og landbruk til å følge overordnede retningslinjer og krav?

For å kunne besvare denne delen, deles den inn i tre deler. Den første tar for seg kompetansen i kommunen som helhet, der vi vil se om kompetansekrav jf. Plan og bygningsloven blir oppfylt. Den andre delen tar for seg planavdelingen og deres kompetanse til å følge overordnede retningslinjer og krav fastsatt i nasjonale forventninger, planretningslinjer og regional plan. Den tredje er landbrukskontoret og deres kompetanse til å bidra i arealplanleggingen med sine kunnskaper om landbruk.

Hvordan fungerer samarbeidet mellom planavdeling og landbrukskontor for å sikre at hensyn til jordvern blir ivaretatt i arealplanleggingen?

For å besvare dette spørsmålet må vi undersøke hvordan landbrukskontorene og planavdelingene benytter hverandres kunnskaper. Det blir vesentlig å se på hvordan landbrukskontoret blir involvert, hvilke rutiner som finnes og om dette bidrar til å ivareta jordvernet.

Hvilke konsekvenser får eventuelt manglende kompetanse, kapasitet og samarbeid for jordvernet?

Konsekvenser vil være avgjørende for å avdekke hvilke behov for videre forskning som vil gjøre seg gjeldende. Det vil også legge et grunnlag for å kunne komme med videre anbefalinger.

1.3 AVGRENSING

Undersøkelses område for denne oppgaven vil være Akershus fylke, med sine 22 planavdelinger og 13 landbrukskontor.

Når vi omtaler kommunen i denne oppgaven mener vi planavdeling og landbrukskontor, da det er disse som har det faglige kompetansegrunnlaget for å ivareta jordvernet gjennom utarbeidelse av gode plandokumenter. Politikerne har en vesentlig rolle for ivaretagelsen av jordvernet, gjennom politisk beslutningsmyndighet. De har ett ansvar i henhold til kompetanse og kapasitet, som er at kommunestyret må sørge for at det foreligger tilstrekkelig plankompetanse jf. Plan- og bygningsloven. Da vi ser på prosessene før politisk behandling og forholdene innad i administrasjonen er det planavdelingene og landbrukskontorene som er undersøkelsesobjekter. Politikernes egne evaluering knyttet til holdninger om jordvern er utelatt da vi fokuserer på det faglige arbeidet i administrasjonen, og administrasjonens vurdering av seg selv. Politikerne er inkludert i undersøkelsen i form av administrasjonens oppfattelse av deres holdninger og hvordan dette påvirker deres arbeid.

Kommunene som planorgan har en varierende organisering av sin planvirksomhet. I noen kommuner er all virksomhet organisert i en samlet avdeling, mens andre har en kommuneplanlegger med ansvar for kommuneplanen. Det er også noen kommuner som har egen avdeling for detaljreguleringsplaner og private planer. Siden organiseringen er svært varierende har vi i denne oppgaven bruk betegnelsen planavdeling på samtlige, selv om de kan ha ulike ansvarsområder.

2 METODE

I metodekapittelet vil vi legge frem en presentasjon av metodene vi har brukt til datainnsamling, deretter gjøre rede for valg av caseområder. Til slutt vil vi vurdere forskningens kvalitet og beskrive hva som kunne vært gjort annerledes.

For å kunne svare på våre problemstillinger har vi valgt å bruke både kvantitative og kvalitative metoder. Den kvantitative tilnærmingen baserer seg på mengde og generaliserer (Johannessen et al. 2011). En kvalitativ undersøkelse er et forsøk på å få en forklaring og årsakssammenheng av hvorfor fenomenene som kommer frem av spørreundersøkelsen er som de er.

2.1 VALG AV UNDERSØKELSESONOMRÅDE

Vi har valgt å bruke Akershus fylke med sine 22 kommuner som undersøkelsesområde. Fylket har lenge hatt en enorm befolkningsvekst på grunn av sin lokalisering rundt Oslo. Akershus er også et av fylkene i Norge som har mye landbruksareal med god jordkvalitet, som blir svært utsatt for omdisponering. I tillegg til stort utbyggingspress, og dermed trussel for dyrket mark, har Oslo og Akershus nylig vedtatt en regional plan for areal og transport, som er et virkemiddel ment å ivareta jordvernet.

Landbrukskompetansen er ivaretatt på kommunale eller interkommunale landbrukskontor. Disse kontorene er organisert på ulike måter i fylket, der mange kommuner har egne landbrukskontor. Det forekommer også interkommunale samarbeid der to eller flere kommuner har et felles landbrukskontor.

2.2 PILOT- FORUNDERSØKELSE

En pilotstudie omhandler ofte en test av forskningsmetoden for å finne eventuelle mangler og svakheter samt hvor relevant problemstilling er. I vårt tilfelle har piloten omhandlet informasjonsgrunnlag og samfunnsrelevans fremfor å teste metoden. Etter kontakt med landbruks- og matdepartementet fikk vi anbefalt en rekke problemområder som var aktuelle innenfor temaet jordvern.

Utvalget av deltakere i piloten er valgt med omhu for få en oversikt over hvilke utfordringer som finnes der arealplanleggingen møter jordvernshensyn. Deltakerne har ulike roller i offentlig forvaltning og på ulike nivåer. De er valgt for å kunne få et godt grunnlag og et springbrett videre i undersøkelsen.

Under valget av problemstilling ville vi gjennom pilotstudiet avdekke hvilke aspekter ved kompetanse, kapasitet og samarbeid som bør undersøkes nærmere. Dette har vi gjort ved å gjennomføre samtaler med flere sentrale organer. For å kunne lage en god spørreundersøkelse har det vært avgjørende å gjennomføre en pilot i forkant.

Hovedfunnene fra samtalene peker alle på at kommunen er myndigheten som bør ha ansvaret for planleggingen, men at de har utfordringer med kapasitet, kompetanse og samarbeid innad i kommunen og med øvrige aktører. De peker særlig på holdninger til jordvern i alle kommunale ledd og utfordringer knyttet til samarbeid mellom planavdeling og landbrukskontor.

Pilotprosjektet ble gjennomført høsten 2016 som forberedelse til masteroppgaven. Vi gjennomførte samtaler med syv informanter som representerer ulike sektorer og organer i planleggingen. Intervjuene/samtalene i pilot var i hovedsak ustrukturerte for å kunne ha en åpen samtale med informantene.

Fra samtalene er resultatene vist i vedlegg 1, som har blitt lagt til grunn for videre arbeid med fastsettelse av problemstilling, og arbeid med spørreundersøkelse og intervjuer.

Pilot			
Organ	Deltakere	Hvorfor	Hva
Landbruk- og mat departementet	2	For å avdekke problemområdet og styrke aktualiteten i oppgaven	Hvor er det manglende kunnskap om temaet jordvern
			Problemstilling - Hva og hvorfor
			Akershus fylke - status
			Forslag til casekommuner
			Holdninger knyttet til jordvern
			Organisering og lokalisering av landbrukskontorene
Fylkesmann - landbruksavdeling	2	For å avdekke problemområdets regionale utfordringer	Problemstilling - Hva og hvorfor
			Jordvernshenyn i kommunene i Akershus
			Hvilke utfordringer er gjennomgående i kommunene
			Vektlegging av jordvern i møte med andre hensyn
			Akershus fylke - status
			Forslag til casekommuner
Professor i by og regionplanlegging	1	For å belyse sentrale begreper og få innspill til nyttig informasjon knyttet til problemområdet.	Holdninger knyttet til jordvern
			Organisering og lokalisering av landbrukskontorene
			Problemstilling - Hva og hvorfor
			Metodiske spørsmål
			Teoretiske spørsmål
			Holdninger knyttet til jordvern
Kommunal landbrukssjef	1	For å avdekke utfordringer og problemer ved jordvernshensyn i planprosesser.	Organisering og lokalisering av landbrukskontorene
			Grunnlag til spørreundersøkelser
			Problemstilling - Hva og hvorfor
			Jordvernshensyn i planprosesser
			Samarbeid mellom landbrukskontor og planavdeling
			Landbrukskontorets posisjon i planprosesser
Kommunal plansjef	1	For å avdekke utfordringer og problemer ved jordvernshensyn i planprosesser.	Holdninger i kommunen knyttet til jordvern
			Organisering og lokalisering av landbrukskontorene
			Problemstilling - Hva og hvorfor
			Jordvernshensyn i planprosesser
			Samarbeid mellom landbrukskontor og planavdeling
			Hvordan kommunene forholder seg til regionalplan

Tabell 1: Utvalg pilot

2.3 SPØRREUNDERSØKELSE

Bakgrunnen for at vi har valgt å gjennomføre en spørreundersøkelse i dette studiet er fordi vi ønsker å se generelle tendenser for kapasitet, kompetanse og samarbeid i Akershus fylke. Med spørreundersøkelse kan man generalisere spørsmålene som blir sendt ut, og dermed kunne se likheter og forskjeller i svarene. Ut i fra funnene fra pilotstudiet, teori og bakgrunn har vi laget en matrise der spørsmålene fra spørreundersøkelsen er satt inn for å kunne se alle spørsmålene i sammenheng, og vite grunnlaget for hvorfor vi stiller de vedlegg 2.

Spørreundersøkelsen er basert på at kommunene skal foreta en egevaluering av kapasitet, kompetanse og samarbeid. Spørreskjemaet er laget som avkryssing, med unntak av to spørsmål, der vi spør om avdelingens årsverk og en utdyping på hvordan samarbeidet kan styrkes. Vi har laget flere versjoner av spørreundersøkelsen for å kunne tilpasse de til planavdelingene og landbrukskontorene med ulik organisering. Vi har forsøkt å holde spørsmålene så like som mulig til de ulike avdelingene for å kunne sammenligne på tvers.

2.3.1 GJENNOMFØRING AV SPØRREUNDERSØKELSEN

I forkant kontaktet vi alle avdelinger per telefon i håp om å øke svarprosenten på spørreundersøkelsen. Vi kom i kontakt med alle landbrukskontorene, men hos planavdelingene var det varierende. Der vi ikke fikk kontakt med per telefon ble det sendt en mail med beskrivelse av oppgaven, oppgavens formål og informasjon om spørreundersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut på mail og besvart digitalt av én person på vegne av planavdelingen eller landbrukskontoret. Det har i utgangspunktet vært plansjefer og landbrukssjefer vi har vært i kontakt med. Det ville vært en for stor jobb å håndtere resultatene dersom alle de ansatte i hver avdeling skulle deltatt. Fordi vår oppgave tar for seg samarbeid mellom planavdelingene og landbrukskontorene er det derfor mest relevant å se på helhetsvurderinger som blir gjort av egen avdeling og mellom de to avdelingene. Vi har derfor gjort en antagelse om at plansjef og landbrukssjef sitter med nok kunnskap til å svare på vegne av sine avdelinger.

2.4 CASESTUDIE

2.4.1 UTVELGELSE AV CASE KOMMUNER

For å velge case-kommuner til dybdeundersøkelser, kartla vi organisering av landbrukskontor, mengde landbruksareal, tendens av omdisponering av dyrket mark, befolkning og befolkningsvekst, prioritering etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum for alle kommunene i Akershus (se tabell 2)

Kommuner	Landbrukskontor	Andel landbruksjord (2015) i daa	Omdisp. siste 10 år i daa	Befolkning 2016	Befolkningsvekst siden 2005	Utpekt regional by/tettsted	Avstand til Oslo
0211 Vestby	Follo	34801	424	16732	1762	Tettsted - middels	47
0213 Ski	Follo	36384	566	30261	2153	By	27
0214 Ås	Follo- Vert	39183	626	18992	1612	By	32
0215 Frogn	Follo	12403	321	15695	1068	Tettsted - lav	34
0216 Nesodden	Follo	5490	38	18623	1242	Tettsted - lav	47
0217 Oppegård	Follo	528	48	26792	1817	Tettsted - høy	14
0219 Bærum	Alene	13435	391	122348	10373	By	15
0220 Asker	Alene	7395	407	60106	5236	By	23
0221 Aurskog-Høland	Alene	93183	143	15914	1518	Tettsted - lav	58
0226 Spillum	Alene	76274	321	17443	2319	Tettsted - middels	39
0227 Fet	Alene	24630	326	11374	1233	Tettsted - lav	30
0228 Rælingen	Romerrike	5872	116	17426	1869	Tettsted - lav	25
0229 Enebakk	Alene	27016	295	10870	696	Tettsted - lav	37
0230 Lørenskog	Romerrike	5184	552	36368	3494	Tettsted - høy	20
0231 Skedsmo	Romerrike - Vert	18370	296	52522	5537	By	21
0233 Nittedal	Romerrike	14665	296	22857	1969	Tettsted - middels	32
0234 Gjerdrum	Med Ullensaker	25183	91	6323	758	Tettsted - lav	31
0235 Ullensaker	Med Gjerdrum - Vert	83302	2883	34189	5225	By	43
0236 Nes (Ak.)	Alene	133066	1927	20783	1587	Tettsted - lav	55
0237 Eidsvoll	Alene	50016	641	23811	2590	Tettsted - middels	72
0238 Nannestad	Alene	47829	534	12267	1216	Tettsted - lav	62
0239 Hurdal	Alene	7625	611	2837	136	Tettsted - lav	90

Tabell 2: utvelgelse av casekommuner. Tall hentet fra SSB

Kriteriene for utvelgelse av case-kommuner er valgt ut med grunnlag i hva som kan påvirke press på dyrket og dyrkbar mark. Ut fra pilotstudiet kom det frem at organiseringen av landbrukskontor kan ha stor innvirkning på samarbeidet mellom avdelingene, da det foreligger interkommunale samarbeid. Vi har derfor valgt casekommuner med ulike organisering for å få frem eventuelle forskjeller på interkommunale samarbeid og ikke.

Med grunnlag i disse kriteriene har vi valgt Ski (Follo landbrukskontor), Ullensaker (Ullensaker-Gjerdrum landbrukskontor) og Bærum (Bærum landbrukskontor). Vi vil gi en kort presentasjon av de ulike kommunene i resultatdelen.

2.4.2 DYBDEINTERVJU

Kvalitativ metode benyttet vi gjennom dybdeintervju og dokumentanalyse i utvalgte casekommuner. Dybdeintervju baserer seg på ord og opplevelser, som gir en mulighet til å høre informantens meninger i større grad enn ved en spørreundersøkelse (Silverman 2001). Dette innebærer allikevel ikke at informantene nødvendigvis er ærlige eller har oppfattet situasjoner likt. Intervjuer er en mulighet til å ha en samtale, der man har mulighet til å forstå årsaker og argumenter i større grad enn ved spørreskjema, der det er forhåndsdefinerte svar.

Grunnen til at vi har valgt å gjennomføre intervjuer er for å få innblikk i erfaringene til informantene når det gjelder samarbeid og konsekvenser av manglende samarbeid. Intervjuer gir informantene større frihet til å uttrykke seg fritt (Johannessen et al. 2011), noe som er viktig dersom man skal forstå hvorfor samarbeidet eventuelt ikke fungerer optimalt. Intervjuer gir en mulighet til å få informasjon utover det forskeren har gjort antakelser eller funn på tidligere, som gjør at dersom man bruker intervjuer kan man avdekke forhold underveis i en samtale og gir muligheter til å tilpasse spørsmålene ut i fra hvilken informant som deltar i intervjuet (Johannessen et al. 2011). Vi velger å gjennomføre intervjuer for å få supplerende informasjon til det vi har spurt om i spørreundersøkelsen, samt at vi går mer i dybden og kan avdekke ulikheter og mangler fra svarene fra spørreundersøkelsen.

Intervju er brukt i denne oppgaven som metode for å få bedre innsikt i hvordan planavdeling og landbrukskontor samarbeider, hva som er konsekvenser for manglende samarbeid og hva som kunne vært gjort annerledes for å styrke samarbeidet. I tillegg har intervjuene gitt innsikt i hvorfor det kan være manglende kapasitet og nærmere om kompetanse.

For å finne intervjuobjekter har vi tatt utgangspunkt i det samme utvalget som ble gjort for spørreundersøkelsen og casekommunene. Det ble dermed valgt på grunnlag av ledere for de ulike avdelingene i casekommunene.

Informantene for intervjuene har vært:

- Landbrukskontorene
 - Representant fra Follo Landbrukskontor
 - Representant fra Ullensaker/Gjerdrum landbrukskontor
 - Representant fra Bærum landbrukskontor
- Planavdelingene
 - Representant for Ski kommune
 - Representant for Ullensaker kommune
 - Representant for Bærum kommune

For alle intervjuene har vi laget en intervjuguide i forkant (se vedlegg 4). Intervjuene gjennomført med planavdeling og landbrukskontor var semi-strukturerte, fordi vi hadde noen spørsmål vi ønsket konkrete svar på, og eventuelt utdypelser.

Samtalene ble tatt opp og deretter transkribert. Etter transkriberingen ble de strukturert i henhold til intervjuguiden etter gjennomført intervju, slik at det ble oversiktlig å analysere resultatene opp imot problemstillingene.

2.5 DOKUMENTANALYSE

Formålet med dokumentanalysen var å identifisere hva de ulike kommuneplaner og eventuelle temaplaner for landbruk sier om temaet jordvern. Vi ønsket å undersøke dette for å se om holdninger og svar som kommer frem av spørreundersøkelse og intervjuer

samsvarer med plandokumenter eller ikke. Vi har også brukt regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus som grunnlag for diskusjonen.

2.6 METODEREFLEKSJONER

2.6.1 FORSKNINGSETIKK

Vårt prosjekt er meldepliktig til NSD fordi vi gjennom spørreundersøkelse og intervju vil få opplysninger om blant annet arbeidssted, utdanning og erfaring som er indirekte personopplysninger, og gjør at man kan identifisere enkeltpersoner. Prosjektet ble godkjent av NSD 20.02.2017

Undersøkelsen krever verken av spørreundersøkelsen eller casestudien personsensitive opplysninger. Alle informantene har likevel fått grundig informasjon om undersøkelsen, og det er opplyst om at de kan trekke seg når som helst før de har bekreftet deltakelse.

2.6.2 RELIABILITET

Reliabilitet handler om troverdighet og pålitelighet til innsamlet datamateriale. Man kan styrke troverdigheten på flere måter. Ved å for eksempel utføre et godt forarbeidet samt velge et representativt utvalg av informanter kan reliabiliteten styrkes (Johannessen et al. 2011). I denne oppgaven har vi gjennomført et pilotprosjekt der vi har avdekket hovedutfordringene rundt problemstillingen. Videre har vi forsøkt å formulere spørsmålene i spørreundersøkelsen på en lettfattelig og presis måte, for å unngå forvirring. Bruk av mye faglige begreper kan skape forvirring, men i vårt tilfelle er det nødvendig med noen fagbegreper i intervjuet.

Selve spørsmålene i intervjuet må ikke være ledende. Intervjuer må heller ikke påvirke informantene med ledende spørsmål eller annen påvirkning, slik at utfallet blir misvisende eller feilaktig. Det har derimot vært nødvendig å be om en forklaring eller utdyping av spørsmål som har blitt besvart gjennom spørreundersøkelsen. Førre spørsmål har derfor vært en måte å få frem en reaksjon og har vært avklarende og bekreftende i de tilfellene det har blitt brukt.

Troverdigheten til dataene kan bli svekket dersom informanten har fått mye informasjon i forkant av intervjuet, da informanten kan ha forberedt sine svar (Silverman 2001). Informasjonen til informantene har vi prøvd å begrense, men noen har besvart spørreundersøkelsen i forkant av intervjuene, som gjør at de kan forutse hvilke temaer og spørsmål som kom til å bli tatt opp i intervjuene.

Vi har derfor tatt opp alle intervjuene for å unngå at vi mistet informasjon, for å kunne transkribere i ettertid, og for å kunne analysere informasjonen mer systematisk.

Spørsmålene i intervjuguiden har blitt skreddersydd etter hver enkelt informant, og vi har i liten grad opplevd forvirring om spørsmålene.

I spørreundersøkelsen har vi brukt skalaer med like mange positive som negative svaralternativer for å skape likevekt. Vi har også inkludert «vet ikke» og/eller «annet» på noen av spørsmålene, og av den grunn også unngått en nøytral midtkategori.

2.6.3 VALIDITET

Validitet omhandler gyldighet til studiet, i hvilken grad man ut i fra resultatene kan trekke gyldige slutninger om det man har satt seg som mål å undersøke. Validiteten blir bekreftet i en studie dersom resultatene tilsvare formålet og svarer på fenomenene i problemstillingen. Validiteten i studiet bekreftes også ved å utføre flere intervju som deretter sees i sammenheng med hverandre. Hvis resultatene da samsvarer og passer til fenomenet i problemstillingen blir validiteten ytterligere bekreftet (Silverman 2001). Gjennom undersøkelsen har vi fått svar som vi mener passer godt til og svarer på fenomenene i problemstillingen, blant annet på grunn av at vi har gjennomført en pilotstudie i forkant, slik at vi hadde mulighet til å justere metode og problemstilling til å passe hva som foregår i forvaltningen og knytte det opp mot aktuelle utfordringer. Dette bidrar til å øke validiteten til oppgaven.

Dersom den statistiske validitet skal være høy, forutsetter det bla at utvalget er representativt for populasjonen (Johannessen et al. 2011). I denne undersøkelsen har vi brukt plansjefer og landbrukssjefer som informanter. De skulle svare på vegne av sin avdeling. Ettersom de er faglig ansvarlig kan det likevel tenkes at man ville fått litt andre svar dersom informantene ikke var ledere. Vi mener allikevel at utvalget er representativt da de representerer avdelingene som en helhet.

For spørreundersøkelsen har vi tilstrebet en deltakerprosent på 100. Høy deltakerprosent er nødvendig når utvalget er relativt begrenset. Høy deltakerprosent bidrar til å heve den statistiske validiteten (Johannessen et al. 2011). På spørreundersøkelsen til landbrukskontorene er deltakerprosenten 100 prosent, mens for planavdelingene er den 77 prosent.

Ytre validitet blir avgjort ut ifra hvilken grad resultater fra en undersøkelse kan overføres i rom og tid (Johannessen et al. 2011). Det er få fylker i Norge som opplever et lignende utbyggingspress som i Akershus. Dersom vi hadde gjennomført denne undersøkelsen i flere fylker ville en kunne se andre tendenser og årsaker. Vi mener allikevel at vår undersøkelse kan bidra med viktig informasjon om kommunens kapasitet og samarbeid, som i stor grad kan tenkes å være en gjennomgående utfordring for norske kommuner.

2.7 PERSONLIGE REFLEKSJONER

Naturvitenskapelige metoder skal undersøke et fenomen «utenfra», og dermed ikke engasjere seg i feltet som studeres (Johannessen et al. 2011). For samfunnsvitenskapelige metoder er det helt nødvendig å engasjere seg i feltet og delta «innenfra» for å forstå meninger, tanker og følelser rundt et fenomen. En slik tilnærming innebærer at forskeren må tolke resultatene i ettertid og avgjøre hvilke spørsmål som skal stilles i forkant. Dette gjør at resultatene vil tolkes ulikt ut i fra forskers ståsted, til tross for at man tilstreber å tolke resultatene objektivt.

Ved å bruke Akershus og de tre casekommunene som utgangspunkt for undersøkelsen har vi hatt mulighet til å få et overblikk over utfordringer rundt kapasiteten hos planavdelinger og landbrukskontorene, om de har kompetanse og hvordan samarbeidet fungerer.

Gjennom spørreundersøkelsen har vi sett generelle statistiske tendenser i Akershus. Derfor har det vært viktig å også benytte oss av kvalitativ metode i intervjuer og dokumentanalyse for å få en dypere forståelse for disse tendensene. Vi mener at dette har vært en fornuftig kombinasjon, og at vi har oppnådd en metodetriangulering, som bidrar til å øke gyldigheten av prosjektet.

2.7.1 UTFORDRINGER

Valg av spørreundersøkelse og intervju har medført noen utfordringer. For spørreundersøkelsen er det et mål om å være så konkret som mulig, men allikevel generell nok til å dekke hele fylket. Spørreundersøkelse krever at man vet hvilke spørsmål som bør og kan stilles, og hvorfor de skal stilles, dette har vært krevende. Derfor gjennomførte vi pilotprosjektet som grunnlag for spørreundersøkelsen. I tillegg krever en slik undersøkelse at informantene må svare et av de forhåndsbestemte alternativene, som ikke nødvendigvis passer for alle. Dette løste vi ved å tillate svaralternativene «vet ikke» og «annet», der informanten hadde mulighet til å skrive en forklaring dersom disse avkryssingsalternativene ble brukt. Siste spørsmålet i spørreundersøkelsen et åpent spørsmål der informanten hadde mulighet til å utdype med inntil 4000 tegn.

Ut i fra svarene på spørreundersøkelsen ser vi at det er noen respondenter som har valgt å ikke svare på alle spørsmålene. Dette fører til at antallet respondenter varierer noe fra spørsmål til spørsmål. Årsaken til dette er uvisst, men det kan være at det har blitt for mange alternativer, spørsmål eller at noen av spørsmålene er ubehagelige å besvare.

Vi tok i utgangspunktet kontakt med kommunenes «plansjef». Det har derimot vist seg gjennom undersøkelsen at tittelen plansjef kan innebære både sjef for kommuneplan og annen overordnet planlegging, eller sjef for reguleringsavdelingen. Grunnen til at det ble sånn var at kommunene er organisert på mange forskjellige måter, som vi ikke fikk oversikt over før spørreundersøkelsen var sendt ut. Vi kunne heller tatt utgangspunkt i kommuneplanlegger eller den personen som har ansvaret for kommuneplanen for å være sikre på at det var ansvarlig for overordnet planlegging og kommuneplanen vi kom i kontakt

med. Om utvalget hadde dekket alle ansatte i de ulike avdelingene hadde muligens resultatene vært annerledes.

For intervjuene har vi tilstrebet å være så nøytrale som mulig i intervjusituasjonen, og forsøkt å unngå ledende spørsmål. Vi anser det som positivt at vi har vært to personer som har gjennomført hvert intervju, der den ene av oss er god på å holde kontrollen på intervjuguide, mens den andre har hatt ansvaret for å følge med og stille oppfølgingsspørsmål. Med grunnlag i dette oppfatter vi at dynamikken i intervjusituasjonene har vært svært god ved at vi bidrar med forskjellige egenskaper og tanker, og dermed sikrer en større bredde.

Ulempene med spørreundersøkelse er som beskrevet over at man må vite akkurat hva man skal spørre om og hvordan (Johannessen et al. 2011). Derfor kan det være forhold som kunne vært relevant å ha spørsmål om som ikke kommer med.

Vi fant ut etter at vi hadde sendt spørreundersøkelsen til Ullensaker og Gjerdrum landbrukskontor at det enten har skjedd en feil med questback, eller en feil gjort av oss, som gjorde at de ikke hadde mulighet til å krysse av for de ulike kommunene. Vi informerte om dette under intervjuet, og fikk et inntrykk av forskjellene der.

Da vi ringte til planavdelingene fikk vi opplyst fra en av informantene at spørreundersøkelsen hadde blitt besvart av både landbrukskontoret og planavdelingen samtidig, da landbrukskontoret spurte planavdelingen om hjelp. Dette var ikke hensikten med spørreundersøkelsen, og slike hendelser kan bidra til at man får annerledes svar enn dersom LK hadde gjennomført spørreundersøkelsen alene.

En respondent ønsket å gjennomføre spørreundersøkelsen per telefon fordi den kun hadde mulighet til å gjennomføre den på morgenen. Respondenten ringte mens den kjørte bil, og kvaliteten på samtalen var lav. I tillegg fikk respondenten veiledning underveis. Midtveis i spørreundersøkelsen hadde den ikke mulighet til å snakke mer, og spørreundersøkelsen ble derfor avbrutt.

3 JURIDISK OG TEORETISK GRUNNLAG

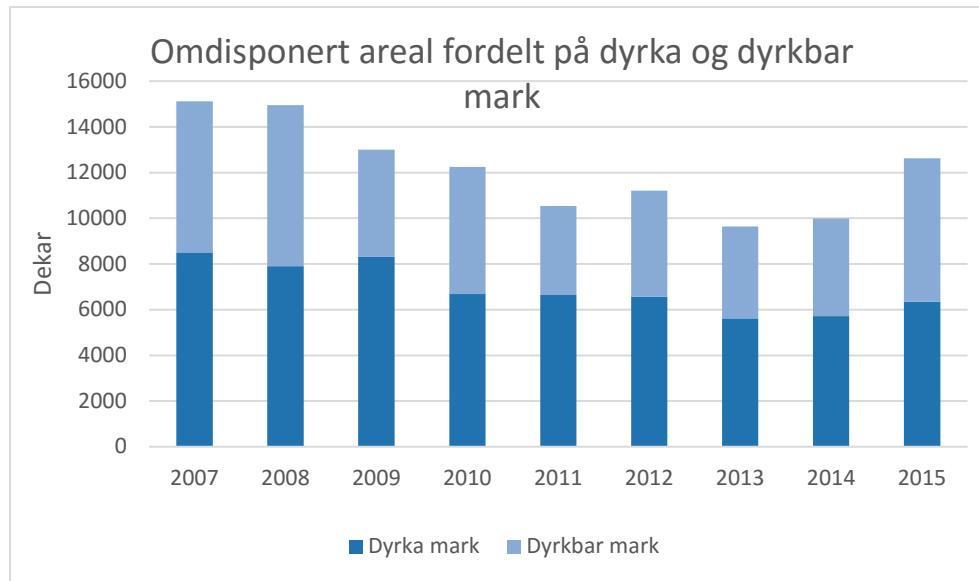
For å kunne forstå dagens situasjon og aktualiteten av å ivareta norsk landbruksjord og redusere omfanget av omdisponering av dyrket og dyrkbar mark, vil vi først beskrive hvordan samfunnsutviklingen har satt sine spor i forvaltningen. Deretter vil vi beskrive grunnlaget for forvaltningen av dagens arealplanlegging, juridiske føringer for jordvernet, nasjonale forventninger og retningslinjer, samt teori om flernivåstyring, kompetanse, samhandling og samarbeid.

3.1 JORDVERN I HISTORISK PLANPERSPEKTIV

Dyrket og dyrkbar mark er svært viktige ressurser i dagens samfunn og lovverket som verner om ressursene strekker seg helt tilbake til Gulatingsloven fra om lag 6-700-tallet, der det nevnes at den dyrket jorda har evne til å bære en økende befolkning (Fylkesmannens landbruks- og reindriftsavdeling 2012). I nyere tid har interessen for jordvern variert i takt med trender og ideologier. Etter andre verdenskrig og dens store ødeleggelser var etterkrigstidens store fokus å bygge opp landet igjen. På kort tid vokste byene og presset på landbruksarealene ble større. På 70-tallet fikk Jordvernet en høyere status etter det en kan kalle en allmenn «grønn bølge». Ut over 80-tallet opplevde en at jordvernet fikk en svakere stilling på grunn av til arealoverskudd, overproduksjon av landbruksprodukter og en generell tiltro til markedstilpassede løsninger på flere felt i samfunnet. Ny plan- og bygningslov ble vedtatt i 1985 (Fylkesmannens landbruks- og reindriftsavdeling 2012). Denne ble videreført i 2008 med endringer som skulle gjøre loven enklere og mer effektiv (Kommunal- og regionaldepartementet 2014).

Fra årene etter andre verdenskrig og frem til i dag har det blitt omdisponert om lag 1,2 millioner dekar dyrket og dyrkbar mark (egne for nydyrking). (Landbruks- og matdepartementet 2014). Siden 1976 kan vi se at omdisponeringen har tre topper på 80- 90- og 2000-tallet, med en jevn nedgang siden 2002. Tidlig på 90-tallet var den årlige omdisponeringen på om lag 8700 dekar, mens fra 1994 – 2003 var en omdisponering på årlige 11 400 dekar (Landbruks- og matdepartementet 2015)

Det ble satt i gang tiltak for å bremse og snu utviklingen av Bondevik-2 regjeringen. Den satt et mål om halveringa av omdisponering innen 2010 i St.mld. nr.21 (2004-2005). Halveringsmålet innebar omdisponering av dyrket mark under 6000 dekar. Dette målet ble for først nådd i 2013 med en årlig omdisponering på 5620 dekar (se figur 3). Siden halveringsmålet ble innført har omdisponeringen av dyrket mark vist en svakt fallende tendens, og i dag er målet ytterligere strammet inn til å nå en omdisponering under 4000 dekar innen år 2020 (Landbruks- og matdepartementet 2014).

Figur 3 Omdisponering av dyrket og dyrkbar mark 2007 - 2015 (Landbruksdirektoratet 2016a).

Måling av omdisponering skjer i form av kommune- stat- rapportering kalt KOSTRA. Disse tallene er på en måte svært viktige som den eneste måten informasjonen samles nasjonalt, men tallene sier bare noe om omfang og ingenting om kvalitet. Det er kommunene selv som melder inn sine omdisponeringer og da det ikke foreligger noen konsekvenser av å ikke melde inn endringer eller kontroller av at det gjøres korrekt, kan en bare til en viss grad stole på disse tallene. Fylkesmannen i Telemark gjennomførte en analyse ved hjelp av NIBIO's analysemodul for å vurdere tallene kommunene rapporterer til KOSTRA som nedbygd jordbruksareal. Resultatene viser at det sansynligvis er en stor underrapportering (Fylkesmannen i Telemark 2016). Dette viser til at det er et stort behov for gjennomgang av tallene. Det tyder også på at de nasjonale tallene en retter seg etter for å nå jorvernålet om å nå en omdisponering under 4000 dekar ikke er helt pålitelige, men de er den eneste pekepinn vi har for å se hvilken retning utviklingen går.

3.2 ANSVARET FOR FORVALTNING AV JORDVERNET

Det er kommunen som forvalter arealpolitikken i form av hovedansvar for arealplanleggingen. Det kommunen som tar de løpende beslutningene gjennom lokale politiske utvalg. I tillegg til å forvalte arealer lokalt må kommunen forhold seg til staten som setter mål og retningslinjer, og fylkesmannen og departementet som kontrollerer de i form av innsigelser.

3.2.1 FLERNIVÅSTYRING

Dette er de ulike demokratiske nivåene i Norge og defineres som flernivådemokratiet. Det fokuseres på forholdet mellom nasjonal styring og lokal autonomi. Dette er en toveis prosess, som går ut på hvordan kommunen følger opp nasjonal politikk og hvilket handlingsrom kommunene har for å påvirke nasjonale beslutninger (Reitan et al. 2012).

Når en omtaler forholdet mellom stat og kommune i flernivåstyring, snakker en ofte om samordning. Samordning kan forklares som en ikke-hierarkisk prosess, der aktørenes ressurser koordineres og gis felles retning og mening. Dette kan deles opp i to hovedprinsipper, disse er vertikal samordning og horisontal samordning. Den vertikale samordning representerer et perspektiv med økt gjensidig avhengighet mellom styringsnivåene (Helgesen & Hanssen 2014). Disse styringsnivåene kan være kommunal-, regional- og statlige myndigheter. Den gjensidige avhengigheten mellom nivåene er basert på økt erkjennelse av at staten er avhengig av kommunene for å iverksette sine målsetninger, selv om det ikke nødvendigvis medfører et balansert makt- autoritetsforhold. Vertikal samordning bygger på forståelsen av at både staten og kommunene besitter viktig kunnskap og at beslutninger bør tas på grunnlag av kunnskapsbasert dialog mellom nivåene (Helgesen & Hanssen 2014). Sett i lys av oppgaven om å ivareta jordvernet vil en da se på samordningen av de ulike myndighetsnivåenes oppgaver knyttet til temaet. Sammen vil en da kunne oppnå felles målsettinger, som å redusere omdisponeringen av dyrket mark.

Den horisontale samordning oppnås gjennom nettverk. Denne formen kan gjelde stat- stat-, kommune – kommune, og offentlig – privat (Veggeland 2005). Jordvernet skal forvaltes på kommunalt nivå gjennom arealplanleggingen, og skal påse at målet om å omdisponere mindre enn 4000 dekar dyrket mark per år blir overholdt (Landbruks- og matdepartementet 2014). Horisontal samordning foregår også i mellom lokale aktører på en lokal skala. Dette blir da gjeldene i denne oppgaven da vi ser på samarbeid og fordeling av oppgaver planavdelingen og landbrukskontoret har for å ivareta jordvernet.

Planleggingens skal først og fremst ta utgangspunkt i lokale forhold, samtidig som den skal bidra til å gjennomføre nasjonale og regionale mål. Handlingsrommet er derfor ikke en gitt størrelse, men et resultat av forhandlinger innenfor gitte rammer (Falleth & Saglie 2014).

Det er dialogen mellom stat og kommune, og offentlig og privat sektor som avgjør størrelsen på det kommunale handlingsrommet. Handlingsrommet begrenses gjennom planleggingens målsystem. Dette gjøres i form av nasjonale mål og forventninger, og gjennom mulighet til innsigelser og klager på enkeltvedtak. Kommunene selv ønsker en størst mulig handlingsfrihet, mens statlige myndigheter vil at kommunene skal legge nasjonale mål og retningslinjer til grunn i planleggingen. Det kan derfor se ut som at planleggingen er i ferd med utvikle en ny rolle, der den oppfattes i mindre grad som en pålagt arbeidsoppgave og oppfattes i økende grad som et lokalt utviklingsverktøy (Falleth & Saglie 2014 s. 94).

Naustdalslid (1992) mener at det kun er utfordringer rundt interesser som berører de genuine lokale problemene som lokale myndigheter bør ha full beslutningsmyndighet på. For problemer eller tiltak som kan ha innvirkning på et større område, regionalt eller globalt bør overordnede myndigheter kunne påvirke lokale beslutninger i form av informasjon, forhandling og regulering (Naustdalslid 1992).

3.2.2 KOMMUNENS AUTONOMI

Kommunal autonomi går ut på at det er kommunen selv forvalter sine arealer og har beslutningsmyndighet. De har også ansvaret for å sette nasjonal politikk ut i kommunene, og sørge for at den blir overholdt. Kommunens autonomi vil derfor avhenge av hvor mange og hvor samstemte nasjonale og regionale føringer er (Lokaldemokratikommisjonen 2005).

Nærhet er et viktig moment i arealplanleggingen. I plan- og bygningsloven av 1985 ble vedtaksmyndighet delegert til lokal myndighet for å forsterke lokaldemokratiet i planleggingen. Plan- og bygningsloven bygger på to grunnleggende demokratiske prinsipper som det representative demokratiet og medvirkningsdemokratiet. Disse prinsippet sikrer at det er de folkevalgte som vedtar planer, og at alle berørte parter deltar i planprosessene (Falleth & Saglie 2012).

I takt med at kommunenes selvstyringsgrad øker, øker også statens behov for kontroll og regulering. Gjennom KOMmune- STAT- RAPportering (KOSTRA) har staten utviklet et instrument for å få styringsinformasjon om kommunens prioriteringer, produktivitet og resultat. KOSTRA rapportering er obligatorisk, og informasjonene som kommer frem skal kunne brukes av stat og kommuner som et verktøy for resultatmåling (Helgøy & Serigstad 2004)

3.2.3 KOMMUNAL NETTVERKSPLANLEGGING

Mye planlegging skjer gjennom samhandling mellom offentlige myndigheter, private markedsaktører og øvrige medlemmer av samfunnet, gjennom sammensatte prosesser, rammer og relasjoner. Dette blir tydelig når 80 prosent av antall reguleringsplaner som blir vedtatt årlig er utarbeidet som private reguleringsplaner (Aarsæther et al. 2014).

I dette virvaret av fagfolk, politikere og private har det oppstått en type nettverksstyring for kommunene, som i større grad tar i bruk idealet for offentlig planlegging som er knyttet til samstyring og gjennom styringsnettverk. Gjennom dette idealet fungerer planleggeren som en prosessleder og planutvikler, og planleggingen baseres på at alle aktørene tar med seg sine kunnskaper, ressurser og redskaper inn i planprosessen. Gjennom denne typen planlegging blir det satt et fokus på samarbeidskoalisjoner mellom kommuner, private utbyggere, innbyggere, organisasjoner og statlige etater. Denne typen planlegging har i større grad blitt sett på som et utviklingsverktøy fremfor et styringsverktøy (Falleth & Saglie 2014). I denne oppgaven har vi spesielt fokus på hvordan forholdet innad i administrasjonen

fungerer, og dermed hvordan den kommunale nettverksplanleggingen være et fokus som går på bekostning av den vertikale og tverrsektorielle samhandlingen.

3.4 JURIDISK RAMMEVERK FOR FORVALTNING AV JORDVERN I KOMMUNEN

Et av de viktigste virkemidlene for å ivareta jordvernet er plan- og bygningsloven (PBL). Formålet med loven er å ivareta samfunnsinteresser og forvaltning av arealene på en bærekraftig måte i hele landet (Miljøverndepartementet 2009). Loven er en sektorovergripende lov – «en felles arena» - for all samfunnsplanlegging og arealdisponering. Dette medfører at alle verdifulle landskap, natur og kulturmiljøer er inntatt i loven på lik linje med andre viktige hensyn (Winge 2013).

3.4.1 STATLIGE PLANRETNINGSLINJER OG FØRINGER

Statens rolle i planleggingen er beskrevet i PBL §§ 6-1, 6-2, 6-3 og 6-4, som innebærer at staten skal utarbeide dokumentet "Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging" hvert fjerde år av regjeringen. Dokumentet legges til grunn for all regional og kommunal planlegging og er utgangspunktet for ferdighetspørsmålene i spørreundersøkelsen (vedlegg 2).

Statlige planbestemmelser er rettslig bindende bestemmelser som kan brukes dersom det er behov for å hindre at eldre reguleringsplaner blir brukt som grunnlag for uønsket grunnlag for utbygging. Statlige planretningslinjer kan være begrenset til geografiske områder eller gjelde for hele landet (Miljøverndepartementet 2009). § 6-3 i PBL fastslår reglene for bruken av statlige planbestemmelser.

De gjeldende forventningene ble vedtatt i kongelig resolusjon 12. Juni 2015. Disse forventningene har stort fokus på gode og effektive planprosesser, bærekraftig areal- og samfunnsutvikling og attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder. I dokumentet er det tre punkter som trekker frem dyrket og dyrkbar mark.

- *Fylkeskommunene og kommunene sikrer viktige jordbruksområder, og legger til rette for nye og grønne næringer i tilknytning til jordbruk og skogbruk, som grønt reiseliv, mat med lokal identitet og utnyttelse av bioenergi*
- *Fylkeskommunene og kommunene fastsetter regionalt utbyggingsmønster, senterstruktur og hovedtrekkene i transportsystemet, herunder knutepunkter for kollektivtrafikken. Gjennom planleggingen trekkes langsiktige grenser mellom by- og tettstedsområder og store sammenhengende landbruks-, natur- og friluftsområder. Staten, fylkeskommunene og kommunene legger vedtatte planer til grunn for egne vedtak.*

- *Kommunene sikrer høy arealutnyttelse rundt kollektivknutepunkt, tilrettelegger for økt bruk av sykkel og gange i dagliglivet, og sikrer sammenhengende gang- og sykkelforbindelser av høy kvalitet. Potensialet for fortetting og transformasjon utnyttes før nye utbyggingsområder tas i bruk (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2015).*

PBL åpner også for at staten har anledning til å lage statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og statlige arealplaner. Statlige planretningslinjer brukes for å konkretisere planleggingstemaer de mener er særdeles viktige. Disse retningslinjene kan være både tematisk og geografisk avgrenset (Miljøverndepartementet 2009).

Det foreligger statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging jf. PBL § 6-2, som vil gjøre seg gjeldende og stille krav til jordvern. De statlige planretningslinjene har som hensikt å samordne på tvers av arealformål og samhandle på tvers av private og offentlige aktører. Retningslinjene gjør seg gjeldende for all planlegging i hele landet, men må tilpasses regionale og lokale forhold.

Retningslinjene fastslår at **”det er nødvendig å ta vare på god matjord, men jordvernet må balanseres mot storsamfunnets behov”** (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2014).

Arealbruk, transportsystemer og utbyggingsmønster skal være økonomisk hensiktsmessig, bærekraftig, og klima- og miljøvennlig. Man skal samtidig legge til rette for at vekst skjer i områder som bygger opp under kollektivtransport, sykkel og gange.

Retningslinjene tar for seg dyrket og dyrkbar mark direkte gjennom flere punkter og stiller konkrete krav:

Rammer for utbyggingsmønster og transportsystemer bør fastsettes i regionale planer, som skal være i tråd med retningslinjene. De regionale planene bør trekke langsiktige grenser mellom by- og tettstedsområder og store sammenhengende landbruksområder. (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2014 punkt 4.1)

Potensialet for fortetting og transformasjon bør utnyttes før nye utbyggingsområder tas i bruk. Dersom det er behov for å fastsette nye utbyggingsområder bør disse styres mot sentrumsnære områder med utbyggingsmuligheter som har lavere konfliktnivå. Nye større boligområder må vurderes i sammenheng med infrastrukturbehovet. Dersom det legges ut forslag til omdisponering av verdifull dyrket eller dyrkbar mark, **bør potensialet for fortetting og transformasjon være kartlagt** (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2015 Punkt 4.3 og 5.3)

Man skal ta hensyn til god matjord, i tillegg til kvaliteter som grønnstruktur, overvannshåndtering, naturmangfold (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2015 Punkt 4.7).

Retningslinjer for beslutningsunderlaget fastslår forhold som utredes, undersøkes eller hva som skal være i kunnskapsgrunnlaget. Planlegging av transportsystem og utbyggingsmønster skal ha **alternativvurderinger**, som beskriver konsekvenser for samfunn og miljø (punkt 5.1).

Retningslinjene for samarbeid og ansvar for gjennomføring fastslår hvilke organer og instanser som har hvilke ansvar.

Under punkt 6 sier at alle **offentlige myndigheter på alle nivåer må samarbeide om planleggingen** for å sikre samhandling av transportsystem og utbyggingsmønster. Fylkeskommunen skal legge disse retningslinjene til grunn når det blir utarbeidet regionale planer og medvirkning. Det samme skal Fylkesmannen. Planer som strider med disse retningslinjene gir grunnlag for innsigelse eller innvending, men statlige og regionale myndigheter skal vektlegge lokaldemokratiet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2015).

3.4.2 REGIONALE RETNINGSLINJER OG FØRINGER

Regional planlegging regulert etter PBL §§ 7-1, 7-2, 8-1, 8-2, 8-3, 8-4 og 8-5. PBL fastslår at det er fylkeskommunen som er regional planmyndighet, og har ansvaret for utarbeidelse av regional planstrategi, regional plan og regionale planbestemmelser.

Hvert år blir det utarbeidet et forventningsbrev av fylkesmannen til kommunene, som presiserer hva som ut i fra regjeringens politikk og nasjonale føringer er viktige prioriteringer for fylket i året som kommer. Årets forventningsbrev ble sendt ut 10.03.17, og tar for første gang for seg planlegging i et bredere perspektiv, altså både samfunnsplanlegging og arealplanlegging. Forventningsbrevet har som formål å klargjøre og videreformidle prioriterte nasjonale føringer, presisere kommunens ansvar som planmyndighet, tydeliggjøre Fylkesmannens rolle i planprosessene og presentere en oversikt over dokumenter med overordnede føringer innenfor de ulike fagområdene som Fylkesmannen har ansvar for (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2017). Forventningsbrevet for 2017 tar for seg flere forhold som har direkte eller indirekte påvirkning for jordvernet. I likhet med det regionale kravet i retningslinjene, blir det presisert at det defineres en grønn grense rundt de prioriterte vekstområdene i kommunen. Fylkesmannen påpeker også at kommunene bør stille krav til bruk av den landbruksfaglige kompetansen. Fylkesmannen skal fortsette å tilby seminarer og veiledning om landbruk og jordvern for kommunene, både administrasjon og politikere som del av den nasjonale jordvernstrategien. For øvrig må kommunen sørge for at utbyggere og andre berørte er kjent med nasjonale føringer og betydningen av et sterkt jordvern.

KOSTRA, med gode rapporteringsrutiner, blir kommentert av Fylkesmannen som en forutsetning for oppfølging av jordvernshensynet. Det opplyses også om at Fylkesmannen har fått i oppdrag å undersøke vedtatte reguleringsplaner, for å kunne kontrollere tallene på omdisponering av dyrket og dyrbar mark kommunene rapporterer inn i KOSTRA.

Dersom kommunale planer strider imot regionale planer har regional myndighet mulighet til å fremme innsigelse. Innsigelse er hjemlet i PBL §5-4, som fastslår at *berørt statlig og regionalt organ kan fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan i spørsmål som er av nasjonal eller vesentlig regional betydning, eller som av andre grunner er av vesentlig betydning for vedkommende organs saksområde.*

3.4.3 KOMMUNALE RETNINGSLINJER OG FØRINGER

Kommunal planlegging er fastsatt i PBL §§ 10-1, 11-1, 11-2, 11-3 og 11-4. Disse paragrafene tar for seg kommunal planstrategi, kommuneplan, kommuneplanens samfunnsdel, virkninger av den og revisjon av samfunnsdel og rullering av handlingsdel. Kommunen er ansvarlig for utarbeidelse av disse planene, i tillegg til at de har vedtaksmyndighet for kommunedelplaner og reguleringsplaner, både områdereguleringsplaner og detaljreguleringsplaner, som reguleres etter PBL kap. 12.

Kommuneplanen er noe alle kommuner skal ha, og et overordnet styringsdokument for kommunens arealer. Kommuneplanen viser fremtidig utvikling og sikre forutsigbarhet i forvaltningen av arealene. Planen består av to deler, samfunnsdelen og arealdelen. Samfunnsdelen skal ta for seg kommunens langsiktige samfunnsutfordringer i forhold til miljø, mål og strategier. Arealdelen er et plankart med bestemmelser som legger føringer for bruk og vern av kommunens arealer. Den skal vise hvor utvikling skal skje, hvilke områder som er avsatt til bolig, næring osv. Den skal også vise områdene som er avsatt til natur, friluftsliv og landbruk. For alle kommuneplaner skal det i forkant av etablering eller rullering foreligge et planprogram. Dette er et dokument som sier hvilke forhold som skal avklares og utredes i kommuneplanen og hvilke parter som skal involveres.

Som en del av administrasjonen er det kommunale landbrukskontoret kommunens landbruksmyndighet og fagorgan. Landbrukskontorene har som oppgaver å forvalte tilskuddsordninger, lover og forskrifter som gjelder for skog og jordbruk. I tillegg deltar det med faglige innspill til kommuneplaner og reguleringsplaner.

Den juridiske bakgrunnen legger føringer for hvilke hensyn som skal tas i arealplanleggingen når det kommer til jordvern, og i denne oppgaven vil vi forsøke å måle hvordan kommunene følger opp den nasjonale politikken for å avgjøre om de har ferdigheter og kompetanse nok til å være rustet til å forvalte jordvernet.

3.5 LANDBRUKSKONTORETS HISTORIE

Historikken til landbruksforvaltningen går langt tre hovedlinjer. Den første er en utvikling fra privat organisering av næringen til at staten tar mer eller mindre over forvaltningsansvaret. Den andre linjen er en spredning av den organiserte innsatsen fra sentralt nivå til fylker og kommuner. Langs denne linjen svinger det mellom stat og kommune som ansvarlig for

forvaltningen på kommunenivået. Den tredje linjen er en utvikling av de sterke profesjonene i næringen, som går parallelt med de to andre linjene (Glosvik et al. 1996).

Den første private landbruksforvaltningen ble startet opp i 1773 i Møre og Romsdal. Fra 1830 tok staten over og sørget for landbruksforvaltning i alle fylker, før det i 1855 ble ansatt de første statsagronomene og fem år senere kom de første amtsagronomene. Fra midten av 1800-tallet og frem til 1980-tallet har landbruksforvaltningen blitt flyttet frem og tilbake mellom stat, fylker og kommuner. I 1981 ble landbruksforvaltningen flyttet fra kommune til stat, med mål om at den skulle desentraliseres, demokratiseres og at det skulle være en praktisk og effektiv administrasjon. Denne omorganiseringen ble sett på som motsatt av samfunnsutviklingen generelt, men sett i sammenheng med utviklingen i landbrukspolitikken der sterke nasjonale føringer ble innført med påfølgende opptrapping av landbruksstøtten vil dette trolig være forklaringen på det sterke statlige grepet som ble gjort innenfor forvaltning og veiledning (Glosvik et al. 1996).

3.5.1 OMORGANISERING AV LANDBRUKSKONTORENE

Hva gjør landbrukskontoret? Før 1992 var landbruksetatene statlige styringsorganer, fullt finansiert av staten både på fylkes (fylkeslandbrukskontor)- og kommunenivå (landbrukskontor).

Landbruksdepartementet la i 1992 frem en melding om ny organisering av landbruksetaten på fylkes- og kommunenivå. Intensjonen med omorganisering var at landbrukskontoret skulle bli kommunale organ for å skape et bedre fagmiljø, bedre samarbeid med ulike kommunale og private aktører og for at landbruksforvaltningen i større grad opptre som en samfunnsaktør fremfor en statlig etat. Arbeidsoppgavene for landbruksforvaltningen kunne nærmest deles i tre, der de skulle bruke omtrent like mye tid på hvert felt, som innebar areal- og samfunnsplanlegging, forvaltningsoppgaver av tilskuddsordninger og landbruksrådgivning (*Innst. S. nr. 34* 1992-93).

Det ble lagt frem at landbrukskontorene på kommunenivå bør overføres til kommune fordi departementet mente at det ville være enklere å etablere samarbeid om viktige arbeidsoppgaver. Fylkeslandbrukskontorene skulle legges under fylkesmannen, slik vi kjenner det i dag. Landbruksdepartementet mente en ny organisering tettere på kommunene ville være gunstig. De kommunale landbrukskontorene skulle ha ansvar for de oppgaver som etter lover og forskrifter er lagt til kontorene og noen av de viktigste oppgavene ville blant annet være ressursvern og arealforvaltning for å nå mål innenfor landbrukspolitikken. Det blir vektlagt at det forutsettes at kontorene har kompetanse og kapasitet til å utføre oppgavene og sikre gjennomføring av en nasjonal landbrukspolitikk. Departementet mente da at nøkkelpersonalet må ha kompetanse tilvarende utdanning fra Norges landbrukshøgskole. Landbrukskontorene burde være en del av en større etat og integreres med næringsutvikling, miljø, friluft, natur – og kulturvern og lignende. Det blir

trukket frem at dersom landbrukskontoret blir en del av en større «grønn etat» kan det skapes bedre fagmiljø (*Innst. S. nr. 34 1992-93*).

3.6 KOMPETANSE OG KAPASITET I KOMMUNEN

3.6.1 LANDBRUKSKONTORETS KAPASITET OG KOMPETANSE

Vestlandsforskning og østlandsforskning har etter oppdrag fra landbruksdepartementet utarbeidet en rapport som evaluerer kommunal landbruksforvaltning kun to år etter omorganiseringen i 94. I undersøkelsen ble det spurt om kapasitet til å arbeide med kommunale eller sentrale oppgaver utover de lovpålagte. Tendensen viser at det generelt er en lav kapasitet med bare 0,5 prosent som sier at den er svært god. (Glosvik et al. 1996).

Det ble i undersøkelsen stilt spørsmål til kommunene om landbruket og planlegging. I noen av kommunene ble det lagt vekt på at landbruksforvaltningens perspektiv må kanaliseres inn i planprosessene, men det er ulikt hvordan dette ble gjennomført. To av kommunene fremhevet at de hadde et planforum, mens andre kommuner la vekt på at det var etablert organisatoriske rammer. I fire av de tolv kommunene ble det fremhevet at landbruksforvaltningen selv må stå på for å ivareta landbrukets interesser i planprosessene.

I undersøkelseskommunene var det flere av lederne som oppfatter fysisk samlokalisering sin en av de viktigste styringsvariablene, og mener at landbruksforvaltningen skal dele hus og rom med den styrende kulturen av to grunner. Den ene er at det blir lettere med sosial integrasjon. Den andre er at det gjør kommunikasjon og konkret samordning i enkeltsaker.

Dette er den eneste undersøkelsen som er gjort på landsbasis om landbrukskontorenes kompetanse og kapasitet etter omorganiseringen i 94. Det viser at det foreligger et behov for undersøkelser som viser om landbrukskontorene har fått en rolle i den kommunale planleggingen etter omorganiseringen.

3.6.2 PLANKOMPETANSE OG KAPASITET I KOMMUNEN

En undersøkelsen utført av NIVI Analyse AS og Urbanet Analyse (2014) viser at de fleste kommunene (82 % for arealplanlegging og 68% for samfunnsplanleggingen) i stor eller svært stor grad har nødvendig generell fagkompetanse, men det er stor variasjon i utdanningsbakgrunnen. Til tross for at de fleste kommunene oppgir at de er tilfreds med kompetansen, er det noen enkeltområder de opplever å ha for lite kompetanse på. Dette er blant annet utbyggingsavtaler, der nesten halvparten av kommunene oppgir at de har for lav kompetanse. Kun 5% opplever at de mangler kompetanse på områdene landbruk og jordvern. (NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse 2014).

Et flertall av norske kommuner (65%) sier de ikke hadde nødvendig kapasitet i samfunnsplanleggingen, eller i arealplanleggingen (56%). Opplevelsen av lite kapasitet øker

desto mindre kommunen er. Noen vekstkommuner oppgir likevel at kapasiteten er for lav i forhold til kommunens utfordringer med vekst (NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse 2014)

Det påpekes noen mulige årsaker til manglende kapasitet. En av årsakene er at det er lite interesse i kommunene for planleggingen, som gjør at plan taper i den interne ressursprioriteringen. En annen årsak kan være at behandlingen av private planforslag opptar for mye tid, som gjør at tiden ikke strekker til. Ressurskrevende omgivelser blir også trukket frem som en mulig årsak. Det stilles mange krav og forventinger fra regionale og statlige aktører som går ut over kapasiteten lokalt, i tillegg til omfattende krav til medvirkning. I kommunene trekkes det også frem at det er mange stillinger som ikke er besatt til tross for finansiering og store utfordringer med rekruttering. Kommunene lar også saksbehandling av enkeltsaker gå foran planarbeid (NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse 2014).

Skjeggedal og Harvold (2008) gjennom rapport utarbeidet av NIBR har sett på kompetanse i kommunene som har vist seg å være varierende. Undersøkelsen viser at kommunene generelt har god kompetanse innenfor fysisk planlegging, mens kompetansen på samfunnsplanlegging er noe mer begrenset. De folkerike kommunene har generelt flere ansatte med planleggingskompetanse og et utviklet fagmiljø, mens kommunene med færre innbyggere ofte har en ansatt som også har mange andre oppgaver i tillegg til planlegging (Skjeggedal & Harvold 2008).

3.7 TEORETISK FORSTÅELSE AV KOMPETANSE

Kompetanse er en ressurs, og verdien av denne er betinget av organisasjonens krav og bruksverdi i praksis. Kompetansens bruksverdi må ikke bare knyttes til dagens oppgaver og krav, men også til mulige fremtidige anvendelsesområder. Personer med samme kompetanse kan og vil mest sannsynlig utføre de samme oppgavene på ulike måter, dette betyr at kompetanse kan være verdifull og anvendbar uten at det kommer frem gjennom adferd eller handlingsmønstre. Kompetanse vil derfor i stor grad være person- og situasjonsavhengig (Lai 1997).

Kompetanse er et sammensatt og flerdimensjonalt begrep og har derfor blitt definert på mange ulike måter i litteraturen og blant praktikere. Vi har valgt å ta utgangspunkt i følgende definisjon hvor kompetanse kan forstås som «*samlede kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som gjør det mulig å utføre aktuelle funksjoner og oppgaver i tråd med definerte krav og mål.*» (Lai 1997 s. 32).

Ved hjelp av kompetansekomponeentene; kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger, kan en videre forklare hvordan kompetansen er bygget opp. Tankene rundt hvilke komponenter kompetansen består av kan variere, men det er en bred enighet om at kjernekompetansen består av komponenter som kunnskap, ferdigheter og evner. Kunnskap handler om «å vite», ferdigheter om «å kunne gjøre» og evner viser til grunnleggende egenskaper og

forutsetninger i form av personlighet og mentale ressurser. En komponent det ligger en større uenighet om kan betraktes som en integrert del av kompetansebegrepet er holdninger, dette i betydningen meninger, innstillinger og verdier (Lai 1997).

3.7.1 KOMPETANSEFORMER

Da kompetanse er et svært sammensatt begrep, er det viktig å få frem i hvilken sammenheng og på hvilket nivå kompetansen skal vurderes. Kompetanse kan deles opp i ulike former, og ulike oppgaver innebærer ulike kompetansekrav. De to mest grunnleggende hovedskillene er formell- og uformell kompetanse, som i sammen utgjør realkompetansen (Lai 1997).

Den formelle kompetansen er lett å dokumentere da denne omhandler en persons utdanning. Gjennom utdanningssystemet eller godkjente spesifiseringsordninger vil en kunne se hvilke «grunnkompetanse» en person har. Det stilles ofte spesifikke krav til formell kompetanse for å kunne utføre bestemte oppgaver eller funksjoner, spesielt for de yrkesgrupper som betegnes som profesjoner (Lai 1997). I denne oppgavens sammenheng kan en se at plan- og bygningsloven stiller noen krav til personellet som utarbeider plandokumenter. Dette blir presisert i lovens §3-3 fjerde ledd «*kommunestyret skal sikre at kommunen har tilgang på nødvendig planfaglig kompetanse*». Dette innebærer at kommunestyret har ansvar for å påse at det i kommunen er ansatt et tilstrekkelig antall personer med relevant formell kompetanse til å følge opp de planutfordringer som kommunen står overfor. Mindre kommuner kan oppleve utfordringer med å ha en full planfaglig kompetanse blant sine ansatte, dette innebærer både samfunnsplanleggings- og arealplanleggingskompetanse. Loven er i slike tilfeller ikke til hinder for at flere kommuner kan gå sammen om felles plankontorer eller lignende, eller hente inn nødvendig kompetanse utenfra (Innjord 2010).

Loven legger videre krav til formell kompetanse i PBL § 12-3, fjerde ledd «*reguleringsplan skal utarbeides av fagkyndige*». Formålet med dette er å sikre at det planfaglige grunnlaget for planvedtak blir tilfredsstillende, og at planene er entydige når de skal gjennomføres. Det er spesielt viktig da mange planforslag er private. Loven stiller ingen spesifikke krav til hva det vil si at en person er fagkyndig, og det blir dermed opp til kommunene selv å avgjøre om kravet er oppfylt (Innjord 2010).

Realkompetansen er samlende begrep for den samlede kompetansen en person innehar og har bygget opp gjennom formell kompetanse, arbeidserfaring, organisasjonsdeltakelse, og privatliv. Realkompetansen innebærer da både formell og uformell kompetanse. Uformell kompetanse er i motsetning til formell kompetanse noe som tilegnes over tid og gjennom læring og erfaring.

Den største forskjellen mellom formell og uformell kompetanse på en arbeidsplass er at den formelle kompetansen er lettere å kartlegge og kan dermed gi et bedre bilde av en persons

individuelle kompetanse. Det må også understrekes at formell kompetanse alene ikke er nok til å utføre alle nødvendige arbeidsoppgaver i alle tilfeller (Lai 1997). En kan da si at den formelle kompetansen er et grunnlag og et springbrett for videre læring og kompetansebygging. Den uformelle kompetansen kan ha stor verdi i organisasjoner og for den enkelte, da en person gjennom erfaring og læring vil kunne tilføye nye tanker, ideer og ferdigheter knyttet til gitte arbeidsoppgaver (Lai 1997).

Den helhetlige realkompetansen er viktig da den formelle og uformelle begge tilfører kunnskap, erfaring, evner og holdninger som kan være viktige i de ulike arbeidsoppgavene.

3.7.2 ORGANISATORISK KOMPETANSE

I en organisasjon krever ofte enkelte funksjoner og arbeidsoppgaver kompetanse som er skreddersydd til organisasjonens mål, oppgaver og behov, dette kalles organisasjonsspesifikk kompetanse. Kompetanse betraktes ofte som et fenomen på individnivå, men i organisasjonssammenheng er det også viktig å vurdere hvordan kompetansen er på et kollektivt nivå. I en organisasjon med flere avdelinger som kan bestå av både grupper og enkeltpersoner vil det forekomme både spisskompetanse og basiskompetanse. Basiskompetansen er de grunnleggende kunnskaper og ferdigheter som er anvendelige i de fleste oppgaver og funksjoner. Med spisskompetanse menes kompetanse til å utføre oppgaver og funksjoner med høy vanskelighetsgrad (Lai 1997).

I denne oppgavens sammenheng er det kommunen som er organisasjonen, og vi vil se nærmere på hvordan kompetansen er fordelt innad i kommunen. Dette da kommunen er oppdelt i avdelinger med ansvar og spisskompetanse innenfor deres egne fagfelt.

Hvordan organisatoriske kompetansen er organisert kan forekomme etter flere ulike perspektiver. Lai (1997) legger frem fire perspektiver på organisatorisk kompetanse.

Totalperspektivet tar for seg summen av alle medarbeideres kompetanse. Dette perspektivet gir et mangelfullt bilde av kompetanse som ressurs og forutsetter at kompetanse lar seg akkumulere på tvers av enkeltpersoner. Kompetansen i en organisasjon til å utføre en sentral funksjon kan ikke reduseres til individuelle komponenter. I mange virksomheter kan flere medarbeidere ha samme kompetanse, men det betyr ikke at verdien kompetansen har som ressurs mangedobles. Gjennom totalperspektivet kan en også miste evnen til å se at ikke all kompetanse anvendes eller er av like stor betydning for organisasjonens måloppnåelse (Lai 1997).

Delingsperspektivet tar utgangspunkt i en felles kompetanse for organisasjonen, der kompetansen er delt av medlemmene. Dette perspektivet viser begrensninger da det ideelt sett forutsetter at alle medlemmene av en organisasjon skal besitte en gitt kompetanse for at den skal kunne betegnes som organisatorisk (Lai 1997).

Gjennomsnittsperspektivet går bort i fra alle og omfavner de fleste og at de besitter aktuell kompetanse. Likevel vil ikke et gjennomsnitt av medarbeidernes kompetanse gi et hensiktsmessig bilde av hele organisasjonens kompetanseressurser. Den mest utbredte kompetansen kan i likhet med felleskompetansen i delingsperspektivet også være marginal, og ikke den kompetansen som er av størst verdi for virksomhetens måloppnåelse (Lai 1997).

Begrensningene i total-, delings- og gjennomsnittsperspektivet har sammenheng med en økende oppmerksomhet for læring og en økende grad av spesialisering. Dette medfører at en liten del av organisasjonens kritiske kompetanse er delt mellom medlemmene. Det er derfor vesentlig å ta hensyn til både beholdningen av kompetansen og anvendelsen av kompetansen med tanke på mål og behov. Dette kommer frem gjennom dominansperspektivet (Lai 1997).

Dominansperspektivet, også kalt materialisert kompetanse, er kompetanse som er formalisert og institusjonalisert gjennom rutiner, teknologi, prosesser og organisering. Denne kompetansen kan besittes av enkeltindivid og grupper, som gjennom høy spesialisering utfører og har kontroll over kritiske funksjoner og oppgaver. Gjennom dette perspektivet kan organisatorisk kompetanse omfatte elementer fra både delt og felles kompetanse, men også kompetanse som er spesifisert til enkeltindivider. En samling av dette er viktig i en virksomhet og dens handlinger, ytelse og måloppnåelse (Lai 1997).

Organisatorisk kompetansen kan gjennom dominansperspektivet forstås som kollektive handlingsteorier, da mange organisatoriske oppgaver forutsetter en stor grad av samhandling mellom enkeltmedarbeidere og grupper. Oppgavene som gjennomføres er gjensidig avhengige, og kompetansen kjennetegnes av høy relasjonsspesifisitet (Lai 1997). I en kommune blir dette svært viktig med grunnlag i kommunens organisering og fordeling av spisskompetanse i fagavdelingene. Organisatorisk kompetanse kan da kalles kollektiv kompetanse der det er en samordning av enkeltpersoner og gruppers oppgaver og adferd.

Organisatorisk kompetanse er avhengig av enkeltpersoners og gruppers spesialisering, og dermed er den sårbar for eventuelle tap. Gjennom standardisering og dokumentering i form av rutiner, prosesser, veileder og lignende vil en kunne gi en lavere sårbarhet og en større sjanse for å oppnå de mål og krav som stilles til eller i organisasjonen (Lai 1997).

3.7.3 KOMPETANSEKOMPONENTER

I denne oppgaven skal vi se på kommunens kollektive kompetanse og om de med dette som grunnlag er tilstrekkelig rustet til å ivareta jordvernet. Det blir derfor nødvendig å bryte opp igjen kompetansebegrepet for å se hvordan en kan måle kompetansen i avdelingene, men også i kommunen som helhet. Innledningsvis i denne delen la vi frem en definisjon på hva kompetanse er og at den utgjør en persons kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger til å utføre aktuelle oppgaver i tråd med definerte krav og mål. Vi vil nå legge frem de fire

komponentene da disse vil være svært viktige i kartleggingen av kompetanse hos planavdelingen og landbrukskontorets personell.

KUNNSKAP

Kunnskapskomponenten kan forklares som en persons data- eller informasjonsbase. Dette er det man «vet» eller mer korrekt det man «tror at man vet». Igjen kan begrepet kunnskap deles inn i ulike klasser blant disse er faktisk, kausal og prosedyrisk kunnskap (Lai 1997).

Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap. Kausal kunnskap omhandler antagelser. Dette kan være antagelser om årsakssammenhenger og relasjoner. I denne oppgaven kan det være antakelser om organisering av landbrukskontor, politisk og administrative holdninger til jordvern og de ulike avdelingers kapasitet og hvordan dette har innvirkning på samarbeid. Prosedyrisk kunnskap er knyttet til konkrete, praktiske prosesser og metoder. Kunnskapen om «å vite hvordan» for eksempel kunnskap om aktuelle fremgangsmåter og problemløsningsmetoder (Lai 1997).

Taus kunnskap er en stor del av en persons kunnskap. Denne kunnskapen er ikke bevisst og eksplisitt, men implisitt. Den er vanskelig å måle da den ikke er åpenbar og kan være svært vanskelig, om ikke umulig å formidle verbalt. Grunnen til at en så stor del av vår kunnskap er taus er fordi læring ofte skjer ubevisst og gjennom automatiserte mekanismer (Lai 1997). En person er altså ikke alltid klar over at han har lært noe eller hva han kan.

Kunnskapskomponenten i kompetanse er sentral, men kunnskap alene er ikke tilstrekkelig for å utføre aktuelle oppgaver. Kunnskap må derfor kombineres med de andre komponentene.

FERDIGHETER

Ferdigheter kan defineres som evnen til å utføre komplekse, velorganiserte adferdsmønstre på en tilpasningsdyktig måte for å nå definerte mål. Ferdigheter er derfor den kompetansekomponenten som er nærmest knyttet til konkret praktisk handling. Dette gjør at ferdigheter vanligvis er vesentlig enklere å observere og måle enn kunnskaper, evner og holdninger (Lai 1997).

Planmessig kunnskapstilegnelse er ikke alltid en nødvendig eller tilstrekkelig forutsetning for ervervelse av ferdigheter. Ferdigheter kan utvikles gjennom erfaring og trening over tid, men også gjennom observasjoner og imitering av andres adferd. Disse læringsformene vil primært bidra til å utvikle nettopp taus kunnskap (Lai 1997).

EVNER

Evnekomponenten gjenspeiler en persons potensial i form av stabile egenskaper, kvaliteter, talenter og andre trekk som påvirker mulighetene til å utføre oppgaver og for å tilegne seg og anvende nye kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Eksempelvis kan dette være

kreative, analytiske, intuitive eller verbale evner, og personlighetstrekk som graden av omgjengelighet og åpenhet. Evnekomponenten påvirker de andre kompetansekomponeentene, men dette er ikke gjensidig. Evner blir definert som en stabil og grunnleggende karakter og lar seg derfor ikke påvirke i vesentlig grad gjennom tilegnelse av nye kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Evner kan ikke utvikles eller modifiseres, men danner en grunnleggende ballast og en premissgivende komponent i kompetanse. Dette kan være en faktor i samarbeid mellom mennesker, da evnene definerer personlighetstrekk (Lai 1997).

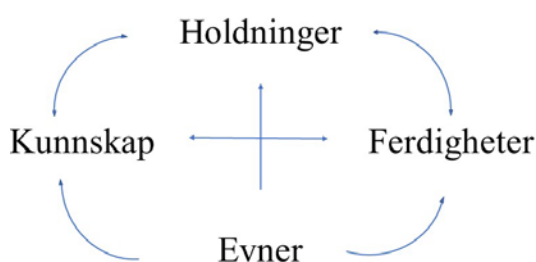
HOLDNINGER

Holdningskomponenten inkluderes i kompetansebegrepet da en persons holdninger påvirker oppgaveutførelsen direkte. Holdninger i kompetansebegrepet er knyttet til meninger, oppfatninger og verdier som er direkte knyttet til aktuelle oppgaver og funksjoner. Holdninger påvirker mulighetene for tilegnelse av kompetanse gjennom ulike former for læring og utnyttelse av kompetansen, som blant annet kan styres av en persons motivasjon og vilje (Lai 1997).

Holdninger kan være basert på kunnskap og ervervet gjennom erfaring, men ofte er de overtatt relativt ureflektert fra de nærmeste i den sosiale omgangskretsen. De som påvirker holdningene er derfor foreldre, venner og andre grupper man velger å identifisere seg med (Teigen 2016).

Dersom man ønsker å forandre noens holdning til spesifikke ting finnes det måter å endre de på. Noen former for holdningsendring kan være åpenbare, og andre kan være skjulte. Blant de åpenbare finnes overtalelse og planlagt påvirkning, mens de skjulte kan være indirekte påvirkning og påvirkning gjennom budskap personen ikke bevisst oppfatter. Det har også vist seg at fryktvekkende informasjon kan påvirke holdningene (Teigen 2016).

SAMMENHENG MELLOM DE ULIKE KOMPETANSEKOMPONENTENE

Kompetansekomponeentene kunnskap, ferdigheter, evner og holdninger er knyttet tett sammen og vanskelig å skille. I praksis vil komponentene gli over i hverandre og sammen gi et meningsfullt uttrykk for en persons kompetanse.

Figur 4: Sammenheng mellom de ulike kompetansekomponeentene (Lai 1997)

Alle komponentene utgjør i sammen flere aspekter ved kompetansebegrepet. Sett i sammenheng med denne oppgaven skal vi se nærmere på om planavdelingene har tilstrekkelig kompetanse til å utarbeide plandokumenter for å ivareta jordvernet, og i hvilken grad de drar nytte av landbrukskontorets kunnskap. For å se nærmere på kompetanse til å

utføre plandokumenter vil vi i all hovedsak ta i bruk komponentene ferdigheter og holdninger. Når vi tar for oss samarbeid blir evner og holdninger de mest sentrale komponentene.

3.8 TEORETISK FORSTÅELSE AV SAMARBEID

For å forklare samarbeid og hvordan planavdelingen og landbrukskontoret bruker hverandres kompetanse, bruker vi teori knyttet til sosiale læringsystemer, kommunikativ og samarbeidende planlegging og interkommunale samarbeid.

3.8.1 FORUTSETNINGER FOR SAMARBEID OG SAMHANDLING

Knudsen (1993) omtaler noen forutsetninger for samarbeid. Som bakgrunn for samarbeid må det foreligge et ønske fra partene om å komme frem til en fornuftig oppgavefordeling. Dette kan gjøres ved at de erkjenner en gjensidig avhengighet og et ønske om å realisere felles mål. Som et resultat avhenger derfor samarbeid også av overordnede politiske og økonomiske betingelser, i tillegg til partenes evne og innstilling til samarbeidet

Avhengigheten mellom partene vil bli større desto viktigere ressursen er og dersom den er vanskelig å få tilgang til andre steder. Dette gjør at kampen om ressurstilgang er sentral og ressursknapphet, underbemanning og manglende spesialkompetanse er faktorer som stimulerer til samarbeid (Knudsen 1993).

Enheter som skal lykkes med samarbeidet må ha mulighet til å arbeide seg frem til samhandlingsprosesser for å styrke båndene i nettverket mellom forhandlinger og kompromisser. De samarbeidende delene må ha noe de andre er interessert i som man kan bidra med (Knudsen 1993).

3.8.2 MULIGHETENE FOR Å OVERVINNE BARRIERER I OFFENTLIG SAMARBEID

Mulighetene for å overvinne barrierer i offentlig samarbeid er delt inn i tre steg som må være tilstede for at samarbeid skal fungere i praksis. Det første trinnet handler om at aktørene må erkjenne at man har et felles problem og de må føle at det er et behov for samarbeid. Det er ikke tilstrekkelig at man oppfatter samarbeidet som hensiktsmessig, det må også være nødvendig med ytre press for at aktørene skal samarbeide. Dette handler også om vilje (Weiss 1987).

Steg nummer to handler om tilgjengeligheten av ressurser for å nå mål gjennom samarbeid. Det må mobiliseres og identifisere ressurser til å utvikle og gjennomføre samarbeidet, som fører til at det er viktig å undersøke hvilke løsninger, ressurser og ekspertise som kan bli tilgjengelig i et samarbeid. Dersom ressursene ikke er tilgjengelig vil samarbeidet stoppe opp (Weiss 1987).

Weiss (1987) mener at samarbeid vil trolig finne sted dersom de ulike aktørene har et felles problem, i tillegg til at det må foreligge ressurser for å samarbeide, som igjen fører til at

organisasjonen samlet får kapasitet til å gjennomføre samarbeidsprosjekter. Ressursavhengighet kan tvinge organisasjoner til å samarbeid.

3.8.3 SAMHANDLING OG SOSIALE LÆRINGSSYSTEMER

Med samhandling menes gjennomføring og koordinering av oppgaver der ingen sektorer har et totalansvar for oppgaven som skal utføres. Årsaker til at dette er nødvendig kan være at ulike etater og nivåer har ulike hensyn som skal ivaretas, eller at enkelte nivåer ikke har den kompetansen som kreves for å ha totalansvaret for oppgaveløsningen. Samhandling kan derfor bidra til en veloverveid arbeidsdeling for oppgaveløsningen. Samhandling er ikke et mål i seg selv, men det er et virkemiddel for å ivareta ulike hensyn innenfor et politikkområde. Samhandling omfatter kommunikasjon, både elektronisk og menneskelig, erfaringsutveksling, felles prosesser og kunnskapsdeling (Nilsen & Langset 2015). I denne sammenheng kan man se på kommunen, landbrukskontorene og fylkesmannens landbruksavdeling som de ulike nivåene og etatene som må samhandle for å løse oppgaver knyttet til jordvern med bakgrunn i nasjonal politikk, og at dette krever kommunikasjon og felles prosesser.

Læring blir definert som samspillet mellom sosial kompetanse og personlig erfaring, som er et dynamisk, toveis forhold mellom mennesker og det sosiale læringssystemet de deltar i. Det skilles mellom tre ulike moduser av tilhørighet. Det må foreligge et engasjement, slik at måten man samhandler med hverandre på former oppfattelsen og erfaringen. Det må også finnes fantasi for å konstruere et bilde av samfunnet man er en del av og kunne orientere seg i det, reflektere over det og kunne utforske nye muligheter. Det kreves også justering av meninger og holdninger i en gjensidig prosess for å koordinere perspektiver, tolkninger og handlinger for å oppnå høyere mål (Wenger 2000). Dette kan være mål som er fastsatt for å sikre bevaring av dyrket mark, og at planavdelingen og landbrukskontoret må bruke det sosiale læringssystemet for å oppnå disse målene.

For å sikre at læring skjer er det avgjørende at man deltar i såkalte praksisfellesskap, som er de grunnleggende byggesteinene i et sosialt læringssystem fordi praksisfellesskapene er de sosiale «beholderne» med kompetanse. Disse fellesskapene definerer kompetanse ved å kombinere tre elementer. Disse elementene er at medlemmene er bundet sammen av deres kollektivt utviklede forståelse av hva fellesskapet handler om. Medlemmene bygger deres fellesskap gjennom gjensidig engasjement, og praksisfellesskapene produserer et felles repertoar av felles ressurser med felles språk, rutiner, forståelser og verktøy (Wenger 2000).

Innenfor praksisfellesskapene er det tre dimensjoner for progresjon som er virke, gjensidighet og repertoar. Disse dimensjonene handler om hvor mye initiativ samholdet tar for å beholde læring, der samholdet må finne og påpeke hull i kunnskapen samtidig som det er åpent for nye retninger og muligheter. Gjensidigheten omhandler hvor dyp følelsen av samhold er, som genereres over gjensidig engasjement over tid, mens repertoaret

omhandler hvordan de felles ressursene utvikler seg og effekten av utviklingen. Denne selvinnsikten, dersom den foreligger, kan brukes til å utvikle seg ytterligere (Wenger 2000).

Mellom disse praksisfellesskapene finnes det grenser som i denne sammenheng er positivt fordi hele forestillingen av praksisfellesskapet avhenger av eksistensen av grensene. Disse er vanligvis flytende for denne bruken av begrepet. Begrensningene utarter seg fra forskjellig praksis og samhandling, og defineres av ulike historier, repertoarer, måter å kommunisere på og evner i praksisfellesskapene. Med disse begrensningene har man mulighet til å utforske sin egen kompetanse, tilegne seg ny kunnskap og kanskje utvide horisonten.

Hvorfor skal man så fokusere på grensene mellom fellesskapene? Wenger mener de er viktige av to årsaker, de knytter fellesskapene sammen og tilbyr muligheter for læring. I et fellesskap skjer læring fordi kompetansen og erfaringene må være knyttet tett mot hverandre for at fellesskapet skal eksistere. Wenger mener man bør strebe etter at kompetanse og erfaring ikke alltid er lik, ellers vil man aldri oppleve noen utfordringer, og dermed lite læring. Det samme vil forekomme dersom kompetansen og erfaringene spriker for mye. Wenger (2000) mener at læring sannsynligvis vil maksimeres for individet og fellesskapet når erfaringer og kompetanse er i spenning, og for å oppnå en spenning må det finnes;

- Noe å snakke om og diskutere – et skjæringspunkt for interesse.
- Et gjensidig engasjement med reelle ulikheter, men med et felles grunnlag.
- En forpliktelse om å legge vekk fordommer og antakelser for å kunne se kompetansen til et fellesskap på dets premisser.
- Måter å oversette repertoaret slik at kompetanse og erfarings faktisk samhandler.

Disse sosiale læringssystemene med sine praksisfellesskap, repertoar og grenser brukes som en bakgrunn for læring mellom planavdelingen og landbrukskontoret, som i prinsippet skal være to deler av samme organisasjon som er kommunen. I praksis foregår det ofte slik at landbrukskontoret fungerer mer som en høringsinstans. Dette gjør at det er aktuelt å ta for seg kommunikativ og samarbeidende planlegging, som ofte brukes i sammenheng med medvirkning.

3.8.4 SAMARBEIDENDE PLANLEGGING

Kommunikativ planlegging blir ofte brukt som et verktøy for deltakelse i planprosesser og innebærer dialog og interaktivt orientert planlegging med strenge krav til dialogen som må oppfylles for at den kommunikative planleggingen skal gi ønskede effekter i form av økt samforståelse og samhandling. Denne typen planlegging vektlegger et bredt kunnskapsbegrep og håndtering av dynamikk og kompleksitet gjennom en kombinasjon av inkluderende dialoger og instrumentell makt (Amdam 2014).

Amdam (2014) beskriver samarbeidende planlegging som mer eller mindre en motpart til kommunikativ planlegging. Dette handler om å engasjere seg sammen med andre medlemmer i et felleskap, og sammen lære og utvikle seg til å kunne bruke informasjon og håndtere konflikter. Den kommunikative planleggingen er ofte mer teoretisk, og forutsetter at man kommer frem til et svar som er bedre enn andre. For den samarbeidende planleggingen må man erkjenne at det ikke finnes en løsning som man kan forske eller utrede seg til, men at det kan være mange løsninger som er bedre enn dagens situasjon.

Samarbeidende planlegging forutsetter at aktørene er gjensidig avhengige av hverandre, har tillitt til hverandre og kan samarbeide som likeverdige aktører der ansvarsfordelingen i utgangspunktet er uklar. Det er derfor viktig at alle aktører og sektorer er involvert i prosessene med sin spisskompetanse. Amdam (2014) legger frem planleggeren i samarbeidende planlegging som en prosessstyrer som skal vektlegge inkludering, læring, mekling og forhandling. Dette fordi planleggeren ikke har myndighet til å kommandere noen andre, men kan gjennom oppfordring til samarbeid og ved å skape de rette vilkårene bringe organisasjonen sammen. Ved å gjøre dette vil en kunne bygge kollektiv kapasitet og en arena for felles læring som igjen vil åpne opp for å se utfordringen på en mer helhetlig måte og fremme ny praksis. Hvis prosessene utføres på denne måten vil planleggeren få en prosessederrolle, der den må vektlegge inkludering, mobilisering, læring, mekling og forhandling (Amdam 2014).

Fremveksten av samarbeidende former for planlegging er en konsekvens av politisk og økonomisk liberalisering, som innebærer at staten har fått mindre makt, og markedskrefter og nettverk har fått mer makt i samfunnsplanleggingen. Vilkaene for at stat, region og kommune skal drive såkalt samordnet planlegging er også svekket, som igjen fører til et økende behov for samarbeidende planlegging. Alle organer og parter som samarbeider må erkjenne at de er likeverdige og gjensidig avhengige av hverandre (Amdam 2014).

3.8.5 INTERKOMMUNALT SAMARBEID

Mange av landbrukskontorene i Akershus har organisert seg som interkommunale landbrukskontor der to eller flere kommuner samarbeider om å ha landbrukskompetansen. Det finnes mange fordeler og ulemper med en slik type samarbeid. Jacobsen (2012) mener at interkommunale samarbeid ikke lenger bare er et spørsmål om effektivitet og stordriftsfordeler, men også behovet for kommunesammenslåing. Han trekker frem at begrunnelsen for at kommunene oppretter slike interkommunale samarbeid er for å øke effektiviteten og styringen. Med effektivitet menes elementer knyttet til kostnader ved produktivitet, kvalitet, innovasjon og utvikling. Stordriftsfordeler trekkes ofte frem, men ifølge Jacobsen finnes det svært få undersøkelser gjort på interkommunale stordriftsfordeler. Sentrale aktører trekker ofte frem gevinster som kan plassere under kategorien «kvalitet». Disse gevinstene vil være bredere fagmiljø, muligheter for rekruttering, fagpersoner i fulle stillinger og økonomi til å investere i dyrt utstyr (Jacobsen 2012).

Det kan stilles spørsmål ved hvorfor det foreligger så mange interkommunale samarbeid. Jacobsen (2012) mener at svaret de alle fleste vil komme frem til er at det er en utfordring med det store antallet kommuner i landet, og at økningen i omfang av interkommunale samarbeid antyder en stadig større utakt i kommunestrukturen, der flere og flere komplekse oppgaver blir lagt på lokalt nivå.

Hovedproblemet med interkommunale samarbeid er at de vil føre til en ytterligere fragmentering av en allerede fragmentert kommunal sektor, og at denne fragmenteringen har styringsmessige konsekvenser fordi oversikten og relativt klare hierarkiske relasjoner erstattes av mer uoversiktlige nettverksrelasjoner (Jacobsen 2012).

For å besvare delproblemstillingen om samarbeid vil vi ta utgangspunkt i det teoretiske grunnlaget som tar for seg samhandling og premisene for dette. Vi vil også diskutere hvordan interkommunale samarbeid påvirker samarbeidet, samt hvordan ideen samarbeidende planlegging kan få innvirkning på planleggeren rolle og ferdigheter. Vi ønsker også å bruke teori om sosial læring for å belyse hvordan samarbeidet kan styrkes i form av hvordan videre kompetanseutvikling kan foregå.

4 FUNN – RESULTAT

4.1 AKERSHUS FYLKE

Akershus fylke, består av 22 kommuner. Kommunene huser hele 11 prosent av den norske befolkningen og har en årlig befolkningsvekst på 1,6 prosent (Akershus fylkeskommune 2013a). Prognosene for befolkningsveksten viser til en befolkning som kan bli nær 769 000 ved årsskiftet 2030/2031. Dette er 174 000 flere personer enn i 2016 og utgjør en vekst på 29,3 prosent (Akershus fylkeskommune 2013b).

I Akershus finner man store sammenhengende landbruksarealer med svært høy kvalitet, som gjør at det i

Oslo og Akershus er over 90% av jordbruksarealene som blir brukt til kornproduksjon. Sammen med Østfold er Akershus dermed Norges største kornfylke, og alle jordbruksarealer har nasjonal verdi (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015). Man har et overordnet ønske om at alle jordbruksarealer skal bevares, ikke bare de store sammenhengende områdene. Da dette ikke alltid er mulig er det allikevel viktig å unngå utbygging utenfor de prioriterte områdene, fordi det til syvende og sist vil kunne bidra til et enda større press på landbruksarealene, for eksempel gjennom utbygging av infrastruktur. Dersom man fortsetter nedbyggingen i samme tempo vil en tiendedel av landbruksarealer være bygget ned om 20-30 år (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2010)

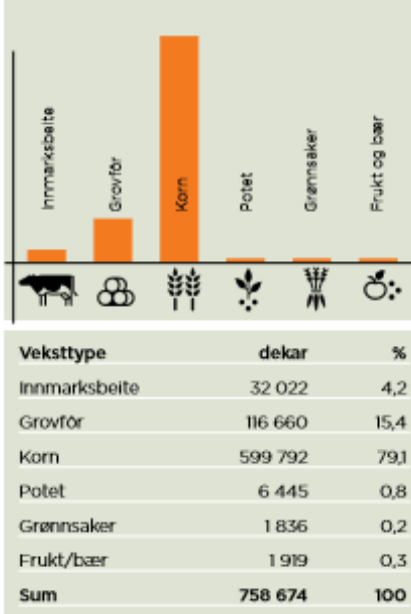
Landbrukskontorene er organisert på ulike måter, der det i Akershus er Follo landbrukskontor som er et interkommunalt kontor for kommunene Vestby, Ås, Frogn, Nesodden, Ski og Oppegård. Regionkontor landbruk er interkommunalt for Skedsmo, Rælingen, Nittedal, Lørenskog og Oslo. I tillegg er det et felles landbrukskontor for Ullensaker og Gjerdrum, mens de øvrige kommunene i fylket har eget landbrukskontor.

Arealressursene i Akershus fylke:

Arealtype	dekar	%
Jordbruksareal:		
Fulldyrka	760 315	16,6
Overflatedyrka	1 770	0,0
Innmarksbeite	51 948	1,1
Produktiv skog	3 118 907	68,1
Bebyggelse/samferdsel	239 342	5,2
Annet markslag	395 029	8,6
Ikke kartlagt	0	0
Sum	4 567 311	100

Figur 5: Arealressurser (NIBIO 2017)

Slik brukes arealene i Akershus:

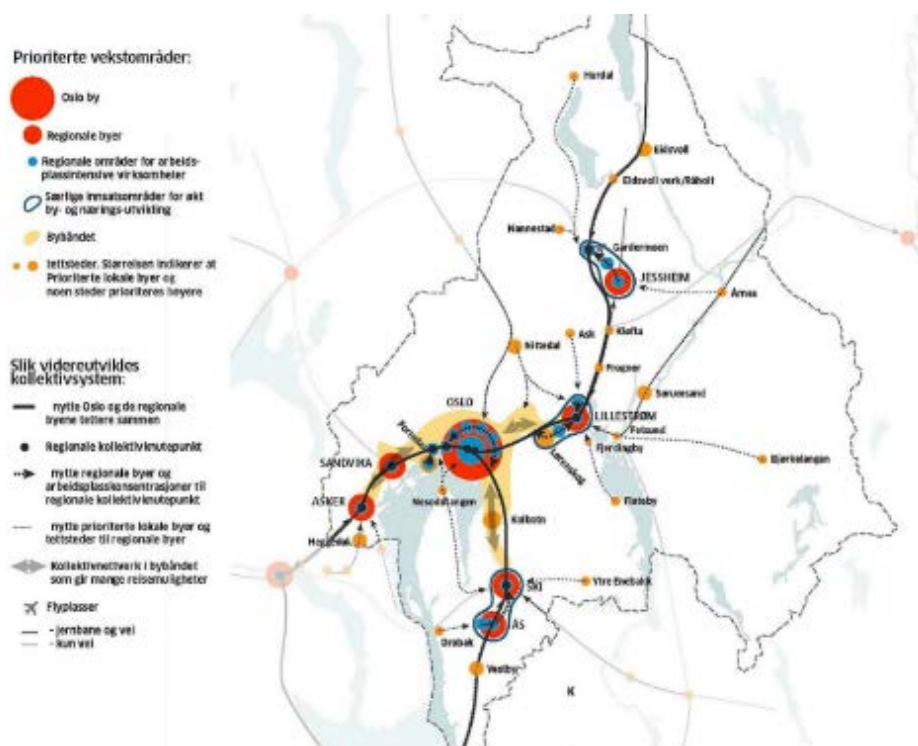
Figur 6: Bruk av arealer (NIBIO 2017)

4.1.1 REGIONAL PLAN FOR AREAL OG TRANSPORT I OSLO OG AKERSHUS

I Akershus foreligger det en regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Dette er en sektorisert regional plan som tar for seg areal og transportplanlegging, og legger føringer for utviklingen i regionen. Planen har som formål å videreføre nasjonale forventningslinjer og retningslinjer.

Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus ble vedtatt i desember 2015 av fylkestyret og bystyret for Oslo. Planen har blitt utarbeidet etter at Stortinget i 2008 påla Oslo kommune og Akershus fylkeskommune å utarbeide en plan for en felles regional plan. Planen er ment som en et verktøy for å nå mål om klima, transport, dyrket mark og naturmangfold, samt at den skal vise hvor utvikling skal skje i fremtiden for å lage plass til den enorme befolkningsveksten som er ventet i regionen. Planen er et samarbeid mellom de 22 Akershus-kommunene, Akershus fylkeskommune og Oslo kommune. Plan er i tråd med de nasjonale planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging jf. 4.1.

For å sørge for at utviklingen i fylket skjer i tråd med nasjonale føringer ble det i desember 2015 vedtatt en regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus (videre betegnelse «regional plan»), som tar for seg ønsket utvikling i fylket, og hensyn som må tas i forbindelse med utviklingen. I regional plan er det lagt stor vekt på utvikling av eksisterende knutepunkt. Det er også pekt ut noen prioriterte byer og kommuner, der veksten skal skje innenfor eksisterende by for å skåne områdene utenfor. Samtlige kommuner i Akershus har et tettsted som er prioritert tettsted eller by i henhold til regional plan. For jordvernet har en slik plan stor betydning, og er trukket frem som et viktig virkemiddel for jordvernet i nasjonal jordvernstrategi. Regional plan setter noen mål for bevaring av landbruksjord, som er delt inn i overordnede og underordnede mål.

Figur 7 : Prioriterte vekstområder (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015)

OVERORDNEDE MÅL

Gjennom regional plan skal det være en sterkere prioritering av både vekst og vern. Det går frem av planen at vekst bør gå foran vern av landbruksområder og regional grønnstruktur i prioriterte vekstområder, men vernet bør stå sterkere utenfor. (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015). Dette skal bidra til at kommunene kan planlegge langsiktig og godt, og at man reduserer tapet av landbruks- og grøntområder. Videre sier planen at det ikke bør gis innsigelser dersom forholdene allerede er avklart i regional plan.

UNDERORDNEDE MÅL

- *Jordbruksarealer i Oslo og Akershus forvaltes slik at det bidrar til å oppfylle de nasjonale målene om å halvere den årlige omdisponeringen av dyrket jord. (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015)*

LANGSIKTIG GRØNN GRENSE

En langsiktig grønn grense er et tiltak som kan brukes i områder med høy vekst som fører til at det er et sterkt behov for å sikre grønne verdier og kunne stimulere til at utvikling skal skje innenfra og ut. Grensen skal markere hvor det prioriterte stedet skal slutte og vernet gjelder. En slik grense kan bidra til å skape forutsigbarhet i den langsiktige planleggingen innenfor grensen, og sikre vernet utenfor.

Planen sier at når man styrket vernet utenfor de prioriterte vekstområdene vil det kunne bidra til å bevare landbruksarealer i et langsiktig perspektiv. På grunn av at det kun er i de prioriterte vekstområdene som veksten skal foregå er det ikke nødvendig å fastsette grønne grenser der det ikke er prioritert sted.

Det forutsettes etter regional plan at statlige og regionale myndigheter blir hørt i prosessen med å fastsette grensen på et tidlig tidspunkt, for hvert prioriterte vekstområde. Grønn grense skal, i henhold til regional plan, fastsettes lokalt, med innspill og samarbeid mellom aktuelle aktører. Det forventes at den grønne grensen skal fastsettes i kommuneplanens arealdel, enten i plankartet eller temakart, og skal ta utgangspunkt i dagens byggegrense. Noen hensyn skal ivaretas i fastsettingen av grensen, som prinsippet om gangavstand, samt at metode og resultat skal kunne dokumenteres. Dersom vekst skal gå foran vern er det forutsatt at:

- *Potensialet for fortetting og transformasjon i vekstområdet er utnyttet*
- *Nye arealer som ønskes tatt i bruk til byggeområder har høy arealutnyttelse*
- *En utvidelse av byggesonen er nødvendig ut fra mål for bolig- og arbeidsplassvekst i prioriterte vekstområder (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015)*

4.2 CASEKOMMUNENE

Fylkesmannen i Oslo og Akershus oppfatter at svært mange kommuner opplever et stort press på dyrket og dyrkbar mark, som krever at det foreligger et velfungerende samarbeid mellom planavdelinger og landbrukskontor for å ivareta hensynet til jordvern. Med bakgrunn i dette har vi valgt ut tre casekommuner. Gjennom dybdeintervju forsøker vi å finne årsakssammenhenger og forklaringsfaktorer til fenomenene som kommer frem av spørreundersøkelsen. De tre kommunene vi har tatt for oss er Ski, Ullensaker og Bærum med tilhørende landbrukskontor. Disse kommunene er valgt ut av en rekke kriterier som sett i sammenheng er faktorer som gjør at presset på omdisponering av dyrket og dyrkbar mark øker.

Kriteriene for utvelgelse er prioritering i regional plan, antall dekar dyrket mark og omdisponering de siste ti årene, befolkning og befolkningsvekst i kommunene de siste ti årene og avstand til Oslo sentrum fra kommunesentraene. Ut fra pilotstudiet kom det frem at organiseringen av landbrukskontor kan ha stor innvirkning på samarbeidet mellom avdelingene, da det foreligger interkommunale samarbeid. Vi har derfor valgt casekommuner med ulik organisering for å få frem eventuelle forskjeller på interkommunale samarbeid og ikke.

4.2.1 SKI

Ski kommune er en del av et interkommunalt landbrukskontor for Follo, og er ikke vertskommune. Ski tettsted er prioritert regional by og kommunen har ca. 36 400 dekar landbruksareal. De siste ti årene har Ski kommune omdisponert 566 dekar dyrket mark, som sammenlignet med flere andre kommuner i Akershus er relativt lite i forhold til mengden landbruksareal. Ski kommune har opplevd en befolkningsvekst på 2153 nye innbyggere siden 2005, og har pr. 3 kvartal 2016 30 261 innbyggere, som den sjettede høyeste befolkningen i Akershus. Ski ligger nærme Oslo, som en av de nærmeste kommunene, og når Follobanen er ferdig utbygget etter planen i 2023 vil det ta 11 minutter fra Ski til Oslo sentrum med tog.

Follo landbrukskontor er et interkommunalt kontor som har ansvaret for landbruksforvaltningen i seks kommuner. Disse kommunene er Vestby, Ås, Ski, Opegård, Frogn og Nesodden. Arbeidsområdet til landbrukskontoret er forvaltning av tilskuddsordninger, lover og forskrifter som gjelder for skog- og jordbruk i kommunene, i tillegg til at de deltar med faglige innspill til planarbeid (Follo landbrukskontor 2017).

4.2.2 ULLENSAKER

Ullensaker er vertskommune for det interkommunale landbrukskontor mellom Gjerdrum og Ullensaker. Det er det eneste landbrukskontoret som kun er to kommuner. Ullensaker kommune har mye landbruksareal med hele 83 302 daa, og er en utpreget landbrukskommune, der landbruket er en stor del av næringsgrunnlaget for mange. De siste

ti årene har Ullensaker kommune omdisponert 2883 daa. Kommunesenter Jessheim er prioritert by i henhold til regional plan, og ligger ca. 35 minutter utenfor Oslo sentrum med bil. Det har vært en kraftig befolkningsvekst i kommunen de siste ti årene, med hele 5225 personer. Befolkningen per 3. Kvartal 2016 er derfor 34 189 innbyggere.

4.2.3 BÆRUM

Bærum kommune har eget landbrukskontor. Frem til 2014 samarbeidet de med Asker, men Asker ønsket å samle alle grønne verdier i kommunen for å sikre at disse blir tatt hensyn til. Bærum kommune er utpekt som prioritert regional by med kommunesenter Sandvika. Det er i forhold til øvrige kommuner i Akershus relativt lite landbruksareal i Bærum, 13 435 daa. Bærum har de siste ti årene omdisponert 391 daa dyrket mark. I kommunen har det vært en stor befolkningsvekst med hele 10 373 nye innbyggere siden 2005, og er nå oppe i ca. 122 000 innbyggere. Bærum har dermed en befolkning som er dobbelt så stor den nest største kommunen i fylket. Bærum er nabokommune med Oslo, som gjør at man kan anta at det er et stort press på omdisponering av dyrket mark.

På Bærum kommunes hjemmeside står det beskrevet hvilke arbeidsoppgaver landbrukskontoret har. Her står ingen ting om at landbrukskontoret skal ha en rolle i arealplanleggingen, slik det gjør på hjemmesiden til Follo landbrukskontor.

Bærum kommunes landbrukskontor skal dermed fatte vedtak og gi uttalelser etter særlovene i landbruket. De skal også administrere tilskudds- og velferdsordningene, og sette jordbruksavtalen ut i praksis (Bærum kommune 2015).

4.2.4 KOMMUNEPLANER OG STRATEGIDOKUMENTER

Gjennom kommuneplanene uttrykker alle kommunene at det foreligger et press på dyrket mark, og det legges frem arealstrategier som skal hjelpe til med å føre utviklingen frem på en bærekraftig og hensiktsmessig måte. Arealstrategiene legger vekt på knutepunktutvikling der fortetting og transformasjon av eksisterende bystruktur og tettsteder skal sikre bevaring av naturverdier. For de ulike kommunene er det i plandokumentene varierende fokus på kvalitetene knyttet til landbruksarealer. I Ski (Ski kommune 2011-2022) og Ullensaker (Ullensaker kommune 2015-2030) er jordvernet rettet mot landbruksarealer som ressurs for næring og beredskap. I Bærum (Bærum kommune 2017-2035) er vernet rettet mer mot grøntstrukturens rekreasjonskvaliteter.

Ullensaker kommune har et eget strategidokument for landbruk. Formålet med dette er å avklare kommunens landbrukspolitikk. Strategiarbeidet tar utgangspunkt i eksisterende kommuneplan og sentrale nasjonale føringer, samt dagens utfordringer. Dokumentet legger frem kommunens landbruksstatus, utvikling og de utfordringer som følger med. I utfordringene blir omdisponeringspresset på dyrket og dyrkbar mark spesielt trukket frem. Kommunens situasjon settes i nasjonal sammenheng og det presiseres at jordkvaliteten i

Ullensaker er høy. Den langsiktige lokale strategien blir dermed å bevare produksjonspotensialet og unngå nedbygging av verdifull dyrket og dyrkbar mark. Dette skal gjøres gjennom transformasjon, fortetting og høy arealutnyttelse. Strategidokumentet legger anbefalinger for ivaretagelse av de store landbruksarealene i kommunen (Ullensaker kommune 2014-2026).

Bærum har et eget informasjonshefte som legger frem areal og ressursoversikter i kommunen, og løfter frem landbruksnæringens betydning i et lokalsamfunn. Det fokuseres på landbruksarealene og deres kvaliteter rettet mot friluftsliv, tur- og rekreasjonsmuligheter (Bærum landbrukskontor 2014).

Ski kommune har en landbruksplan som var gjeldende fra 2000 til 2005. Det foreligger ingen egen landbruksplan for kommunen, men en felles ressursoversikt for landbruket i Follo er under utarbeidelse av Follo landbrukskontor.

4.3 PRESS PÅ DYRKET MARK.

Med bakgrunn i pilotstudiet (vedlegg 1) mener samtlige informanter at det er et stort press på dyrket og dyrkbar mark i Akershus. Vi valgte å spørre kommunene om hvordan de oppfatter dette presset i egen kommune. Dette for å se hvordan de opplever presset, da dette kan vise til både holdninger og om jordvern er et vesentlig hensyn i deres kommuner. Flere kommuner mener at de i liten grad opplever et press på dyrket og dyrkbar mark, mens landbrukskontorene i disse kommunene mener annerledes. Se tabell 8.

Tabell 8: Spørsmål til landbruk: I hvilken grad har kommunen(e) landbrukskontoret omfatter utfordringer med omdisponering av dyrket og dyrkbar mark? Til plan: i hvilken grad opplever kommunen et stort press på omdisponering av dyrket og dyrkbar mark?

I hvilken grad kommunene opplever press på dyrket og dyrkbar mark		
Kommuner	Planavdelingen	Landbrukskontor
Oppegård	I liten grad	I liten grad
Ås	I stor grad	I stor grad
Lørenskog	I noen grad	I noen grad
Nannestad	I noen grad	I noen grad
Ullensaker	I svært stor grad	I svært stor grad
Gjerdrum	I stor grad	I stor grad
Nes	I stor grad	I svært stor grad
Fet	I noen grad	I liten grad
Nesodden	I noen grad	I liten grad
Rælingen	I liten grad	I noen grad
Hurdal	I noen grad	I stor grad
Eidsvoll	I stor grad	I svært stor grad
Ski	I liten grad	I stor grad
Enebakk	I svært liten grad	I noen grad
Nittedal	I liten grad	I svært stor grad
Bærum	I liten grad	I stor grad
Vestby	I liten grad	I stor grad
Frogn	Ikke svart	I noen grad
Skedsmo	Ikke svart	I svært stor grad
Asker	Ikke svart	I svært stor grad
Aurskog-Høland	Ikke svart	I noen grad
Sørums	Ikke svart	I svært stor grad

Kommunene som er markert med grønt har helt like svar fra landbrukskontor og planavdeling, de som er gule viser et lite avvik, mens de røde viser store avvik.

I dybdeintervjuene forteller informanten fra Follo landbrukskontor at av de seks kommunene i dette samarbeidet er det bare Oppegård og Nesodden som kan ha et grunnlag for å si at de ikke opplever noe press på dyrket mark. Dette er i all hovedsak knyttet til at de ikke har store mengder dyrket mark. Informanten deler videre at han tror mange av kommunene vil kunne si at de ikke opplever press, fordi presset på dyrket mark ikke er konstant, men selv om det ikke er konstant er det fortsatt et press på dyrket mark. Videre er det stor enighet blant informantene fra landbrukskontorene om at presset er stort i deres kommuner. Informanten fra Ullensaker- Gjerdrum landbrukskontor meddeler at presset er ulikt i deres kommuner fordi det er varierende befolkningsvekst. Ullensaker opplever et svært stor press på dyrket mark, men i Gjerdrum er det mer moderat. I Bærum kommune er det en større uenighet mellom avdelingene om i hvilken grad dyrket mark er presset. Planavdelingen viser til et mindre press da det ikke er mye tradisjonell landbruksdrift i kommunen, men at det er noe press inn mot knutepunktene. De sentrumsnære områdene er vurdert som mer verdifulle for utbygging enn for gardsdrift. Informanten forteller at administrasjonen har fokus på urban utvikling og har derfor anbefalt at de inneklemt landbruksområdene i nærhet av tettstedene vil kunne omdisponeres. Videre forteller informanten om at det har forekommet noen «ulykker» i randsonen der landbruksareal er omdisponert til andre formål, dette fra politisk hold.

4.4 FERDIGHETER

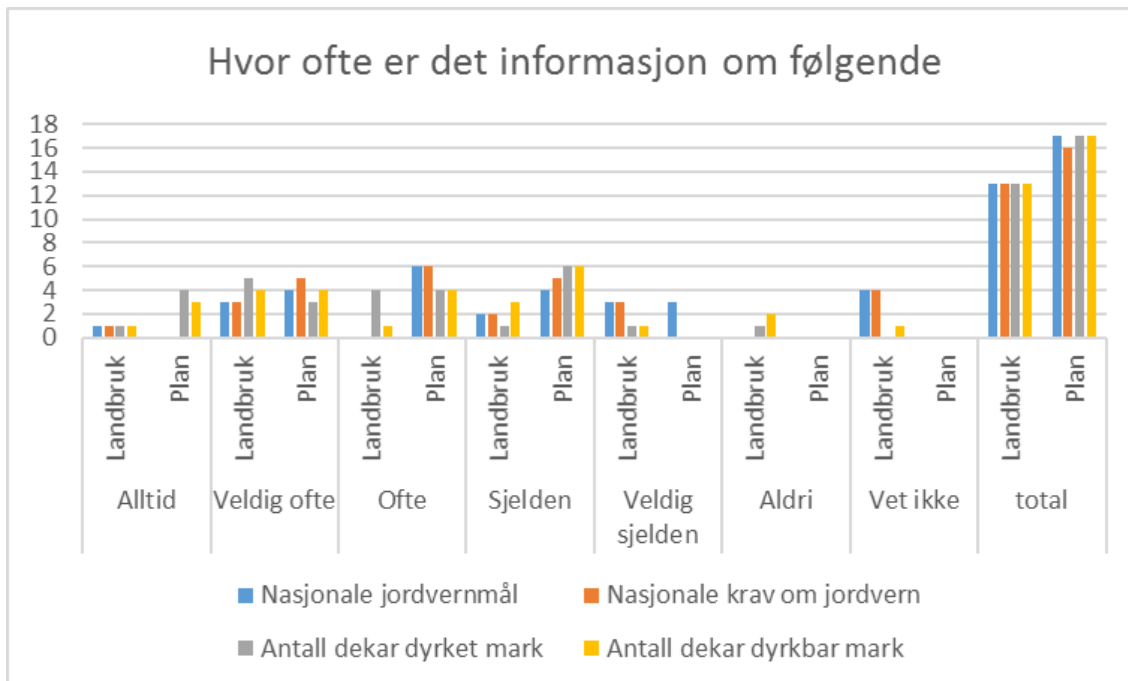
4.4.1 GENERELLE UTREDNINGSKRAV

Gjennom pilotprosjektet har vi fått informasjon fra fylkesmannen om plandokumenter ofte er mangelfulle. Dette kan være enkel informasjon som antall dekar dyrket og dyrkbar mark som blir berørt, eller mer omfattende informasjon som at det er utredet alternative lokaliseringer. Dersom det mangler informasjon om slike forhold kan det vise at evnen til å følge retningslinjer og krav er mangelfull. I spørreundersøkelse og gjennom intervju har vi derfor spurt om disse forholdene, og om de blir tatt hensyn til i planleggingen.

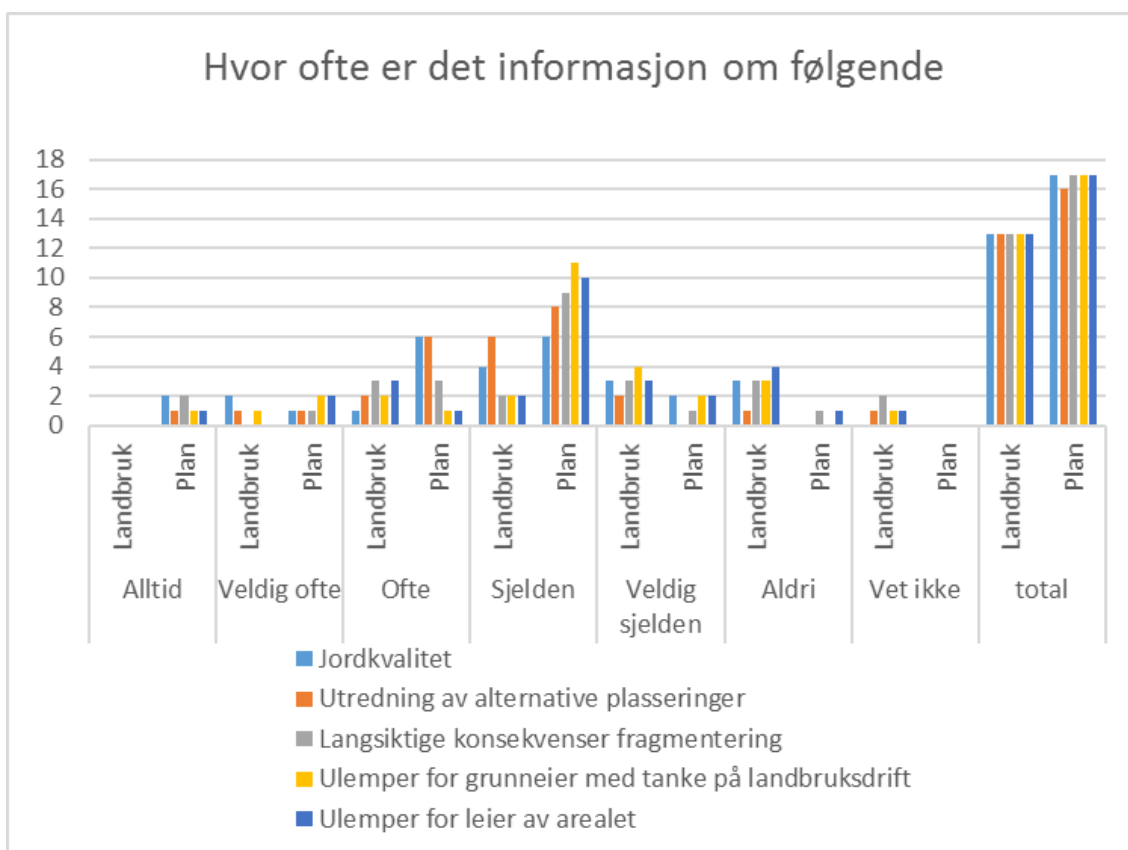
SPØRREUNDERSØKELSEN

Vi stilte spørsmål til avdelingene om i hvilken grad en rekke hensyn og krav som er nært knyttet til jordvern er opplyst om i deres plandokumenter. Dette for å få et innblikk i hvilke spekter som er med i plandokumentene og ikke. For å kunne avklare om det er mangler eller ikke.

Resultatene viser at det i hovedsak er enighet hos landbruk og plan om at det veldig ofte foreligger informasjon om nasjonale mål og krav. Det er også enighet om at det sjelden blir utredet alternative lokaliseringer, der ca. halvparten av både landbruk og plan svarer dette. Landbruk oppfatter at det sjelden, veldig sjelden eller aldri er informasjon om langsiktig fragmentering og ulemper for grunneier og leier. Det er noe oftere informasjon om ulemper for grunneier enn leier. Informasjon om antall dekar dyrket og dyrkbar mark foreligger i hovedsak veldig ofte, ofte eller sjelden. (se figur 9ab)

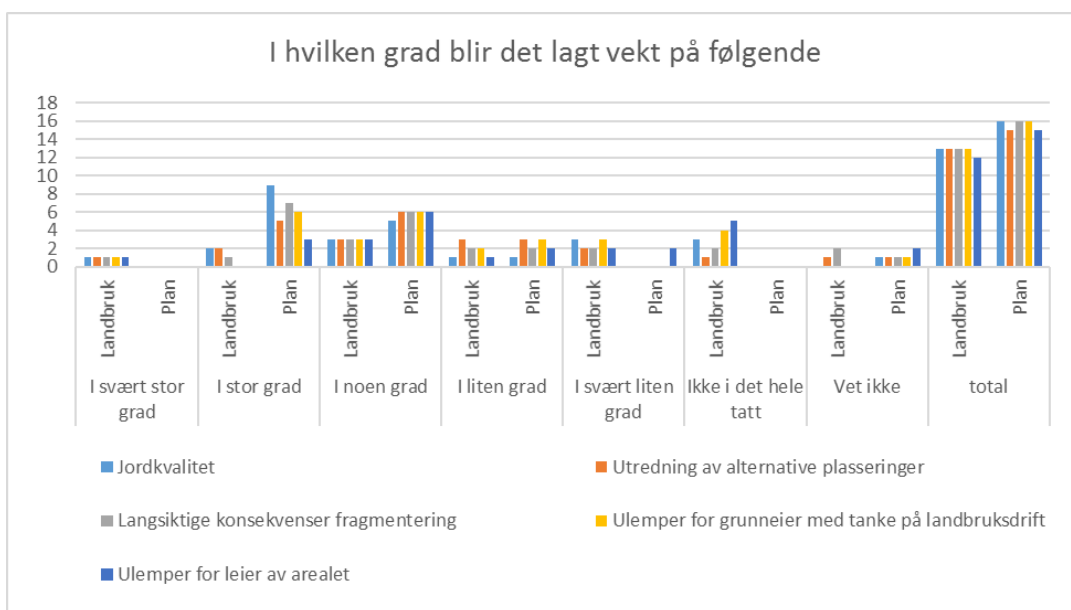

Figur 9 a (øverst) b (nederst): Hvor ofte er det informasjon om følgende hensyn?

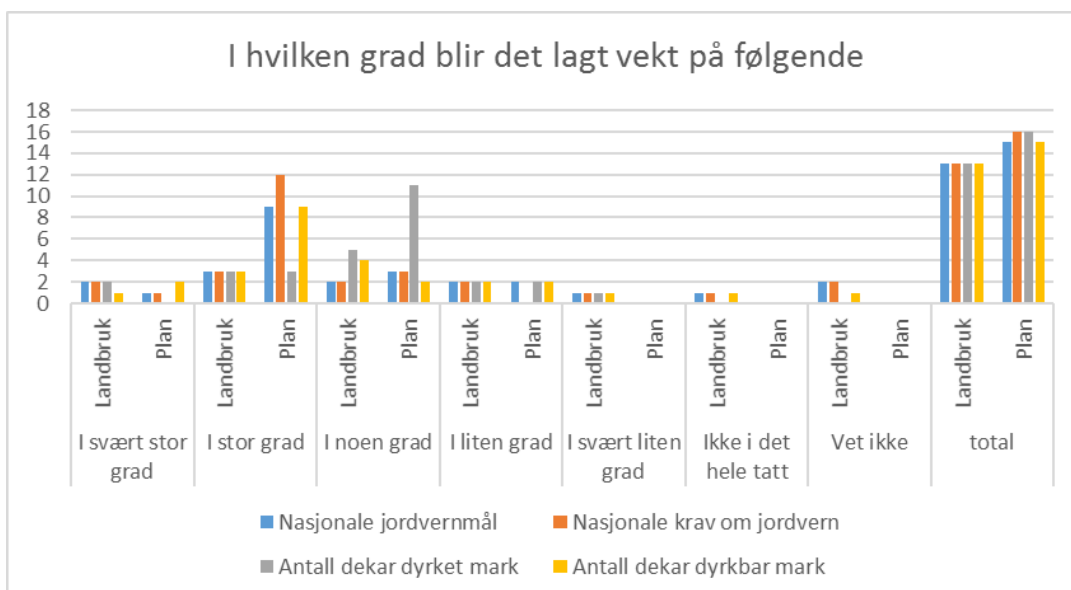

Videre spurte vi respondentene om i hvilken grad de ulike hensynene og kravene blir vektlagt i plandokumentene. Dette for å se om informasjonen som eventuelt er oppgitt får noen virkninger i for eksempel valg av lokalisering ved et utbyggingsprosjekt.

Resultatene viser at ulemper for leier i all hovedsak sjelden eller veldig sjelden blir beskrevet i plandokumentene og at det sjelden eller aldri blir lagt vekt på utredning av alternativ lokalisering. Når det gjelder ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift blir det noe hyppigere nevnt i dokumenter og lagt noe mer vekt på i valg av lokalisering. På spørsmål om vektlegging er svarene fra landbruk og plan fravikende, der landbruk mener at det i mindre grad blir lagt vekt på. Landbruk opplever at det aldri, svært sjeldent, eller sjeldent er informasjon om fragmentering av landbruksareal og vektlegging av dette hensynet. (se figur 10 ab)

Figur 10 a (øverst) b (nederst): I hvilken grad blir det lagt vekt på følgende hensyn

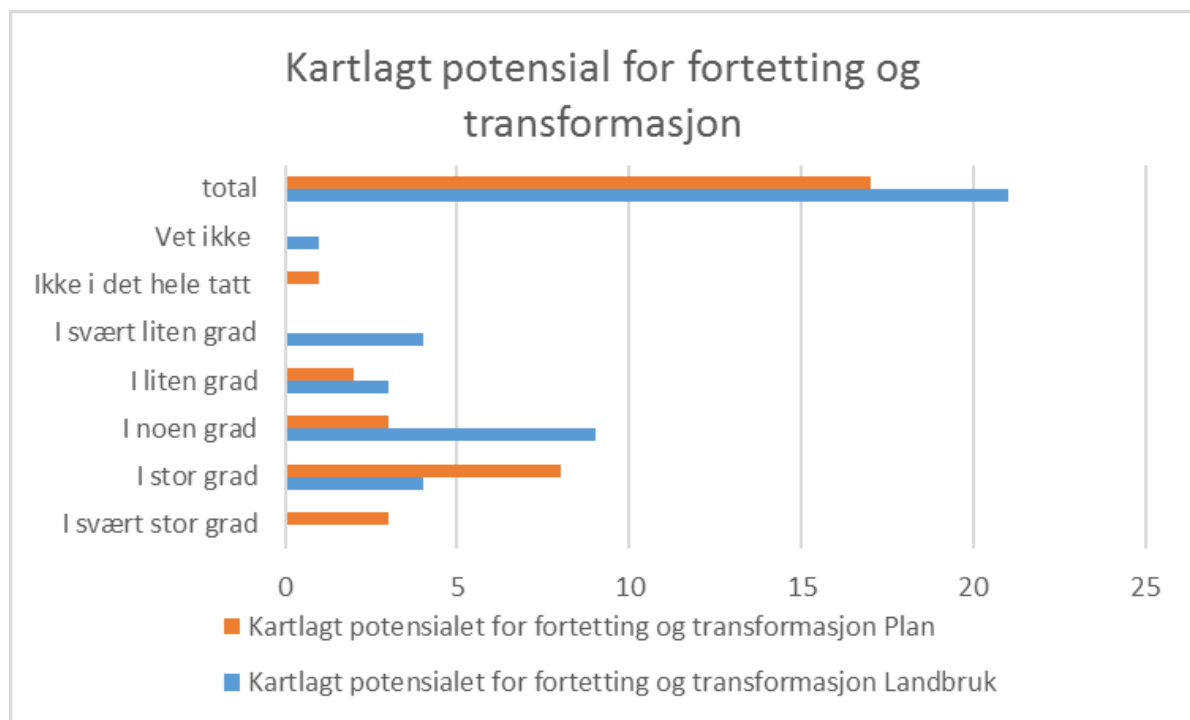

4.4.2 FORTETNING OG TRANSFORMASJON

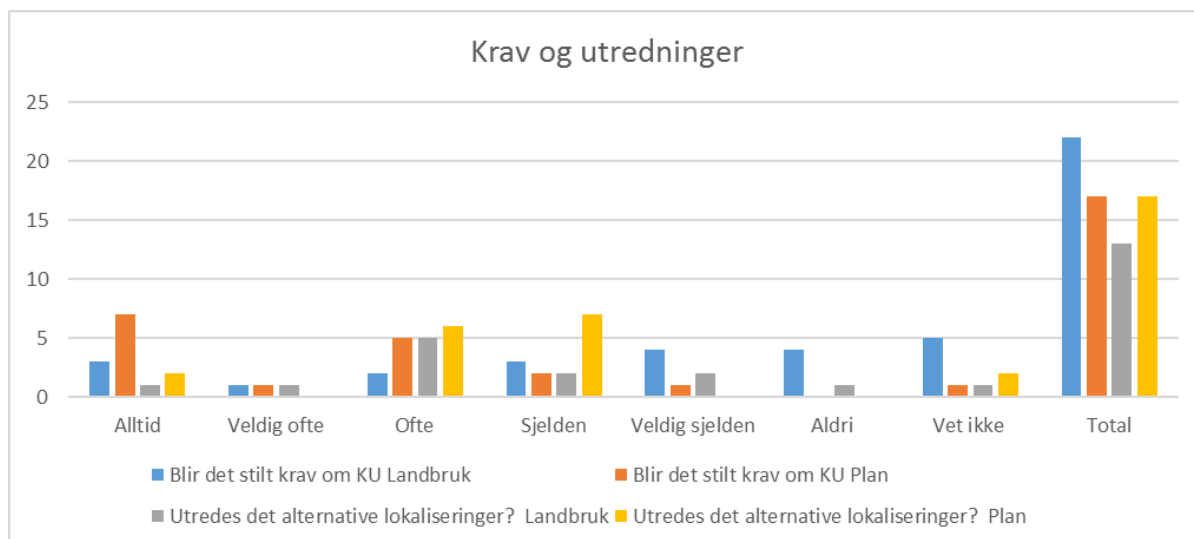
I undersøkelsen spurte vi respondentene fra spørreundersøkelsen og informantene fra casestudiet om i hvilken grad potensialet for fortetting og transformasjon er kartlagt i kommune. Dette for å se hvordan fortetting og transformasjon blir benyttet i kommunene, da det er et viktig virkemiddel for å bevare jordbruksarealer og et krav i regional plan om at potensialet for fortetting og transformasjon skal være utnyttet før nye områder blir tatt i bruk (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015). Vi spurte de også om det stilles krav til konsekvensutredninger etter KU-forskriften i deres plandokumenter som berører dyrket og dyrkbar mark. Da dette kan gi et bilde på hvordan kommunene følger nasjonale krav og føringer.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Respondentene fra planavdelingene i Akershus mener at potensialet for fortetting og transformasjon er kartlagt langt oftere enn hva landbrukskontorene oppfatter (se figur 11). Det samme gjelder krav om konsekvensutredninger som vist i diagrammet under (figur 12).

Figur 11: Spørsmål landbruk og plan: I hvilken grad er potensialet for fortetting og transformasjon kartlagt i kommunen(e)?

Figur 12: Spørsmål landbruk og plan: Stiller kommunen krav om konsekvensutredning etter KU-forskriften i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark? Blir det utredet alternative lokaliseringer i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?

CASESTUDIET

I intervjuene blir regionalplan trukket frem som et godt verktøy eller veileder for å bevare landbruksarealer. Knutepunktutviklingen i den regionale planen og dens prioriteringer av utvikling i de eksisterende byene og tettstedene legger føringer for de lokale planene i regionen.

PLANAVIDDELINGENE

Samtlige informanter trekker frem planen som viktig og et godt fungerende verktøy. Gjennom knutepunktutvikling forteller informantene at de vil fokusere på fortetting og transformasjon i de eksisterende tettstedene. Dette for å begrense en spredt boligbygging som kan være en trussel for landbruksarealer og for de urbane kvalitetene som oppstår i en tettere bykjerne.

Informantene fikk spørsmål knyttet til grønn grense og hvordan denne ville kunne bidra til å verne landbruksområdene. De ulike kommunene har ulike forutsetninger for hvordan den grønne grensen vil fungere grunnet ulike bebyggelsesstrukturer og mengde landbruksareal. Ski kommune stiller seg positive til den grønne grensen, og mener at dette kan lette presset på de landbruksområdene av større sammenheng. Ullensaker stiller seg veldig skeptiske til å trekke en slik grense fordi det vil kunne åpne opp for utbygging på dyrket mark fremfor å verne den. Hele administrasjonen stiller seg like negative og det er en enighet om at om den grønne grensen skal trekkes, vil dette bli dagens byggegrense. Informanten legger til at det ikke er nødvendig å legge til nye områder for utbygging i kommunen, da potensialet for fortetting og transformasjon er svært stort i begge de prioriterte tettstedene. Informanten i Bærum kommune forteller at en grønn grense for de ikke vil være hensiktsmessig da den ikke passer til deres bebyggelsesstruktur. I motsetning til mange andre kommuner i fylket er

ikke deres tettsteder omkranset av landbruksarealer, men av villaområder. De har derfor trukket en avgrensning rundt de eksisterende tettstedene og vil fokusere på fortetting i disse.

Ski kommune Regional plan er et godt verktøy i arealplanleggingen, for å bevare landbruksareal Støtter seg på planen og dens fokus på knutepunktutvikling Positive til grønn grense, men eventuelt skje etter sammenslåingen med Oppegård	Ullensaker kommune Vil utnytte de områder som allerede er bebygd, ikke behov eller ønske om å utvide de prioriterte tettstedene i kommunen noe mer Landbruksvirksomheten verdsettes høyt i kommunen, og bidrar til urbane kvaliteter i tettstedene Administrasjonen er skeptiske til grønn grense, om den trekkes vil dette bli i dagens byggegrense	Bærum kommune Fokus på fortetting og transformasjon Grønn grense vil ikke fungere i Bærum, da tettstedene er omkranset av villaområder og ikke landbruksareal. Derfor har de en avgrensning av tettstedsområdene isteden.
---	--	--

LANDBRUKSKONTORENE

Informantene fra landbrukskontorene er alle enige om at regional plan er et godt verktøy for å få en helhetlig planlegging i regionen og at det skal være konsentrasjon og utbygging i sentrumsområdene. Gjennom prinsipper som fortetting og transformasjon kan en utnytte de arealene som allerede er tatt i bruk, og ikke benytte seg av andre områder som har andre kvaliteter. Den grønne grensen som er nevnt i planen er informantene mer skeptisk til. I varierende grad forteller de om grensen som et mislykket forsøk på vern, og at det er omdiskutert om den vil begrense utbygging eller åpne opp for mer utbygging av dyrket mark. Det kommer også frem at informantene er skeptiske til om prinsippene om vekst før vern innenfor grensen og vern før vekst utenfor grensen, vil bevare landbruksområdene utenfor også, eller om grensen bare vil bli flyttet etter at det er «fylt opp» innenfor grensen. Det ligger også et problem i det at arealene innenfor grensen mulig vil bli betraktet som areal klar til utbygging. Videre poengterer flere av informantene viktigheten med å være strategiske og påse at de store sammenhengende arealene blir godt ivaretatt.

Follo Landbrukskontor Regional plan er godt verktøy for helhetlig planlegging I Follo er problemet at sentrumsområdene ligger midt i landbruksområdene Skeptisk til grønn grense, omdiskutert om den gir begrensinger eller åpner opp for mer utbygging	Ullensaker - Gjerdrum Svært nødvendig å handle etter prinsipper som fortetting og transformasjon Viktig å holde bebyggelsen unna se store sammenhengende landbruksarealene Grønn grense, et mislykket forsøk på vern	Bærum Landbrukskontor Fortetting og transformasjon er viktig! Bærum er en kommune med relativt lite landbruksareal, derfor blir det viktig å ivareta de områdene som er
---	--	--

4.4.3 KOSTRA

Kommune - Stat – Rapportering (KOSTRA) er det eneste måleverktøyet for å se omdisponering av dyrket og dyrkbar mark nasjonalt. Dette meldes fra om av kommunene en gang i året, og brukes blant annet til å nå det nasjonale jordvernmålet om å redusere omdisponeringen. Fra pilot-studie fikk vi informasjon om at fylkesmannen har en mistanke om at kommunene ikke melder korrekt ifra og at det ligger mye frustrasjon rundt dette i

kommunene. Vi spurte derfor informantene om hvilke tanker og holdninger de har til rapporteringen.

Svarene fra informantene er tydelige, de opplever alle at innrapporteringssystemet er svært uoversiktlig og byr på mye hodebry. Samtlige informanter fra planavdelingen forteller at problemene i innrapporteringssystemet er at det er vanskelig å vite hva som skal med og ikke, samt at det virker å endre seg fra år til år. Den tar heller ikke høyde for de ulike administrative organiseringene i kommunene. Derfor blir det vanskelig og nærmest umulig å sammenligne på tvers av kommunegrenser. Da kommunene ikke heller har noen gode telleverktøy for dette, er innrapporteringen tydelig farget av å være venstrehåndsarbeid. Kritikkk rettet fra landbrukskontorene går i retning av at innrapporteringene ikke sier noe om kvalitet på de omdisponerte arealene, ei heller formålsendringer, eller hvem som står bak omdisponeringen.

4.5 KAPASITET

Pilotstudiet og empiri viser at kommunene opplever at de har for lav kapasitet på mange områder. Vi har derfor spurt informantene om spørsmål knyttet til kapasitet, som tar for seg faktiske forhold, oppfattet kapasitet og om det eventuelt er behov for flere ansatte for å utføre arbeidsoppgaver knyttet til planprosessene.

4.5.1 RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

ANTALL ANSATTE

Det viser seg at det er en sammenheng mellom antall ansatte i planavdelingen og hvor mange innbyggere det er i en kommune. I de folkerike kommunene er tendensen at det er flest ansatte, selv om noen kommuner skiller seg ut med mange planleggere der innbyggertallet er mindre. For landbrukskontorene ser det ut til at antall ansatte er nært tilknyttet mengden landbruksarealer i kommunene. Det er likevel noen kommuner som også her skiller seg ut med få ansatte der det er store mengder landbruksareal. (se tabell 13)

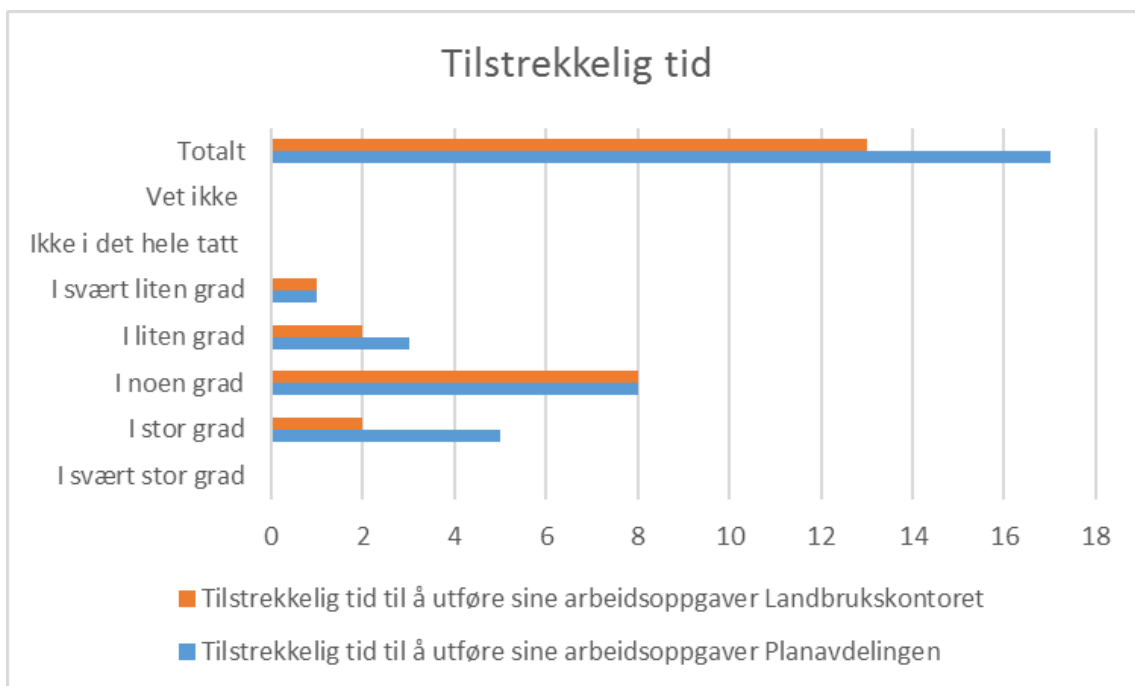
Kommuner	Befolkning 2016	Antall ansatte Planavdeling	Antall årsverk	Antall ansatte landbrukskontor	Årsverk landbrukskontor	Antall dekar dyrket mark
Bærum	122348	25	25	3	2,3	13435
Asker	60106	Ikke svart		3	1,8	7395
Skedsmo	52522	Ikke svart		Felles 6	5,1	18370
Lørenskog	36368	7	6,8	Felles 6	5,1	5184
Ullensaker	34189	5 (overordnet planlegging) 6-7 pers på regulerig	5	Felles 5	4,8	83302
Ski	30261	8	8	Felles 6	6	36384
Oppegård	26792	8	8	Felles 6	6	528
Eidsvoll	23811	7	6,5	3	2,7	50016
Nittedal	22857	9	9	Felles 6	5,1	14665
Nes (Ak.)	20783	3	3	5	5	133066
Ås	18992	6	6	Felles 6	6	39183
Nesodden	18623	4	4	Felles 6	6	5490
Sørum	17443	Ikke svart		3	2,8	76274
Rælingen	17426	5	5	Felles 6	5,1	5872
Vestby	16732	6	5	Felles 6	6	34801
Aurskog-Høland	15914	Ikke svart		2	2	93183
Frogn	15695	Ikke svart		Felles 6	6	12403
Nannestad	12267	3	2,6	3	2,5	47829
Fet	11374	3	2,25	3	1,6	24630
Enebakk	10870	6	5	3	2,5	27016
Gjerdrum	6323	3	2,5	Felles 5	4,8	25183
Hurdal	2837	3	1	2	1	7625

Tabell 13: Viser antall ansatte og årsverk opp mot befolkningsmengde og forekomster av landbruksareal

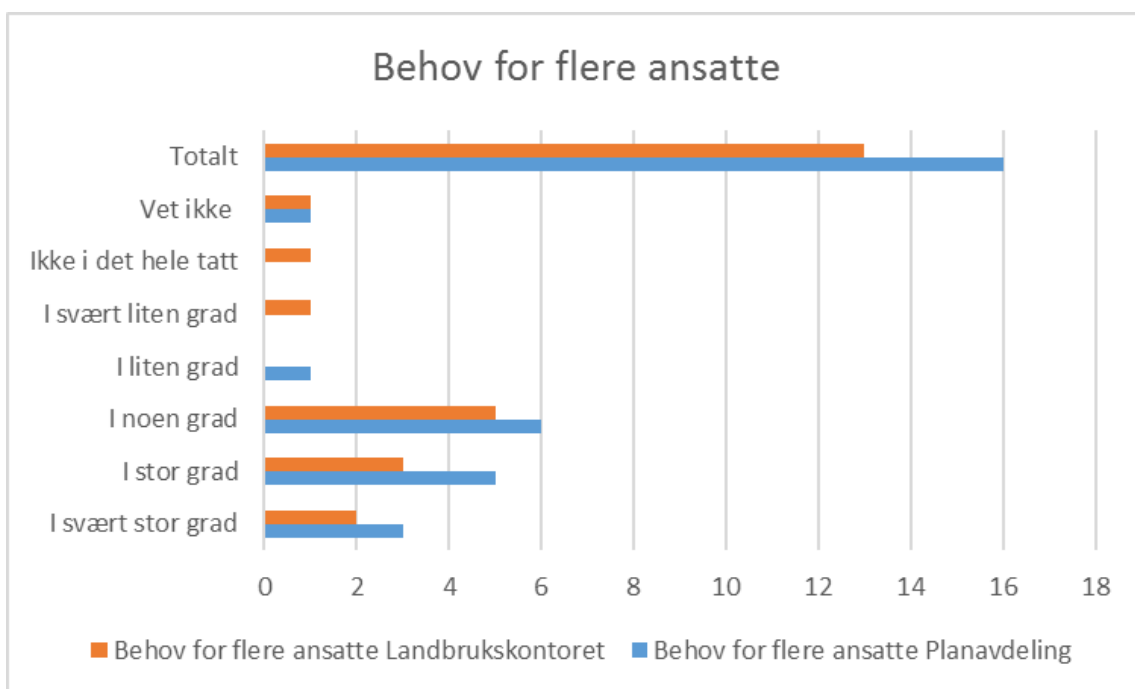
OPPFATTET KAPASITET

Vi spurte informantene på planavdelingen i spørreundersøkelsen om hvordan de selv oppfatter egen kapasitet i form av tid til å utføre sine arbeidsoppgaver. Landbrukskontorene fikk spørsmål rettet til i hvilken grad de har kapasitet i form av tid til å delta i planprosesser. Begge avdelingene fikk så spørsmål om det foreligger et behov for flere ansatte i avdelingene.

Resultatene viser at de fleste mener de i noen grad har tid til å utføre de gitte arbeidsoppgaver, og at det i noen eller stor grad er et behov for flere ansatte. (Se figur 14 og figur 15)

Figur 14: Spørsmål landbruk: I hvilken grad har avdelingen samlet tilstrekkelig med tid til å utføre sine arbeidsoppgaver knyttet til planarbeid? Spørsmål plan: I hvilken grad har avdelingen samlet tilstrekkelig med tid

Figur 15: Spørsmål landbruk: I hvilken grad oppfatter du at det er et behov for flere ansatte i avdelingen for å kunne delta mer i planleggingen? Spørsmål plan: I hvilken grad oppfatter du at det er et behov for flere ansatte i avdelingen?

4.5.2 RESULTAT FRA CASESTUDIET

Fra intervju sier informantene på både planavdeling og landbrukskontor at ønsket for økt arbeidskraft er større enn behovet. Videre kommer det frem i de ulike intervjuene at situasjonen jevnt over er presset. De har kapasitet til å gjøre de prioriterte arbeidsoppgavene, men ikke nødvendigvis noe ut over dette. Deres oppfatning av hverandres avdelinger er at de er presset, men at alle nødvendige oppgaver blir gjennomført.

PLANAVDELINGENS VURDERING AV KAPASITET I CASEKOMMUNENE

Ski kommune Kommunen står ovenfor et omfattende arbeid med sentrumsutvikling, som krever mye tid og ressurser Vanligvis legges det ned mye tid og ressurser i gjennomgang og oppfølging av private planer, dette blir nedprioritert til fordel for sentrumsutvikling	Ullensaker kommune Liten administrasjon i forhold til oppgaveportefølje grunnet et utmerket mål i kommunen om å være 10% mer effektive enn sammenlignbare kommuner Arbeid med sentrumsutvikling krever mye tid og ressurser.	Bærum kommune Arbeid med sentrumsutvikling krever mye tid og ressurser.
---	---	---

LANDBRUKSKONTORENES VURDERING AV KAPASITET I CASEKOMMUNENE

Follo Landbrukskontor Vakante stillinger har tidligere påvirket kapasiteten Tidligere var det kun en person med kompetanse til å bidra i planarbeid, noe som påvirket kapasiteten. Nå fordeles arbeidsoppgaver knyttet til plan mellom to til tre personer.	Ullensaker - Gjerdrum Langtids sykemeldinger og vakante stillinger har påvirket kapasiteten i en lengre periode. Kun en person med kompetanse til å bidra i planarbeid.	Bærum Landbrukskontor Avsluttet samarbeid med Asker om felles landbrukskontor har medført en mindre stab, der en stilling er delt mellom kommune
--	--	--

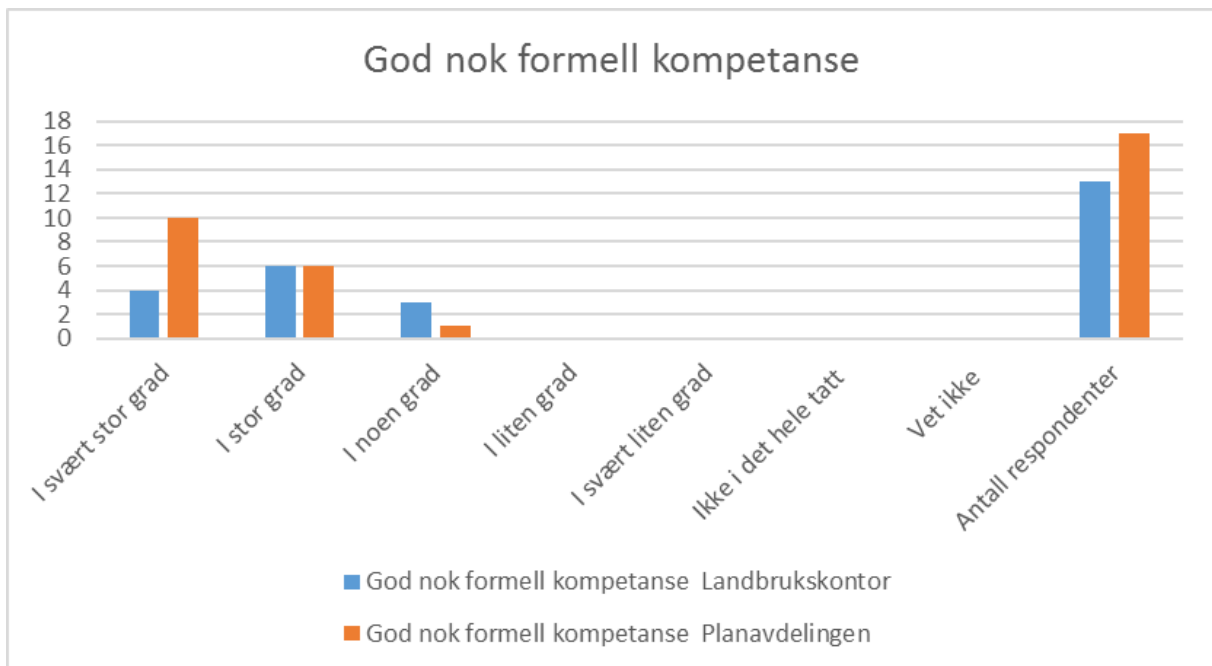
4.6 FORMELL KOMPETANSE

I denne delen vil vi ta for oss landbrukskontorenes og planavdelingenes utdannelse, og om de oppfatter at den er tilstrekkelig for at planavdelingene skal kunne utarbeide gode planer og at landbrukskontorene skal kunne bidra i planleggingsprosessene. Vi har også spurt om de ulike avdelingene har kompetanse innenfor det andre fagfeltet. Fylkesmannen og landbruks- og matdepartementet mener at det kan være en utfordring at de ulike avdelingene ikke har kompetanse på hverandres fagfelt.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Resultatene viser at planavdelingen selv mener de har god formell kompetanse til å gjennomføre gode faglige planprosesser, og landbrukskontoret mener de har god formell kompetanse til å kunne delta i disse prosessene (se tabell 16). Tabell 17, om kompetanse

innenfor den andre avdelingens fagfelt, viser at litt over halvparten av landbrukskontorene mener de har plankompetanse, og omtrent halvparten av planavdelingene mener de har landbrukskompetanse.

Figur 16: Spørsmål landbruk: I hvilken grad har din avdeling god nok formell kompetanse til å samarbeide med planavdelingen om utfordringene rundt landbruksareal? Spørsmål plan: I hvilken grad har din avdeling god nok formell kompetanse til å foreta faglig gode planprosesser?

Landbrukskompetanse Planavdelingen		Plankompetanse Landbrukskontor	
Ja	7	Ja	8
Nei	10	Nei	5
Vet ikke	0	Vet ikke	0
Antall respondenter	17	Antall respondenter	13

Tabell 17: Spørsmål landbruk: Har din avdeling kompetanse innen plan? Spørsmål plan: Har din avdeling kompetanse innen landbruk?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

Samlet for alle casekommunene er at kompetansen i både planavdelingen og landbruksavdelingen er god. Det kommer frem i intervjuene at kompetanse er svært personavhengig og derfor sårbar. I plan- og bygningsloven stilles det kompetansekrav til alle som jobber med og utarbeider planer og dette følges godt opp i planavdelingene. Det foreligger ingen krav til landbrukskontorene om plankompetanse, men det er en forutsetning at det finnes personell med kunnskap og forståelse for planprosesser da en av deres viktigste arbeidsoppgaver er å medvirke i planarbeid. Organiseringen av de ulike avdelingene spiller også en svært stor rolle for den organisatoriske kompetansen.

Ski kommune Planavdeling: 2 arealplanleggere, 1 sivilingeniør – by og region, 2 landskapsarkitekter, 1 sivilarkitekt og 1 teknisk konsulent. De jobber også tett med de to miljøkonsulentene og samfunnsplanleggeren som jobber i rådmannens stab. Landbrukskontor: God kompetanse innenfor de ulike fagfeltene også plankompetanse	Ullensaker kommune Planavdeling: (Arealplan) Minimum mastergrad innenfor feltene; sosiologi, statsvitenskap, naturforvaltning, arkitektur og journalistikk. Reguleringsavdeling: God og dekkende kompetanse innen planarbeid Landbrukskontor: God kompetanse, også en med plankompetanse	Bærum kommune Planavdeling: Godt utdannet personell; arealplanleggere, eiendomsforvaltere, naturforvaltere, sivil ingeniører og arkitekter Landbrukskontor: Personell med bakgrunn som agronom, utmarksforvalter og naturvitenskap; geofag og biologi
--	--	--

4.7 HOLDNINGER

Samtlige informanter i pilotprosjektet (vedlegg 1) har påpekt at holdninger er en vesentlig faktor for å ivareta dyrket og dyrkbar mark. Holdninger er en av kompetansekomponeentene som avgjør den samlede kompetansen. Positive holdninger i kommunen blant administrasjonen, ledelsen og politikere vil være avgjørende for å opprettholde og bygge et sterkt jordvern.

4.7.1 HOLDNINGER TIL JORDVERN PÅ OVERORDNET NIVÅ

Vi rettet en del av både spørreundersøkelsen og intervjuene i casestudiet til holdninger på de overordnede nivåene. Dette for å få et innblikk i hvordan administrasjonen i kommunene opplever holdningene til jordvern i de nivåene som legger retningslinjer for deres arbeid. Da det legges retningslinjer og krav fra de overordnede nivåene til arbeidet som blir utført i kommunene er det interessant å se hvilke signaler som sendes i tilknytting til jordvern hensyn.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Svarene fra spørreundersøkelsen viser at respondentene fra landbrukskontorene i større grad er uenige om hvordan jordvernet blir vektlagt nasjonalt, enn det respondentene fra planavdelingene oppgir. Hovedvekten fra landbrukskontorene sier at jordvernet der blir vektlagt i noen grad, mens hovedvekten av respondentene fra planavdelingen oppgir både i noen og stor grad. Vurderingene av holdningene regionalt viser en noe større uenighet blant respondentene fra landbrukskontoret, mens respondentene i planavdelingene svarer i all

hovedsak at holdningene er gode. På kommunalt nivå oppfatter planavdelingen samlet at jordvernet i stor grad blir vektlagt, mens landbrukskontorene har mer varierende oppfatninger. Se tabell 18.

Holdninger på de ulike nivåene						
	Nasjonalt		Regionalt		Kommunalt	
	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan
I svært stor grad	2	3	2	2	1	3
I stor grad	2	7	4	9	2	12
I noen grad	6	7	4	4	4	2
I liten grad	1	0	2	2	3	2
I svært liten grad	1	0	1	0	3	0
Ikke i det hele tatt	1	0	0	0	0	0
Vet ikke	0	0	0	0	0	0

Tabell 18: spørsmål landbruk og plan: I hvilken grad oppfatter du at jordvernet blir vektlagt på de ulike nivåene?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

Fra intervjuene kommer det frem angående holdninger på nasjonalt og regionalt nivå at det på papiret ser ut til å være veldig bra, men at den nasjonale landbrukspolitikken ikke når helt frem. Regional plan blir trukket frem av samtlige informanter som et godt verktøy for en helhetlig planlegging i regionen som ivaretar naturressursene på en god måte. Det blir nevnt av flere informanter både i planavdelingene og landbrukskontorene at innsigelsesinstansen er veldig nyttig for å påse at jordvernet faktisk blir i varetatt der andre interesser fra politisk hold veier tungt. Det poengteres også at det rettes færre innsigelser i dag enn det det gjorde før. Dette bekreftes i pilotstudiet der fylkesmannens landbruksavdeling forteller at de har fått instruksjoner om å redusere antall innsigelser. En reduksjon av antall innsigelser kan signalisere at jordvernet ikke er av like høy nasjonal verdi. Det trekkes også frem i intervjuene at det er forskjeller på planer utarbeidet av kommunen og av staten. Informantene i landbruksavdelingene forteller at de i sammenheng med statlige planer blir mindre involverte. Dette kan blant annet skyldes at kommunen som helhet blir invitert i møter og må selv avgjøre hvilke fagfelt som bør være representert. Staten opptrer mer totalitært og utbyggingen skjer ofte på bekostning av landbruksarealer. Det henger ofte sammen med store samfunnsutviklingsprosjekter som infrastruktur.

4.7.2 HOLDNINGER TIL JORDVERN BLANT DE ULIKE AKTØRENE PÅ KOMMUNALT NIVÅ

I forrige spørsmål fikk vi et overblikk på hvordan avdelingene i undersøkelsen oppfatter holdninger knyttet til jordvern er på de ulike nivåene. I denne delen går vi nærmere inn på det kommunale nivået, der holdninger til jordvern blant de ulike aktørene i kommunene blir vurdert. Dette da holdninger i stor grad kan styre hvilke kunnskaper som blir prioritert, som igjen kan påvirke avgjørelser.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Resultatene viser at landbrukskontorene har en oppfattelse av at politikerne i mange kommuner legger mindre vekt på jordvern enn det planavdelingene oppfatter (se tabell 19). I de kommuner der respondentene oppgir at rådmann, ordfører og politikere er mer eller mindre positive til jordvern fremstår svarene mer sammenhengende, som kan tyde på høyere kompetanse (holdninger) om jordvernsspørsmålene.

Vektlegging jordvern											
	Min avdeling		Planavdeling/ Landbrukskontret		Rådmannen		Ordfører		Politikere		
	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	
I svært stor	11	4	2	11	1	1	2	2	0	3	
I stor grad	2	11	3	5	2	11	1	9	1	7	
I noen grad	0	2	7	1	5	4	4	4	3	4	
I liten grad	0	0	1	0	1	0	1	0	2	0	
I svært liten	0	0	0	0	2	0	4	0	6	2	
Ikke i det	0	0	0	0	0	1	0	2	0	1	
Vet ikke	0	0	0	0	2	0	1	0	1	0	

Tabell 19: Spørsmål til landbruk og plan: I hvilken grad oppfatter du at følgende personer/organer vektlegger jordvern i sine råd og beslutninger?

HOLDNINGER FRA CASEKOMMUNER

Ut i fra intervjuene kommer det frem at holdninger er avgjørende for ivaretagelsen av jordvern. I hvilken grad det utarbeides gode planer som tar for seg hensynet på en god måte er tett knyttet sammen med holdninger i administrasjon, ledelse og blant det politiske styret.

SKI KOMMUNE

PLANADELING

Informanten i planavdelingen forteller at det har vært et godt fokus på jordvern i kommunen jevnt over, og at dette er noe de fleste tar hensyn til i mer eller mindre grad. Informanten legger til at kommunen i dag har som mål å bli Norges beste oppvekstkommune og landbruk står veldig sterkt. De har også en nullvisjon for omdisponering av dyrket mark.

«... Ordføreren har lagt til et mål om null tap av dyrka mark ...»

LANDBRUKSKONTOR

Ved spørsmål rettet mot holdninger til jordvern i kommunens administrasjon og politikere, og om dette har noe å si for jordvernhensyn i planene, svarer informanten at dette er noe som varierer i de ulike kommunene. Informanten forteller videre at det jevnt over er lite motstand, men det kan merkes at «jordverngreiene» i noen tilfeller blir sett på som et hinder for utvikling. Når det blir opplyst om at kommunen må belyse kvalitet og viktighet av landbruksarealer når de lager planer er de enige i det når det kommer til stykket. Det ligger også en mistanke om at det i enkelte kommuner kan være litt manglende vilje for jordvern i de politiske utvalgene. Derfor har landbrukskontoret aktivt gått ut til rådmennene i kommunene, om å komme på møte i planutvalg og kommunestyre for å informere om hva landbrukskontoret driver med og hva de kan brukes til. Hver sommer reiser også landbrukskontoret rundt i kommunene for å presentere det samme for administrasjonen.

«... mistanke om at det i en kommune er litt manglende vilje, og de ser på oss som «et hår i

ULLENSAKER KOMMUNE

PLANAVDELING

Informanten forteller at det er positive holdninger til å bevare landbruksområder i kommunen jevnt over. Dette med bakgrunn i stort engasjement for jordvern i administrasjonen politikere som har vært og er involverte i landbruksdrift er ikke det den største overraskelsen heller.

LANDBRUKSKONTOR

Informanten legger frem at det er forskjeller i de to kommunene. Det kan knyttes opp til kommuneplan, i Gjerdrum forekommer det mer spredt bebyggelse enn i Ullensaker. Dette da kommuneplanen i Ullensaker er streng på at utviklingen skal skje på Jessheim og Kløfta. Administrativt er holdningene jevnt over positive, og politisk kan en si at det er litt strengere i Gjerdrum enn i Ullensaker, der er de noe mer lempelige.

BÆRUM KOMMUNE

PLANAVDELING

Holdningene til jordvern i kommunen er varierende. Politisk er vernet mest basert på estetikk og grøntarealers egenskaper for rekreasjon fremfor produksjon og drift. I administrasjonen er fokuset større, men delt. Ledelsen som består av de litt eldre tenker at vern bør vike i de områdene nær sentrum. Blant de yngre står jordvernet sterkere. Videre forteller informanten at det kan være hensiktsmessig å bygge ned de sentrumsnære

[... De sentrumsnære landbruksområdene er viktige for at folk skal se hvor maten

områdene. Det er enkelt områder der det har skjedd store utglidninger og det har vært en tendens til utglidninger i randsonen. Informanten trekker frem et eksempel om en golfbane som ligger på tidligere dyrket mark. Om en velger å se positivt på denne golfbanen, kan den betraktes som en buffer der det ikke er aktuelt å bygge videre. Informanten legger til at jordbruket er viktig på flere nivåer enn bare det rent produksjonsmessige. De sentrumsnære landbruksområdene er viktige for at folk skal se hvor maten kommer fra. Informanten legger til at landbrukspolitikken ikke kommer helt frem og derfor blir områdene vanskelig å verne i en kommune der det ikke er et tungt landbruksmiljø. Informanten i Bærum sier at fokuset på kulturminnevern og biologisk mangfold er større enn jordvernet.

LANDBRUKSKONTORET

Informanten forteller ved spørsmål rettet mot holdninger i kommunen at det er varierende. Plan og regulering er mye enige, og på papiret er alt rosenrødt. Spørsmålet er hva de gjør i praksis. Det er stor forskjell innad i administrasjonen, de yngre på planavdelingen har et større fokus på å verne dyrket mark. Informanten forteller at det skjer at dyrket mark må vike til fordel for eksempelvis idrettsanlegg, og legger til at dette er unødvendig bruk. Det gir et bilde av hvordan innstillingen til dyrket mark er politisk.

«... Verbalt har man en forståelse for at landbruket er viktig, men handlingene viser noe annet ...»

4.7.3 RANGERING AV HENSYN I AREALPLANLEGGINGEN

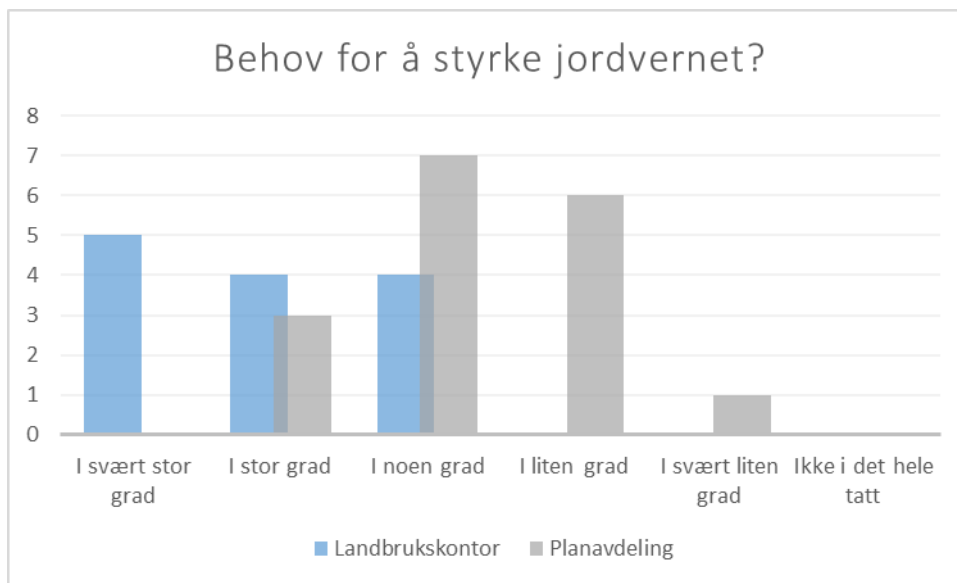
I spørreundersøkelsen har vi bedt respondentene for planavdelingene om å rangere elleve forskjellige hensyn i arealplanleggingen etter hvor viktig de mener at de er. Hensynene som skulle rangeres var fortetting, transformasjon, knutepunkt, veiutbygging, boligbygging, kollektivtransport, sykkel og gange, jordvern, biologisk mangfold, kulturminner, næring og industri og offentlig tjenesteyting. De hensynene som har blitt rangert i snitt høyest er knutepunkt (2,1) og kollektivtransport, sykkel og gange (3,3). Jordvern som hensyn blir i snitt rangert på en femte plass, mens næring og industri (9,17), veiutbygging (8,15) og offentlig tjenesteyting (7,1) blir rangert lavest. Disse resultatene er en indikasjon på at planleggerne i kommunene i stor grad legger vekt på viktige prinsipper i planleggingen, som i utgangspunktet er viktig for jordvernet. Spørsmålet videre om disse resultatene bare gjelder på papiret eller om disse hensynene også blir rangert slik i praksis.

4.7.4 BEHOV FOR Å STYRKE JORDVERNET

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

I spørreundersøkelsen spurte vi respondentene på begge avdelinger om det er et behov for å styrke jordvernet. Planavdelingene mener at det i stor, noen og liten grad er et behov for å

styrke det, mens landbrukskontorene mener at det bør styrkes i svært stor, stor og noen grad. Se figur 20.

Figur 20: Spørsmål landbruk og plan: I hvilken grad oppfatter du at det er behov for å styrke jordvernet i planarbeidet?

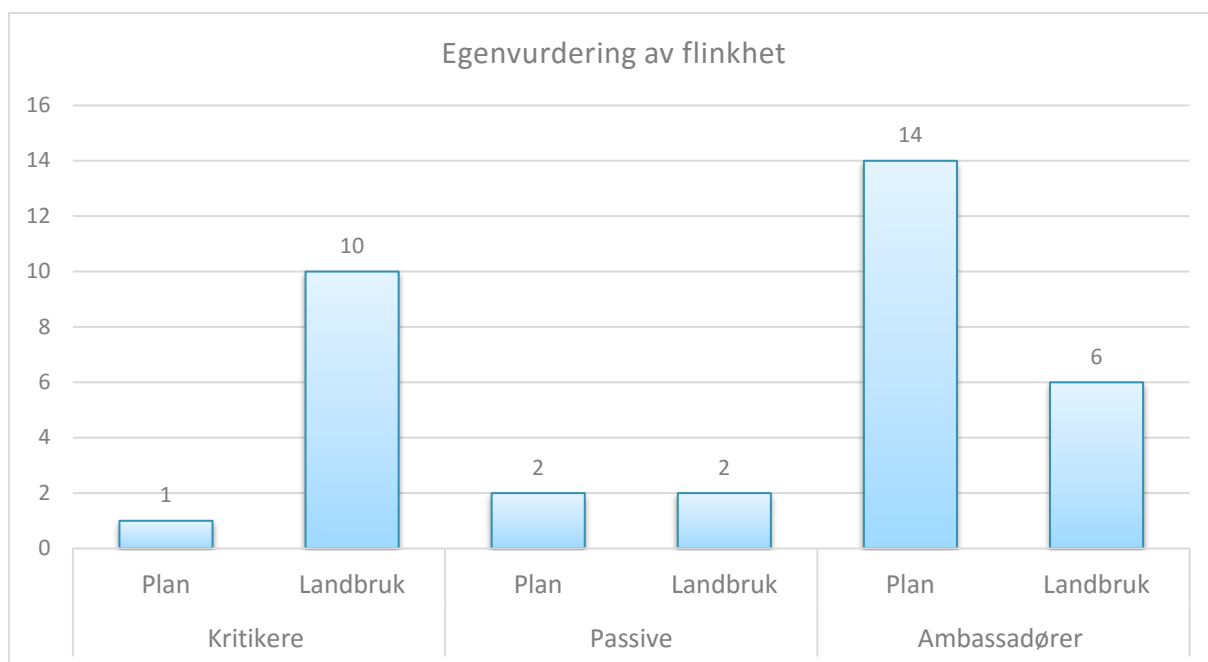
RESULTAT FRA CASESTUDIET

Intervjuene viser at informantene i varierende grad mener at det er behov for å styrke jordvernet. Det kommer frem blant enkelte av informantene at det er et større behov for å klargjøre landbruksarealenes viktighet som produksjonsgrunnlag og fremtidig beredskap, dette spesielt til politikerne. Landbrukskontorene viser stor enighet om at kunnskap om landbruksarealer som ressurs og deres kvalitet må styrkes i kommunene både administrativt og politisk.

4.7.5 EGENVURDERING

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

I spørreundersøkelsen spurte vi kommunene om å gi seg selv en score, på en skala fra en til ti, på hvor flinke de er til å ivareta stortingets mål om et strengt jordvern. I figur 21 blir dette illustrert med en tredeling. Kritikere er de som har svart mellom en og fire, de passive er de som har lagt seg på midtverdiene fem og seks, og ambassadørene gir seg selv en score mellom syv og ti.

Figur 21: på en skala fra en til ti hvor flinke er kommunene til å ivareta jordvernet?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

I intervjuene tok vi opp dette med informantene og svarene varierte ut i fra hvilket perspektiv de satte det i. Til eksempel ga Ullensaker seg selv en sekser, altså litt over gjennomsnittet, med grunnlag i at de ikke har klart å nå helt frem til politikerne om landbruksarealenes viktighet. Informanten fra planavdelingen la til i denne sammenheng at de gjerne kunne vært litt tøffere i møte med politikerne og ikke være redde for eventuelle konflikter. Informanten fra Bærum forklarte deres nier på skalaen ved at det siden 80-tallet og frem til 2010 har vært et lite fokus på jordvern med et nærmest frislipp i spredt bebyggelse. I dag er de mer beviste om å holde seg innenfor eksisterende byggegrenser og jordvernet står sterkere.

4.8 SAMARBEID

Samarbeidet mellom landbrukskontorene og planavdelingene blir trukket frem av pilotprosjekt (vedlegg 1) som avgjørende for ivaretakelsen av landbruksarealer i kommuner med press på dyrket mark. I denne undersøkelsen har vi stilt kommunene spørsmål om hvordan de samarbeider og hvilke faktorer som påvirker samarbeidet.

4.8.1 ORGANISERING OG LOKALISERING AV LANDBRUKSKONTOR

Funn fra pilot viser at organisering og lokalisering kan ha en innvirkning på samarbeidet. Landbrukskontorene i fylket er organisert på to forskjellige måter, med tre interkommunale samarbeid og ti egne landbrukskontor for hver kommune.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Organisering av landbrukskontor	
Kommuner	Form
0211 Vestby	Felles Follo Landbrukskontor
0213 Ski	
0214 Ås	
0215 Frogn	
0216 Nesodden	
0217 Oppegård	
0219 Bærum	Eget
0220 Asker	Eget
0221 Aurskog-Høland	Eget
0226 Sørums	Eget
0227 Fet	Eget
0229 Enebakk	Eget
0228 Rælingen	Felles Regionkontor Landbruk
0230 Lørenskog	
0231 Skedsmo	
0233 Nittedal	
0234 Gjerdrum	Felles
0235 Ullensaker	Ullensaker - Gjerdrum
0236 Nes (Ak.)	Eget
0237 Eidsvoll	Eget
0238 Nannestad	Eget
0239 Hurdal	Eget

Figur 22 viser en oversikt over organiseringen av de ulike landbrukskontorene i Akershus

Tabell 22: organisering av landbrukskontor

Tabellen (23) viser at lokalisering har en betydning for samarbeid og at det ville være lettere å samarbeide dersom landbrukskontoret var lokalisert fysisk nærmere.

Påstander om lokalisering						
	Lokalisering har ingen betydning for samarbeid			Lettere å samarbeide hvis LK var fysisk nærmere		
	Plan	Landbruk	Felles LK	Plan	Landbruk	Felles LK
Helt enig	1	0	1	8	5	0
Ganske enig	0	0	0	2	2	0
Litt enig	2	0	0	3	0	2
Litt ueng	5	2	1	0	0	0
Ganske	3	0	1	1	0	0
Helt uenig	5	7	0	0	0	1
Vet ikke	1	1	0	1	2	0
Sum	17	10	3	17	9	3

Tabell 23: Hvor enig er du i følgende påstander om lokalisering?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

I intervjuene stilte vi informantene spørsmål om hvordan organisering og lokalisering av landbrukskontorene kan påvirke samarbeidet. Informantene representerer tre ulike organiseringer der to av kommunene er i interkommunale samarbeid for felles landbrukskontor, og en har vært en del av et samarbeid tidligere.

PLANAVDELING

Informantene fra planavdelingen meddeler at organiseringen har store innvirkninger. Først og fremst vektlegges lokalisering som en utfordring. Det kommer frem at om kommunen er vertskommune for samarbeidet har stor betydning. Dersom landbrukskontoret er lokalisert i samme bygg eller i nærhet av planavdelingen øker den sosiale kontakten, noe som igjen reduserer barrieren for å kontakte dem. Videre legges det til at selv om det er ulemper med organiseringen gir et felles landbrukskontor fordeler gjennom økt kompetanse og kapasitet.

Ski kommune

En del av Follo Landbrukskontor – ikke vertskommune

Det er svært merkbart at det er et interkommunalt samarbeid og det skaper utfordringer da terskelen for å kontakte landbrukskontoret blir noe høyere

«Det hender at vi faktisk glemmer dem»

Ullensaker kommune

Vertskommune for felleskontoret Ullensaker-Gjerdrum

Tidligere lokalisert i samme avdeling som Landbrukskontoret, nå flyttet til hver sin etasje

«Barrieren for å spørre landbruk om saker blir mindre når du har en daglig kontakt og kjenner de som jobber der»

Bærum kommune

Eget landbrukskontor

Tidligere samarbeid med Asker, planavdelingen merker ingen forskjeller

Landbrukskontoret er lokalisert i samme bygg i etasjen under, så den personlige kontakten er lett å oppnå.

LANDBRUKSKONTOR

Informantene ved landbrukskontorene trekker frem at fordelene ved et interkommunalt samarbeid er større enn utfordringene. Ved å samordne landbrukskontorene vil du få et større fagmiljø og muligheten til å få en sammenhengende forståelse av utfordringene. Sårbarheten svekkes ved flere ansatte gjennom økt kompetanse og kapasitet. Informanten ved Follo landbrukskontor trekker frem at kommunene i Follo er relativt små og deler mange av de samme utfordringene. Om det hadde vært et landbrukskontor i hver kommune ville dette føre til små fagmiljø og stor sårbarhet.

Samarbeidet mellom landbrukskontoret og planavdelingene varierer veldig i de ulike kommunene. Det kommer frem at lokalisering av landbrukskontor har en innvirkning da det viser seg at samarbeidet med vertskommunene ofte er bedre, men lokalisering trenger ikke være avgjørende for gode samarbeid. Dette kan forbedres gjennom gode rutiner og jevnlig samlinger.

<p>Follo Landbrukskontor</p> <p>Lokalisering har en innvirkning, men er ikke avgjørende!</p> <p>Engasjement og holdninger er viktige faktorer for samarbeid.</p> <p>I de kommunene der administrasjon, ledelse og politikere har en forståelse og en positiv holdning til landbruk og jordvern, går også samarbeidene lettere</p>	<p>Ullensaker- Gjerdrum</p> <p>Ullensaker vertskommune</p> <p>Samarbeidet i Gjerdrum foregår i hovedsak gjennom felles saksbehandlingssystem, noe som fungerer bra.</p> <p>Sosial kontakt viktig for gode samarbeid, kan styrkes gjennom jevnlig møter</p>	<p>Bærum Landbrukskontor</p> <p>Bærum var tidligere en del av et felles landbrukskontor med Asker</p> <p>Asker trakk seg ut av samarbeide for å samle alle sine grønne kvaliteter under ett</p> <p>Dette stiller informantene seg uforståelig til da det har resultert i svekkes kapasitet og mye dobbelt arbeid.</p>
--	---	--

4.8.2 INVOLVERING OG SAMARBEID

Fra pilotstudiet kommer det frem fra kommunal landbrukssjef at manglende kommunikasjon mellom avdelingene er en stor trussel og at landbrukskontoret ofte kan fungere som en høringsinstans. Kommunal plansjef poengterer at gode planforum er viktige for et velfungerende samarbeid. Med grunnlag i dette har vi i spørreundersøkelsen prøvd å dekke ulike former for involvering og i intervjuene gått inn for å se hvordan det fungerer.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

HVORDAN FOREGÅR SAMARBEIDET?

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at samarbeidet i hovedsak består av at landbrukskontoret deltar på oppstartsmøter, får saker på høring og deltar i kommuneplanarbeid. De minst brukte samarbeidsformene er ukentlige og månedlige planmøter. Det er også tre landbrukskontor som opplyser at de ikke blir involvert i det hele tatt. Se tabell 24.

Hvordan foregår samarbeidet med landbrukskontoret		
	Planavdelingen	Landbrukskontor
Deltar på oppstartsmøter	6	11
Får tilsendt saker på høring	11	17
Deltar i ukentlige planmøter	2	0
Deltar i månedlige planmøter	6	1
Gir uttalelser til planoppstart	13	1
Deltar i kommunens kommuneplanarbeid	12	14
Blir ikke involvert	0	3
Vet ikke	1	1
Annet - tilsendt fra saksbehandler	3	7

Tabell 24: Spørsmål landbruk: Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig. Spørsmål plan: Hvordan samarbeider planavdelingen med landbrukskontoret i plansaker som vedrører nedbygging av jordbruksareal? Flere valg er mulig.

PÅSTANDER OM SAMARBEID

Vi la frem en rekke påstander om samarbeid i spørreundersøkelsen for å lettere kunne se hvordan avdelingene samarbeider og hvordan de drar nytte av hverandre.

Resultatene viser at planavdelingen og landbrukskontoret er enige i at landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som planavdelingen er avhengige av i deres arbeid. Videre viser resultatene at begge avdelingene oppfatter at samarbeidet mellom dem bidrar til å ivareta jordvernet. Se tabellene 25 og 26.

Påstander om samarbeid						
	Landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som planavdelingen er avhengig av i sitt arbeid.		Samarbeid med planavdelingen/landbrukskontoret bidrar til å ivareta jordvernet		Landbrukskontoret viser god forståelse for planprosesser	Planavdelingen viser god forståelse for utfordringer knyttet til jordvern.
	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk
Helt enig	13	11	10	2	7	2
Ganske enig	2	2	4	6	5	5
Litt enig	1	0	2	4	3	4
Litt ueng	1	0	0	0	0	0
Ganske uenig	0	0	0	0	0	1
Helt uenig	0	0	0	1	0	0
Vet ikke	0	0	1	0	1	1

Tabell 25: Hvor enig er du i følgende påstander om samarbeid?

Påstander om samarbeid									
	Landbrukskontoret tar selv initiativ til å delta i planprosesser.		Landbrukskontoret har god tid til å delta i planprosesser		Ulike interesser i avdelingene er et hinder for samarbeid		Manglende plankompetanse hos LK er et hinder for samarbeid	Manglende landbrukskompetanse hos plan er et hinder for samarbeid	
	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	Plan	Landbruk	
Helt enig	4	4	2	0	0	1	0	1	
Ganske enig	5	6	2	2	1	2	1	0	
Litt enig	4	3	2	0	2	2	2	5	
Litt ueng	1	0	6	3	4	1	2	3	
Ganske uenig	0	0	0	2	1	3	2	2	
Helt uenig	0	0	0	6	7	2	8	2	
Vet ikke	2	0	3	0	1	1	1	0	

Tabell 26: Hvor enig er du i følgende påstander om samarbeid?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

I intervjuene spurte vi informantene i casekommunene om samarbeid og hvordan involvering av landbrukskontor går for seg.

PLANAVDELING

Informantene ved planavdelingen forteller at samarbeidene jevnt over er gode og at landbrukskontorene fremstilles som faglig dyktige. Videre forteller samtlige at de inviterer landbrukskontorene tidlig, da ved oppstartsmøter. Eksterne planer sendes til høring og landbrukskontorene deltar i løpende kommuneplanarbeid. En utfordring som trekkes frem er at planer i sammenheng med private aktører er godt utarbeidet allerede før oppstartsmøter og dette gjør det vanskelig for planavdelingen og landbrukskontorene å eventuelt diskutere andre lokaliseringer dersom planene berører dyrket mark.

Informanten i Ullensaker forteller at det er en forskjell mellom involvering fra de to ulike planavdelingene. I avdelingen for overordnet planlegging involveres landbrukskontoret i stor grad knyttet til konsekvensutredninger, og i regulering er det en mer løpende prosess ettersom planer blir fremmet. Det er også i Ullensaker et stort fokus på at kommunen skal ha en felles mening utad. For å oppnå dette må administrasjon og alle avdelinger snakke mye sammen og komme til en enighet, dette er noe som fører til tett samarbeid og dialog. Videre legger informanten frem at det er svært viktig for et godt samarbeid at en har fagpersoner fra landbrukskontoret med god forståelse for den strategiske planleggingen.

Informanten fra planavdelingen i Bærum trekker frem viktigheten av å ha fagavdelinger med spisskompetanse innenfor sine felt. Landbrukskontorenes oppgave er å fremme landbruket i plansammenheng slik at planavdelingen har et godt grunnlag til å videre vurdere alle hensyn opp imot hverandre. Hver fjortende dag har de fastsatte møter og her blir også landbrukskontoret invitert til å delta eller uttale seg per mail om det berører dyrket mark.

LANDBRUKSKONTORENE

Informantene fra landbrukskontorene presiserer at landbrukskontoret er avhengig av at de blir kontaktet av saksbehandlerne i kommunene i saker som berører landbruksareal. Dette fordi det kan være vanskelig, spesielt i de interkommunale samarbeidene, å ha kontroll over hva som skjer til enhver tid i alle kommunene. Videre forteller informantene at de normalt sett blir involvert gjennom kontakt fra den enkelte saksbehandler. Dette skjer oftest digitalt, men også ved at vedkommende oppsøker dem i de tilfeller der landbrukskontor og planavdeling er i nærheten av hverandre. De blir også invitert til oppstartsmøter. Utfordringene er at det er planavdelingene og de enkelte saksbehandlere som avgjør om og når landbrukskontorene skal involveres. Derfor forekommer involvering i størst grad der det er direkte berøring av landbruksareal. Involveringen virker også å være noe tilfeldig og de blir ofte kontaktet i siste liten, med en kort frist for å komme med uttalelser. Det trekkes videre frem at det er svært viktig at landbrukskontoret inviteres med på et tidlig stadium, der strategiene i kommuneplan utarbeides, for å få med jordvernshensyn og øvrige hensyn til drift i landbruksvirksomheten.

Informanten fra Follo landbrukskontor meddeler at gode rutiner og faste samlinger er svært viktig for gode samarbeid. Derfor har de utarbeidet rutinebeskrivelser for plansaker og byggesaker. Utfordringen er at disse ikke er så godt kjent blant saksbehandlerne i kommunene og flere vet ikke at de en gang eksisterer. Informanten legger til at det er rådmannens oppgave å se til at alle hensyn blir vurdert og at det derfor er avgjørende for gode samarbeid om hvilke holdninger og engasjement som finnes i den administrative ledelsen. Da landbrukskontoret ikke kan kreve å delta i plansaker er de avhengige av å bli kontaktet av plankontorene. Informanten legger til at de jobber med å synliggjøre hvem de er og hva de kan bidra med ute i kommunene gjennom årlige sommersamlinger for planavdelingene og egne møter for de politiske utvalgene i de kommuner som ønsker dette.

Informanten fra Ullensaker- Gjerdrum landbrukskontor forteller at kjemien mellom menneskene i avdelingene er avgjørende for gode samarbeid, og at det er viktig å fokusere på gode dialoger og diskusjoner. For landbruksmyndigheten er det viktig å diskutere jordvern for å få frem budskaper og for å markere seg. Informanten poengterer viktigheten med tidlig strategisk deltagelse fra landbrukskontorets side og forteller om hvordan arbeidet med kommuneplan utartet seg. Det var i den tiden faste møter annen hver uke der landbrukskontoret ble invitert. Møtene hadde ingen fastsatt agenda og det var derfor vanskelig å vite hvilke møter som var av relevans for dem og ikke. Dette medførte at mye tid gikk med på møter om ikke var relevante, og en risikerer å ikke møte opp i de tilfeller der landbruk- og jordvernshensyn blir diskutert. Informanten forteller at er de nøye i henhold til kommuneplan da de er tett knyttet opp til konsekvensutredninger. Videre trekker informantene frem at de blir involvert og invitert til å komme med uttalelser, men de får ikke være med å vekte i større grad. Dette gjelder særlig ved arealdiskusjoner og valg av lokaliseringer. Informanten legger til at en tidligere plansjef ikke ville ha noen arealdiskusjoner i de faste møtene og at det har vært vanskelig å komme med innspill til de overordnede grepene.

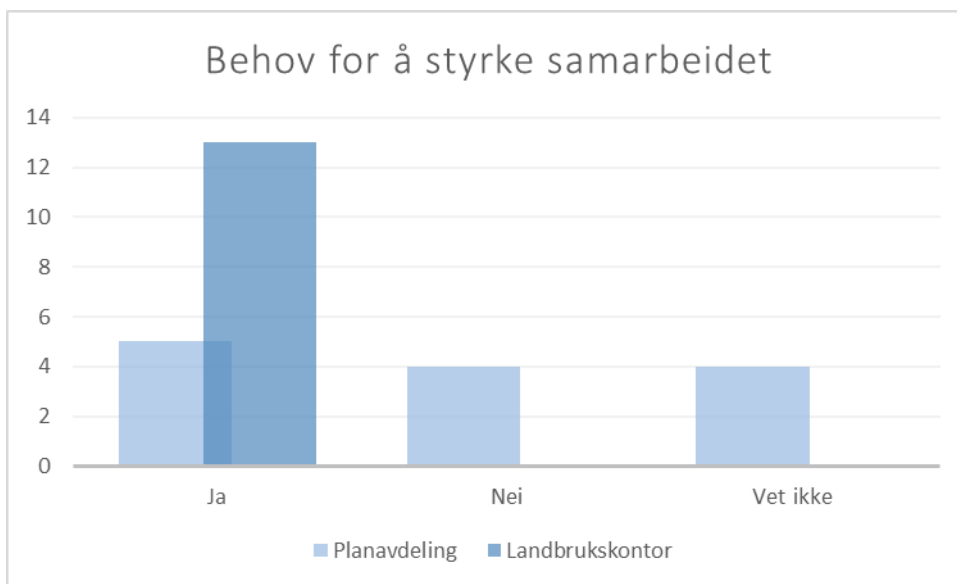
Informanten fra Bærum landbrukskontor forteller om samarbeidet mellom avdelingene som godt. Informanten trekker frem at gode rutiner for medvirkning i planarbeid er svært viktig. De har en egen arealgruppe med ukentlige samlinger der de går over planer og utfordringer med dette. Gruppen består av fagpersonell som berører kulturminne, idrett, naturverdier, landbruk og vassdrag. Involveringen fra planavdelingen foregår i all hovedsak digitalt og via kontakt fra saksbehandlere i de sakene som berører dyrket mark.

4.8.3 ER DET BEHOV FOR Å STYRKE SAMARBEIDET

I undersøkelsen spurte vi avdelingene om det er et behov for å styrke samarbeidet.

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Ved spørsmål om å styrke samarbeidet viser samtlige landbrukskontor til at det er et behov for å styrke samarbeidet. Omtrent halvparten av respondentene fra planavdelingen mener det samme. Se figur 27.

Figur 27: spørsmål landbruk og plan: Er det behov for å styrke samarbeidet?

RESULTAT FRA CASESTUDIET

PLANAVDDELING

Fra intervjuene har informantene på planavdelingen et varierende syn på om det er et behov for å styrke samarbeidet. Informanten i Ski kommune sier at det er behov for å styrke samarbeidet mellom dem selv og landbrukskontoret for å kunne sikre de beste løsningene. Informanten legger til at samarbeidet fungerer greit i dag, men at det ikke er optimalt. Informanten i Ullensaker kommune forteller at samarbeidet i dag er svært godt, men at det likevel er momenter som kan bidra til å styrke samarbeidet ytterligere. Informanten fra Bærum kommune forteller at samarbeidet med deres landbrukskontor er svært godt og at det ikke er et ytterligere behov for å styrke det.

LANDBRUKSKONTOR

Informantene fra landbrukskontorene er har alle en felles forståelse av at det er et behov for å styrke samarbeidene. Informanten i Follo landbrukskontor forteller at samarbeidene alltid kan forbedres og at det bare er Ås kommune som kunne ha grunnlag for å si at det ikke foreligger et behov, men det er saker som glipper der også. Informanten fra Ullensaker – Gjerdrum landbrukskontor sier også at samarbeidene kunne vært bedre. Spesielt for Gjerdrum kunne samarbeidet styrkes. De opplever ikke de samme utfordringene og presset på dyrket mark som finnes i Ullensaker, derfor er det heller ikke like kritisk. Informanten ved Bærum landbrukskontor forteller at samarbeidet har et stort behov for å styrkes.

4.8.4 HVA KUNNE VÆRT GJORT FOR Å FORBEDRE SAMARBEIDET?

RESULTAT FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Til slutt i spørreundersøkelsen la vi inn et åpent spørsmål, der respondentene ble bedt om å utdype hva som kunne vært gjort annerledes for å styrke samarbeidet. Flere av respondentene trekker frem behovet for bedre rutiner for inkludering og jevnlig møter der man kan diskutere saker som berører landbruk direkte og indirekte. Et landbrukskontor opplyser om at de har interne møter ukentlig der de diskuterer hva slags innspill som skal gis til planer, de mener at planavdelingen gjerne kan delta på noen av disse.

Noen mener også at landbrukskontoret bør involveres tidligere i planprosessene, og at man i større grad burde bruke fagkompetansen til å delta i rullering av kommuneplanens arealdel og andre reguleringsprosesser. Et landbrukskontor mener det burde være «pliktig» at landbrukskontoret kobles inn ved oppstart av planprosesser som omfatter landbrukseiendommer generelt og dyrket og dyrkbar jord spesielt. Det mener også at *«det er landbrukskontoret som må vurdere de landbruksfaglige forholdene for en eiendom og ikke såkalte fagkyndige på planavdelingen»*. Et mener også at landbrukskontoret bør få plan- og bygningslovkompetanse og krav om at landbrukskontoret skal involveres i hele planprosessen for å påse at prosessen foregår som den skal.

Organisering kan også ha betydning. Et landbrukskontor trekker frem at samarbeidet har blitt bedre etter at planavdeling og landbrukskontor ble samlokalisert, og at enda hyppigere deltakelse i møter er løsningen. Noen av landbrukskontorene opplever at det er forskjellige avdelinger som har ansvar for overordnet planlegging og regulering, der de blir involvert av en av avdelingene, men at samarbeidet med den andre avdelingen kan være utfordrende.

RESULTAT FRA CASESTUDIET

Fra intervjuene forteller informantene om hva som kan gjøres for å forbedre samarbeidene.

PLANAVIDELING

Informanten ved planavdelingen i Ski kommune sier at dette kan gjøres ved å utarbeide bedre interne rutiner for saker som kan ha konsekvenser for dyrket mark, disse rutinene kan være med å sikre at landbrukskontoret blir involvert tidlig og underveis i prosessene. Informanten ved planavdelingen i Ullensaker kommune forteller at samarbeid er grunnleggende viktig og for å styrke dette måtte det vært flere som kunne jobbe landbruksrettet inn på planarbeid. «*Det må fokuseres på den strategiske biten innenfor jordvern, det er ikke hver kvadratmeter som vi skal verne, men de store arealene og helheten.*»

LANDBRUKSKONTOR

Informantene på landbrukskontorene forteller at samarbeidene kan styrkes ved at kommunene har egne planforum og planutvalg der landbruksmyndigheten deltar på jevnlig samlinger. Videre trekkes det frem at gode rutiner og jevnlig sosial kontakt vil føre til bedre medvirkning.

4.9 EVENTUELLE KONSEKVENSER

I pilotstudiet kom det frem at informanter fra fylkesmannens landbruksavdeling og landbruk- og matdepartementet at den største konsekvensen for manglende kapasitet, kompetanse og samarbeid i kommunene er at dyrket og dyrkbar mark blir omdisponert og bygget ned til andre formål. Gjennom intervjuene ble det trukket frem flere mulige konsekvenser.

Fylkesmannens landbruksavdeling sier at dersom kommunene ikke utarbeider planer som følger kravene i plan- og bygningsloven får de ikke gjennomslag for planen sine. Dette fører til at de ikke har et grunnlag for å utvikle kommunene slik de ønsker.

En konsekvens av manglende kunnskap om den dyrket og dyrbare jordas samfunnsmessige betydning i dag og for fremtiden, vil kunne føre til ytterligere omdisponering da kunnskap styrer holdninger og verdsetting.

Dersom landbrukskontoret ikke involveres i planleggingen på et strategisk nivå er det større sjanser for at flere områder blir avsatt til utbygging i kommuneplan. Dette kan resultere i mer omdisponering av landbruksarealer.

Follo landbrukskontor trekker frem at dersom kommunene ikke bruker sin landbrukskompetanse er konsekvensen plandokumenter som tar mindre hensyn til nasjonal og regional jordvernpolitikk. Dette kan føre til at mer dyrket mark går ut av produksjon.

Videre trekker han frem at dersom man «tar hull» på og omdisponerer deler av et landbruksområde er faren at hele landbruksområdet til slutt blir omdisponert. Han viser til IKEA-saken i Vestby som et eksempel der deler av et jorde mellom sentrum og eksisterende næringsområde er regulert til næring. Dette vil trolig føre til at hele området blir omregulert.

Informanten fra planavdelingen i Bærum forteller at en konsekvens for manglende samarbeid vil være at etatene «sitter i hver sine verdener». Dette kan føre til mer tilfeldige avgjørelser.

Informant fra Ullensaker-Gjerdrum landbrukskontor påpeker at en konsekvens av manglende samarbeid er at lokalkunnskapen og kjennskapen til grunneiere ikke kommer med i planarbeidet. En slik kunnskap kan bidra til å gjøre forhandlingsprosesser i forbindelse med planarbeid lettere.

Fylkesmannen trekker frem at en konsekvens ved omorganiseringen av landbrukskontorene i 94 er at noen kontorer har mistet muligheten for innflytelse ved at de ikke lenger kan kreve å delta i planprosessene.

En ytterligere konsekvens av at landbrukskontoret opptrer som en høringsinstans, er at de ikke kan bidra med den kunnskapen som er nødvendig for å utrede alternative lokaliseringer.

Informantene mener at ytterste konsekvensen ved lav kompetanse og kapasitet i jordvernspørsmål er at landbruksareal blir bygget ned. Landbrukskontoret i Follo mener at dersom samarbeidet ikke er godt vil det kanskje bli vedtatt planer der jordvernspørsmålet ikke er berørt, som igjen kan føre til at det blir omdisponert områder. Her er det vesentlig at det finnes alternativer. Fylkesmannen mener at man ikke har grunnlag for å kunne finne alternativer dersom landbrukskontoret ikke blir involvert.

Landbrukskontoret innehar kunnskap som planavdelingene er avhengige av for å kunne utarbeide veloverveide plandokumenter. Disse plandokumentene utgjør grunnlaget for politiske vedtak.

5 ER KOMMUNENE RUSTET TIL Å IVARETA JORDVERNET?

I denne delen vil vi diskutere egne resultater fra pilotstudiet, spørreundersøkelse og intervjuer opp mot teori, empiri og krav og føringer for å kunne belyse hovedproblemstillingen. Avgrensingene fastsatt i kapittel 1 om problemstillinger og avgrensinger gjør seg også gjeldende i denne delen.

Akershus er et fylke med store forekomster av jordbruksareal av svært god kvalitet, de opplever en stor befolkningsvekst og det er forventet en stor vekst i befolkningen i tiden fremover. Fra pilotstudie fortalte samtlige informanter at presset på landbruksområdene i fylket er svært stort, og vi ville i undersøkelsen finne ut av hvordan kommunene selv opplever presset.

Det kommer frem i intervjuene at sentrumsnære områder blir betraktet som mer verdifulle for utbygging enn de er for matproduksjon. Denne tanken er støttet av den regionale planen. De sentrumsnære jordbruksområdene er det som skal vike først om jordbruksområder skal omdisponeres. Grønn grense i den regionale planen åpner for dette. Kan det tenkes at dersom det åpnes for omdisponering i sentrale områder vil det kunne føre til flere mangler i konsekvensutredninger, manglende utnyttelse av fortettingspotensialet og fraværende utredninger av alternative lokaliseringer?

5.1 FERDIGHETER

Ferdigheter er en av kompetansekomponeentene som gjør at man kan måle kompetanse. Det vil derfor være avgjørende for å belyse underproblemstilling om kompetanse og hovedproblemstilling.

Ferdigheter kan defineres som evnen til å utføre komplekse, velorganiserte adferdsmønstre på en tilpasningsdyktig måte for å nå definerte mål (Lai 1997). Sett i sammenheng men denne oppgaven vil det være planavdelingens ferdigheter til å samordne planprosesser for å ivareta stortingets mål om å omdisponere mindre enn 4000 dekar dyrket mark per år (Landbruks- og matdepartementet 2014). Konkrete ferdigheter for planavdelingen vil være å følge plan- og bygningslovens bestemmelser, nasjonale forventinger til kommunene, følge opp nasjonale planretningslinjer og forholde seg til regional plan. Planleggeren vil derfor få en prosesslederrolle, for å kunne organisere og samhandle krav og føringer (Amdam 2014).

5.1.1 MANGELFULLE ELLER MANGLENDE PLANER ER EN UTFORDRING

Mangelfulle planer og plandokumenter kan tyde på at ferdigheten er lave hos de som utarbeider planene. Det vil innebære at krav og føringer om jordvern ikke er tatt med i dokumentene, og dermed heller ikke belyst i planprosessene.

Fylkesmannens landbruksavdeling har under samtaler i pilotprosjektet uttrykket at plandokumenter ofte er mangelfulle eller at viktig og grunnleggende informasjon om

landbruksarealer ikke foreligger. De trekker også frem at mange kommuner mener de har gjennomført vurderinger av alternative lokaliseringer, men det er ikke beskrevet i dokumentene. Ut i fra dette har vi i spørreundersøkelsen forsøkt å avdekke om det finnes mangler og eventuelt hvilke mangler som opptrer hyppigs.

Resultatene fra spørreundersøkelsen forteller at kvaliteten på informasjonen i kommunens plandokumenter er svært varierende. En svært liten andel av respondentene svarer at det alltid foreligger informasjon om nasjonale jordvernmål, nasjonale krav til jordvern, antall dekar dyrket og dyrkbar mark og jordkvalitet. Krav i nasjonale planretningslinjer fastslår at man skal ta hensyn til god matjord (Kommunal- og moderniseringdepartementet 2014), men det vil være vanskelig å oppfylle dette kravet dersom det i plandokumentene ikke landbruket ikke blir beskrevet. En konsekvens av manglende informasjon kan være at kontrollorganene ikke oppfatter at planen omhandler landbruksinteresser og dermed «gå under radaren».

På spørsmålet om det blir *stilt krav til konsekvensutredninger etter KU-forskriften i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark*, svarer 13 av 17 respondenter fra planavdelingen at det ofte stilles krav, mens 6 av 22 respondenter fra landbrukskontorene oppgir det samme. KU-forskriften fastsetter at det er behov for å vurdere om tiltaket har vesentlige virkninger for miljø og samfunn etter vedlegg 3 i KU-forskriften.

Om en ser disse to spørsmålene i sammenheng, kan det vise til at krav og føringer i henhold til jordvern ikke blir tilstrekkelig ivarettatt. Dette kan være en indikasjon på manglende kunnskap og ferdigheter i den grad at de som utarbeider dokumentene ikke er klar over hvilke krav som stilles, noe som igjen kan styres av hvilke holdninger de har til jordvern. Det kan også vise til et manglende samarbeid mellom de som utarbeider plandokumentene og de som innehar spisskompetansen innenfor fagfeltet.

Som avdekket i pilotprosjektet foreligger det sjelden informasjon som viser til at alternative lokaliseringer av utbyggingsprosjekter som berører dyrket mark er vurdert. Spørreundersøkelsen kan vise at det er en sannhet i dette. Den viser at bare 1 av 17 planavdelinger sier at det alltid er informasjon om alternative lokaliseringer, og det blir ikke vektlagt i noen større grad. 3 av 17 på planavdelingen forteller at det ofte eller veldig ofte er informasjon om dette, og hele 8 av 17 forteller at det sjeldent foreligger informasjon om alternative lokaliseringer. Dette kan vise til at det ikke ligger en forståelse for budskapet i den nasjonale jordvernstrategien som vektlegger om at jordvernet er en samfunnssak og ikke en særinteresse (Landbruks- og matdepartementet 2014), selv om det foreligger informasjon som forteller om nasjonale interesser og mål. Dette kan skyldes manglende kunnskap om temaet som igjen kan gjenspeile et manglende eller lite tilfredsstillende samarbeid med de fagkyndige på landbrukskontorene.

Årsakene til at denne informasjonen mangler i plandokumentene er sammensatte. Fylkesmannens landbruksavdeling oppgir at kommunene skylder på kapasitet, og at de dermed ikke har tid nok til å utføre alle disse oppgavene som blir pålagt fra ulike hold. De

presiserer at for de dokumentene som mangler enkel informasjon er det tydelig at planavdelingen ikke har involvert landbrukskontoret. Mangel på denne typen informasjon kan tyde på at ferdighetene hos planavdelingen er begrenset. En annen forklaring kan være at de ikke har en samlet kompetanse innad i planavdelingen til å foreta slike vurderinger. Eller at styringssignalene er uklare?

Funnene kan derfor vise at kommunene i stort grad ikke klarer å følge opp nasjonal politikk og tilpasse den lokalt (Reitan et al. 2012), for å nå målet om en omdisponering på under 4000 dekar per år. Nettverksstyrt planlegging kan av flere bli sett på som et utviklingsverktøy, fremfor et styringsverktøy (Falleth & Saglie 2014). Dersom kommunene i større grad bruker en nettverksstyrt planlegging der private aktører får en sterk rolle og private planer som legger press på dyrket mark er det stor sannsynlighet for at kommunene ikke klarer å forvalte jordvernet.

Naustdalslid (1992) mener at de lokale myndighetene bør ha full beslutningsrett på utfordringer som kun berører lokalt. Utfordringer som er regionale, nasjonale eller globale bør overordnede myndigheter ha mulighet til å påvirke lokale beslutninger i større grad. Å bevare matjorda er noe som berører lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt, som kan være en indikasjon på at styringen fra statlige og regionale myndigheter bør være sterkere når det gjelder jordvernet.

For å kunne bidra med å nå målet om økt matproduksjon både nasjonalt og globalt vil det være svært uheldig at kommunene som i stor grad er en nettverksplanlegger. 80 prosent av reguleringsplanene er utarbeidet av private planaktører og disse skal legge premissene for jordvernet. Med et så stort omfang av private initierte planer blir det enda viktigere at kommunene gjennomfører gode kommuneplanprosesser som sikrer involvering av landbrukskontoret. Disse prosessene må legge sterke føringer for fremtidig bruk av arealene slik at man unngår utbygging på landbruksarealene fra innflytelsesrike eiendomsutviklere og politikere.

5.1.2 FORTETTING OG TRANSFORMASJON

Det foreligger krav om at potensialet for fortetting og transformasjon skal være utnyttet før nye områder blir tatt i bruk til utbygging i regional plan. I de nasjonale retningslinjene foreligger det også krav om at potensialet for fortetting og transformasjon bør kartlegges i kommunene. For å undersøke om kommunene følger opp disse kravene har vi derfor stilt spørsmål i spørreundersøkelsen om disse forholdene.

Knutepunktutvikling trekkes frem som særdeles nyttig og den regionale planen legger godt opp til at kommunene kan oppnå dette. Samtlige informanter i casene forteller at den regionale planen er et nyttig og flittig brukt plandokument i deres oppgaver for å verne om landbruksareal.

Det er ingen av respondentene som oppgir at det i svært stor grad er kartlagt, i henhold til de statlige planretningslinjene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2014). Respondentene fra landbrukskontorene sier det samme. Dette tilsier at det er mange som ikke har kartlagt potensialet for fortetting og transformasjon. Gjennom spørsmål til planavdelingen har det kommet frem at kun 3 av 17 kommuner har potensialer for fortetting som i svært stor grad er utnyttet før nye områder som berører dyrket og dyrkbar mark blir tatt i bruk. Tilsvarende for transformasjon, der 2 av 16 oppgir i svært stor grad. Disse funnene viser at til tross for at det er et krav i regional plan at potensialet for fortetting og transformasjon skal være utnyttet før man tar i bruk nye områder til utbygging, også innenfor en eventuell grønn grense, så blir dette ikke fulgt opp i kommunene.

Regional plans krav til at kommunene skal fastsette en grønn grense, der vekst prioriteres innenfor grensen og vern utenfor (Akershus fylkeskommune & Oslo kommune 2015), er heller ikke fulgt opp i noen av casekommunene. Av intervjuer kommer det frem at Ski kommune har som hensikt å gjøre det i kommende rullering av kommuneplanen, mens Ullensaker kommune ikke har noen intensjoner om å sette en slik grense med mindre de blir tvunget til det. Bærum kommune har i sin nye kommuneplan laget en slags grense, men kaller den vekstsoner i tilknytning til eksisterende knutepunkt. Årsaken til at Ullensaker kommune ikke ønsker å sette en slik grense er fordi de oppfatter at det er en risiko for at det blir et frislipp innenfor grensen, slik man ser foregår i Rogaland (Naturvernforbundet 2003). De resterende fire informantene er svært skeptiske til den grønne grensen. Grensen legges frem som et mislykket forsøk på vern, da den høyst sannsynlig bare vil generere veksten innenfor grensen og faren for at den så bare blir utvidet på sikt er svært stor.

Grønn grense, eller langsiktig grense for utbyggingen er beskrevet i Asplan Viaks rapport med tiltak for å styrke jordvernet, og dermed tatt inn som en del av regional plan. Formålene med grensen er å gi en forutsigbarhet til drift og investeringer i landbruket, og en forutsigbarhet for arealutviklingen som legger rammer for eiendomsutviklere. Med en tydelig avgrensning vil det være enklere å planlegge og prioritere infrastrukturtiltak og kollektiv transport. En slik grense vil også kunne forenkle arbeidet med fremtidig forvaltning av verdifulle landbruksområder (Gunnufsen et al. 2015).

Vi mener at tankene med den grønne grensen er god, og at det kan bidra til å verne jorden dersom kommunene er villige til å være strenge med den grønne grensen. Dette må gjøres for å hindre at det blir greit å bygge ned landbruksområder innenfor grensen. Det kan også diskuteres hva som vil skje med grensen når det til slutt blir fult innenfor. Skal den da flyttes eller skal man håndtere det på andre måter.

Den grønne grensen vil med dette kanskje ikke i alle tilfeller bidra til å verne om landbruksarealene, spesielt ikke i de tilfeller der bebyggelsesstrukturen er spredt og landbruksarealene allerede er fragmentert. For å finne de beste løsningene i hver enkelt kommune må kommunen selv med sine fagavdelinger legge langsiktige planer og strategier

som kan bevare jordbruksområdene i den grad det lar seg gjøre etter de forutsetningene de har.

5.2 HOLDNINGER

Holdninger er en del av kompetansekomponeentene, og utgjør derfor en viktig rolle for å avgjøre om kommunene har god kompetanse. Den helhetlige kompetansen preges av holdninger.

Holdningene farger våre avgjørelser og påvirker hvilke kunnskaper vi velger å prioritere (Lai 1997). Positive holdninger og bevissthet rundt dagens nasjonale og globale status vil bidra til å opprettholde og bygge et sterkt jordvern. I den nasjonale jordvernstrategien med tilliggende tiltak for å styrke jordvernet, blir det lagt frem at bevisstgjøring, tydeliggjøring og formidling av nasjonal landbrukspolitikk er viktig og avgjørende tiltak for å bevare den dyrket og dyrkbare marka (Landbruks- og matdepartementet 2014). Undersøkelsen vår har gitt oss innblikk i hvordan kommunens planavdeling og landbrukskontor oppfatter egen og hverandres holdninger til jordvern, samt administrativ ledelse og politikernes verdsettelse av jordvernet.

Flesteparten av informantene opplever at jordvernet blir vektlagt i noen eller stor grad på nasjonalt og regionalt nivå.

På kommunalt nivå opplever avdelingene større forskjeller. 10 av 17 planavdelinger opplever at jordvernet i stor grad er vektlagt, mens bare 2 av 13 landbrukskontor opplever det samme. Planavdelingens vurdering av holdninger kommunalt er noe høyere enn landbrukskontoret. Det kan være flere forklaringsmuligheter. En forklaring kan være at landbrukskontoret er en fagavdeling som kun skal ivareta landbrukspolitikken og at de dermed ikke ser alle hensynene som skal tas i arealplanleggingen. Planavdeling som prosesstyrer skal derimot samle alle interesser og vurdere dem opp imot hverandre. Dette betyr at planavdelingen ikke har jordvern som eneste interesse og derfor vil også svarene deres være preget av det. Dette gjelder også når planavdelingen skal samordne alle nasjonale, regionale og kommunale føringer innenfor alle andre fagfelt enn jordvern. Som planleggere er det viktig å kunne se helheten og vurdere hvilke hensyn som skal vike for hva.

Funnene fra spørreundersøkelsen viser at både landbrukskontorene og planavdelingene vektlegger jordvern høyt i sine beslutninger. De kan også tyde på at landbrukskontoret har noe mer fokus på jordvern enn planavdelingen. Dette kan skyldes at planavdelingen ser på jordvern som et av mange hensyn som skal tas i arealplanleggingen, mens landbrukskontoret har landbruk som fagfelt. Det kan også skyldes at landbrukskontoret har bedre kunnskap til utfordringene og konsekvensene knyttet til omdisponering. Planavdelingens holdninger kan få konsekvenser i form av at andre hensyn blir prioritert fremfor jordvern som ikke er nasjonalt eller globalt viktig. Dette kan for eksempel være arealer til næring. I vektleggingen

av jordvern hos rådmann, ordfører og politikere er situasjonen annerledes. Landbrukskontorene har i svært varierende grad oppfatning av rådmannens vektlegging av jordvern, mens planavdelingene oppfatter at rådmannen vektlegger jordvern i stor grad.

Gjennom at kommunen selv ønsker en størst mulig handlingsfrihet, mens statlige myndigheter vil at kommunene skal legge nasjonale mål og retningslinjer til grunn i planleggingen mener Falleth og Saglie (2014) at det kan se ut som at planleggingen er i ferd med utvikle en ny rolle. Denne nye rollen innebærer at planlegging i mindre grad oppfattes som en pålagt arbeidsoppgave og heller i økende grad som et lokalt utviklingsverktøy. Dette kan bidra til at kommunes politiske ledelse i form av ordfører og politikere er mer opptatt av økonomisk utvikling i sin kommune fremfor nasjonale og regionale krav.

Videre kan det stilles spørsmål ved hvor rådmannens lojalitet ligger. Abram (2004) har undersøkt forholdet i en norsk kommune, og legger til grunn at grensene mellom rådmann og ordførers rolle i stor grad er visket ut og at lojaliteten til politiske avgjørelser er stor. Dette kan bidra til at planleggere og rådmann i større grad tar hensyn til tidligere politiske avgjørelser i nye saker, og kan være «redde for» hva politikerne sier til forslaget. Vi oppfatter at det er slik i mange kommuner, og at rådmannen ofte er opptatt av utvikling foran vern av landbruksarealer. Gjennom intervjuer med Ullensaker kommune og Follo landbrukskontor har det kommet frem at informantene mener at rådmannens innstilling er avgjørende for å ivareta et sterkt jordvern, men det er også viktig at rådmannen er realistisk og på lik linje som planleggerne vurderer alle behov opp mot hverandre.

Politiske holdninger som en del av holdningsbegrepet under kompetanse har vist seg å være avgjørende for å kunne belyse delproblemstilling om kompetanse, som igjen spiller en vesentlig rolle for om kommunene er rustet til å forvalte jordvernet.

Landbrukskontorene i Akershus har en splittet oppfatning av ordførernes vektlegging der 4 av 13 respondenter mener i noen grad og 4 av 14 respondenter mener i svært liten grad. 9 av 17 planavdelinger mener ordførerne i stor grad vektlegger jordvernet, og 2 av 17 mener ikke i det hele tatt. Når det gjelder deres oppfatning av politikerne mener flesteparten av landbrukskontorene i liten og svært liten grad. Flesteparten av planavdelingene mener at politikerne vektlegger jordvernet i noen og stor grad. Forskjellene i oppfatning kan igjen forklares med at landbrukskontoret er en fagavdeling med et sterkt ønske for å bevare landbruksområder, der 11 av 13 landbrukskontor forteller at de i svært stor grad vektlegger jordvernet og de resterende to svarer i stor grad.

Svarene fra spørreundersøkelsene og casekommunene viser alle i retning at holdningene er svært viktige for hvordan jordvernet vektlegges i plandokumentene. I casekommunene kommer det frem at holdningene er svært viktige, og de viser til at en administrativ og politisk ledelse med positive holdninger til jordvern er avgjørende for å ivareta jordvernet. Fra intervjuene kommer det frem at i Ullensaker er det et stort engasjement for jordvern i

administrasjonen og blant politikerne på tross av deres farge politisk. Det kommer også frem at administrasjonen og mange av politikerne har sterke tilknytninger til landbruket. I pilotstudiet blir Ullensaker kommune trukket frem av fylkesmannens landbruksavdeling som en kommune med godt utarbeidede planer i henhold til dyrket og dyrkbar mark. Dette kan da begrunnes med at det er positive holdninger til jordvern både i administrasjonen og blant politikerne. Det viser seg også i Bærum kommune at det er et stort skille i generasjonene i planavdelingen. De yngre har en større vektlegging av jordvern, mens de eldre i planavdelingen og politikerne i kommunen har et fokus mot jordvern som går mer på det estetiske og landbruksarealenes rekreasjonskvaliteter.

Holdninger kan være basert på kunnskap og ervervet gjennom erfaring, men ofte er de overtatt relativt ureflektert fra de nærmeste i den sosiale omgangskretsen. De som påvirker holdningene er derfor foreldre, venner og andre grupper man velger å identifisere seg med. (Teigen 2016). Dersom man velger å identifisere seg med landbruksinteresser eller personer med slike interesser kan det bidra til å endre holdninger. Mellom planavdelingen og landbrukskontoret blir muligheten for dette svekket dersom de ikke samhandler i noen grad. Bakgrunn, kunnskap og erfaringer vil derfor være avgjørende for en persons holdninger til jordvern.

Dersom man ønsker å forandre noens holdning til spesifikke ting finnes det måter å endre de på. Noen former for holdningsendring kan være åpenbare, og andre kan være skjulte. Holdninger kan derfor endres ved kunnskapsheving, som fylkesmannens landbruksavdeling er i gang med i kommunene. De kan også endres ved for eksempel fryktvekkende informasjon, som at landbruksarealene nasjonalt og globalt er begrenset. Som igjen kan medføre en utfordring med å dekke fremtidig matforsyning dersom vi ikke endrer holdningene til jordvern.

5.2.1 ULIKE TOLKNINGER AV SPØRSMÅL

Ulike tolkninger av spørsmål fra både spørreundersøkelse og intervju kan avgjøres av både kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Disse faktorene er en del av kompetansebegrepet, og vil kunne bidra til å besvare hovedproblemstillingen i oppgaven.

I spørreundersøkelsen spurte vi både planavdelingen og landbrukskontorene om hvordan de opplever presset på dyrket og dyrkbar mark i kommunen. Svarene viser at det for mange kommer er svært varierende hvordan landbrukskontoret og planavdelingen opplever presset.

En årsak til avvik i svarene kan være at presset på dyrket mark ikke er konstant. Dette kommer frem i intervjuene av casekommunene. Kunnskapene om jordbruksarealene som for eksempel oversikt over total mengde i dag og omdisponering de siste årene kan også spille inn på hvordan de ulike avdelingene har svart. Holdninger i form av hvor strekt de ulike

avdelingene vektlegger jordvernet kan også være en sterkt påvirkende faktor for hvordan svarene er gitt. Tendensen er at landbrukskontorene har svart at presset oppleves noe større enn det planavdelingen gjør i de tilfeller der det er avvik i svarene. Da landbrukskontoret er den lokale landbruksmyndigheten og har jordvernet som sin interesse er det også naturlig at denne avdelingen vil kunne si at presset er større enn det planavdelingen opplever.

Generelt i undersøkelsen er det dermed muligheter for at landbrukskontorene og planavdelingene har tolket spørsmål ulikt ut ifra ulike holdninger, ferdigheter og kunnskapsgrunnlag.

5.3 KOMPETANSE I PLANAVDELING OG LANDBRUKSKONTOR

Her vil vi diskutere hvordan kompetanse er en del av å være rustet til å forvalte jordvernet. Vi vil ta for oss den formelle kompetansen i planavdelingene og landbrukskontorene.

Når vi skal se på om kommunens kompetanse er tilstrekkelig til å utføre sine arbeidsoppgaver må vi betrakte hele kommunen som én organisasjon og dermed undersøke den organisatoriske kompetanse. Oppgavene som gjennomføres er gjensidig avhengige, og kompetansen kjennetegnes av høy relasjonsspesifisitet (Lai 1997). I denne oppgavens sammenheng betyr dette at planleggeren er avhengig av landbrukskontorets spisskompetanse innenfor nærhet til - og kunnskap om landbruksområdene, og landbrukskontorene er avhengig av at planavdelingen tar hensyn til disse områdene i plandokumentene slik at ressursen bevares og kan benyttes.

I pilotstudiet kommet det frem at det interessante spørsmålet ikke er rettet til planavdelingens plankompetanse, men forståelsen av planprosessene i fagavdelingene. Landbrukskontoret som fagavdeling har spisskompetanse på landbruksarealenes betydning i henhold til drift og næring, den lokale verdien og jordas kvalitet. Planleggerens kompetanse vil være samfunns- og arealplanleggingskompetanse. Under dette vil det være viktig at planleggeren har forståelse og kunnskap om prosessene rundt planlegging, hvilke hensyn som skal tas og hvem som skal medvirke i disse prosessene. Det foreligger ingen krav til landbrukskompetanse hos planavdeling, ei heller plankompetanse hos landbrukskontoret. Men forståelsen og avhengigheten av de ulike avdelingers fagfelt er avgjørende for et samarbeid, ifølge Weiss (1987) og Knudsen (1993).

Gjennom spørreundersøkelsen kom det frem at planavdelingen oppfatter at de i stor grad har god nok formell kompetanse til å foreta faglig gode planprosesser. Landbrukskontoret mener også at de i stor grad har god nok formell kompetanse til å samarbeide med planavdelingene i arealplanleggingen. I tillegg til formell kompetanse innenfor sitt eget fagfelt ble det spurt om avdelingene har kompetanse innenfor henholdsvis plan og landbruk. 7 av 17 planavdelinger i Akershus mener at de har landbrukskompetanse og 8 av 13 landbrukskontor oppgir at avdelingen har plankompetanse. Da det ble ikke definert hva vi legger i landbruks- og plankompetanse i dette spørsmålet, kan det innebære at spørsmålet

tolkes forskjellig og i realiteten kan det bety at avdelingene kan inneha en basiskompetanse i motsatt fagfelt. Dersom situasjonen i planavdelingen er slik at de kun har en basiskompetanse innenfor landbruk, er det desto viktigere at de benytter landbrukskontoret og deres spisskompetanse når plandokumenter skal utarbeides, slik at nødvendig informasjon blir formidlet og at alle hensyn blir tilstrekkelig ivaretatt.

Landbrukskontorets kompetanse eller forståelse for planprosesser er svært viktig for å formidle deres kunnskaper, som er viktig for ivaretagelse av jordvernet. I vår undersøkelse kommer det frem at landbrukskontorene har et stort fokus på å delta i de overordnede planene, allerede på strateginivået, for å tidlig kunne medvirke og legge et grunnlag som vil gjøre videre arbeid der landbruksområder blir berørt lettere for planavdeling og politikere. Flere informanter fra planavdelingene presiserer også at dette er viktig, da landbrukskontorene sitter med viktig kunnskaper som planavdelingen ikke har. Det er gjerne bare en person på landbrukskontoret som har kompetanse til å gjøre dette noe som gjør samarbeidet svært sårbart.

NIVI Analyse AS og Urbanet Analyse (2014) legger fra sin undersøkelse frem at 95% av kommunene mener at de har tilfredsstillende kompetanse innenfor jordvern og landbruk. Dette antar vi betyr at kommunene samlet sett, med landbrukskontoret inkludert, har en tilfredsstillende kompetanse og at dette ikke gjelder planavdelingen alene.

Med grunnlag i funn fra spørreundersøkelse og intervju ser det ut til at kompetansen i kommunen er tilstrekkelig samlet sett. Det at den er fordelt på ulike fagavdelinger kan derimot gjøre den noe utilgjengelig. Dersom avdelingene deler sin kompetanse og har forståelse for hverandres fagfelt vil en kunne oppnå god samhandling. Samhandlingen i seg selv er ikke målet, men et virkemiddel for å ivareta hensynet til jordvern (Nilsen & Langset 2015).

Formell kompetanse som gjør deg fagkyndig er som nevnt tidligere et lovpålagt krav for de som utarbeider planer, altså planavdelingen. I vår undersøkelse kommer det frem at personellet i de ulike planavdelingene oppfyller disse kravene, men at det kan forekomme en forskjell mellom kompetansen kommunene krever innad i de ulike planavdelingene. Fra casestudiet ser vi at avdelingene som jobber med overordnet planlegging som kommuneplanen ikke nødvendigvis har formell arealplankompetanse, men kompetanse innenfor samfunnsplanlegging. De oppfyller likevel kravene satt i lovverket, og om vi ser på det i et organisatorisk perspektiv har de samlet sett fagkyndig personell og den arealplanfaglige kompetansen som kreves til å utarbeide kommunale planer.

Dette støttes av analyse utredet av NIVI (2014), der det legges frem at kompetansen er tilstrekkelig, men at rekrutteringsbehovet for personell med arealplankompetanse er stort. NIBRs rapport om kompetanse viser at de folkerike kommunene har flere ansatte og ikke opplever kompetanseutfordringer like sterkt (Skjeggedal & Harvold 2008). I Akershus har alle kommunene en relativt stor befolkning sett i nasjonal sammenheng og funnene er derfor

ikke direkte overførbart til alle kommuner i landet, men kan vise en tendens. Det kan derfor hende at kapasitet er en større utfordring nasjonalt enn i Akershus.

5.4 KAPASITET ER EN UTFORDRING

Fylkesmannens landbruksavdeling uttalte at kommunene skylder på manglende kapasitet som årsak til mangelfulle planer. Gjennom spørreundersøkelsen og intervjuer har det vist seg at de aller fleste kommunene oppfatter at de er presset på tid. Rapport utarbeidet av NIBR viser at kapasiteten til plan- og stedsutviklingsarbeid generelt er dårlig (Skjeggedal & Harvold 2008). Det samme viser rapport fra NIVI, der 65 prosent av kommunene i undersøkelsen oppgir at de har liten eller svært liten kapasitet i samfunnsplanleggingen, og 54 prosent mener det samme om arealplanleggingen (NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse 2014).

Det er derfor et faktum at kommunene opplever at de har lav kapasitet, som gjennom vår undersøkelse kommer frem at skyldes få ansatte, presset økonomi, stor mengde private reguleringsplaner og omfattende krav til arealplanleggingen. I NIVIs (2014) rapport kommer frem at mulig årsakssammenhenger til manglende kapasitet er manglende politisk interesse for planlegging, private reguleringsplaner som stikker av med kapasiteten, ressurskrevende omgivelser med krav og forventinger fra overordnet myndighet, omfattende medvirkningskrav og mange vakante stillinger og rekrutteringsutfordringer (NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse 2014). Gjennom intervjuer blir det klart at denne kapasiteten som mange mener er tilfredsstillende er svært sårbar for sykemeldinger, vakante stillinger og permisjoner.

Fra vår undersøkelse kommer det frem at antall ansatte varierer ut ifra kommunens størrelse, og er for planavdelingen avhengig av folkemengde og utbyggingspress. Antall ansatte i landbrukskontoret ser ut til å avgjøres i stor grad av mengde landbruksareal. Det er varierende årsaker for de som opplyser om at kapasiteten er veldig lav. Det blir trukket frem at kommunens økonomi spiller en viktig rolle i antall ansatte, samt utbyggingspress. Gjennom intervjuene har informantene svart at de har tilfredsstillende kapasitet og tid til å gjøre det de skal. Lengre ut i intervjuene har de fleste sagt at til tross for at det ikke er et overhengende kapasitetsproblem ville det med fordel kunne ansettes flere. Den eneste planavdelingen som mener at de har god kapasitet er Bærum. De opplyser om 25 ansatte sammenlagt i planavdelingene. En kommune har gjennom spørreundersøkelsen skrevet at ressursene for både landbruk og plan er begrenset, og kunne med fordel ansatt flere dersom økonomien tillot det. Vi tror at dette er noe som går igjen i mange kommuner.

Weiss (1987) mener at dersom et samarbeid mellom offentlige organer skal foreligge og fungere må ressurser være tilgjengelige. Dette tolker vi til at det må være tilgjengelig kapasitet hos de ulike aktørene for at samarbeid skal fungere. Men motsatt mener Knudsen at ressursknapphet, underbemanning og manglende spesialkompetanse er faktorer som stimulerer til samarbeid. Dette vises gjennom at Ullensaker planavdeling opplyser om at

nettopp på grunn av manglende kapasitet har de vært nødt til å ha et godt samarbeid med alle kommunens avdelinger for å lage gode planer. Kapasitet kan dermed også slå både positivt ut for samarbeidet. Det er derfor ikke mulig å konkludere med at kapasitet ikke er en årsak til manglende samarbeid og mangelfulle planer. Det er nærliggende å tro at dette er svært sammensatt og at det derfor vil være mange ulike grunner til at bla plandokumenter er mangelfulle og at samarbeid er vanskelig.

5.5 SAMARBEID MELLOM PLANAVDELING OG LANDBRUKSKONTOR ER AVGJØRENDE FOR Å IVARETA JORDVERNET

Dersom kommunene opplever press på dyrket mark, som de alle fleste kommunene i Akershus gjør, er samarbeidet mellom landbrukskontorene og planavdelingene viktig for å ivareta jordvernet. Samarbeid er viktig for å utnytte kompetanse, kunnskap og kapasitet.

Formålet med omorganiseringen i 94 var nettopp at landbruksforvaltningen skulle kunne delta i samfunns- og arealplanleggingen i større grad enn tidligere (*Innst. S. nr. 34 1992-93*). Det er kommunen som helhet som legges til grunn for den organisatoriske kompetansen (Lai 1997), og dersom man samarbeider har man mulighet til å bruke den for å løse utfordringer rundt jordvern.

Desto viktigere ressursen er, i vårt tilfelle landbrukskompetansen, desto større blir avhengigheten mellom partene (Knudsen 1993). Dette vil innebære at i de kommunene der jordvernet står sterkt vil avhengigheten til landbrukskontoret være større. I svarene fra spørreundersøkelsen viser det seg at planavdelingene i hovedsak oppfatter at de er avhengige av kompetansen landbrukskontoret kan bidra med. Dette vil derfor være grunnleggende for at samarbeidet skal fungere.

Respondentene fra spørreundersøkelsen ble bedt om å svare på spørsmål om det var behov for å styrke samarbeidet. Her svarte omtrent halvparten fra planavdelingen at de oppfattet at det ikke var behov for å styrke samarbeidet. Samtlige landbrukskontor svarte at det var behov for å styrke det. Som bakgrunn for et velfungerende samarbeid må det foreligge en erkjennelse fra alle parter om at samarbeidet vil bidra til å nå mål eller løse problemer (Weiss 1987). Når det viser seg at ca. halvparten av planavdelingene ikke oppfatter behov vil det kunne påvirke samarbeidet i stor grad.

Gjennom spørreundersøkelsen har det kommet frem at landbrukskontorene og planavdelingene oftest samarbeider gjennom at landbrukskontoret får tilsendt enkeltsaker på høring, deltakelse på oppstartmøter og involvering i kommuneplan. I intervjuene opplyser flere av informantene at det i praksis vil si at landbrukskontoret fungerer som et høringsorgan på lik linje med overordnede myndigheter. Fra spørreundersøkelsen oppgir omtrent alle respondentene at de er uenige i at det er tilstrekkelig at landbrukskontoret får tilsendt saker på høring.

I intervjuene kommer det frem at landbrukskontorene er avhengige av at saksbehandlere fra planavdelingen tar kontakt for å informere og få innspill til konkrete saker. Dermed vil det være saksbehandlers vilje og motivasjon til å involvere landbrukskontoret som er avgjørende for om de blir kontaktet. Dette støttes opp av Weiss (1987) som mener vilje er en vesentlig forutsetning for at et samarbeid skal lykkes.

Bærum kommune påpekte at det er viktig at det er to forskjellige avdelinger med ulikt utgangspunkt for kompetanse og erfaring for å kunne samarbeid. Dette støttes av teori om sosiale læringsystemer der skjæringspunkt mellom kompetansen er det som sørger for at det oppstår læring. Det må derfor foreligge noe å diskutere, som vil være jordvernsinteresser og hvordan bevare de. De som skal samarbeide må ha reelle ulikheter, men et felles grunnlag (Wenger 2000).

5.5.1 INTERKOMMUNALE SAMARBEID – EN LØSNING ELLER HINDRING?

Med bakgrunn i organisering har det vist seg at det er noen fordeler og ulemper med både egne kontor og de interkommunale landbrukskontorene.

Interkommunale samarbeid er en utfordring for samarbeid for mange kommuner. Gjennom intervjuer har det vist seg at landbrukskontorene som er interkommunale sier at de har bedre samarbeid med vertskommunene enn de øvrige kommunene. Fra dette kan vi anta at lokalisering har en stor innvirkning. Det må derfor ses i sammenheng med andre fordeler og ulemper med interkommunale samarbeid.

Noen gevinster av interkommunale samarbeider er bredere fagmiljø, muligheter for rekruttering, effektivitet, fagpersoner i fulle stillinger og investeringer i utstyr og teknologi (Jacobsen 2012). Vi ser en tendens til at kommunenes samlede mengde landbruksareal avgjør hvor mange ansatte det på landbrukskontoret, uavhengig av om det er interkommunale samarbeid eller ikke. Derfor mener vi det er grunnlag for å si at dersom for eksempel Follo skulle hatt egne landbrukskontor innebærer det at hver kommune ville hatt omtrent et årsverk innenfor landbruk.

Bærum landbrukskontor, som frem til 2014 var i et samarbeid med Asker, trekker frem effektivitet som et argument for samarbeid særlig i landbruksforvaltningen. Det er mange arbeidsoppgaver som tar langt tid å utføre for en kommune, men når man gjør de for flere kommuner tar det ikke nødvendigvis lengre tid. Vi oppfattet at dette i stor grad dreide seg om arbeidsoppgaver som ikke er knyttet til arealplanlegging, men forvaltning av landbruk.

En mulig fordel ved interkommunale samarbeid er at det gir muligheter for fulle stillinger (Jacobsen 2012). Gjennom spørreundersøkelsen har respondentene fra samarbeidene oppgitt antall årsverk. To av landbrukskontorene har 5 ansatte og 4,8 årsverk og 6 ansatte og 5,1 årsverk. Det er bare en av de tre interkommunale samarbeidene som har 6 av 6 fulle stillinger. Dette viser at til tross for interkommunale samarbeid er det ikke alle stillingene som er fulle.

Jacobsen (2012) mener at bruken av interkommunale samarbeid kan bidra til ytterligere fragmentering av en allerede fragmentert kommunal sektor, og gjøre relativt klare hierarkiske relasjoner til uoversiktlige nettverksrelasjoner. For landbruksforvaltningen mener vi at det kan være en sannhet i ytterligere fragmentering, fordi vi ser at landbrukskontoret ender opp som en uavhengig sektor i mange tilfeller. Funnene fra spørreundersøkelsen viser at i de fleste tilfeller blir landbrukskontoret involvert som et høringsorgan, på lik linje med andre offentlige organer. Formålet med landbrukskontoret som kommunalt var nettopp at det skal være en integrert del av den kommunale forvaltningen for å kunne bidra mer i arealplanleggingen (*Innst. S. nr. 34 1992-93*). Når man da velger å organisere landbrukskontorene utenfor kommunen kan dette bidra til at kommunene glemmer at de finnes, som ble nevnt av planavdelingen i Ski, og dermed bidra til ytterligere fragmentering.

5.5.2 LOKALISERING ER LIKEVEL AVGJØRENDE

Lokalisering av landbrukskontorene har vist seg å være en avgjørende faktor for samarbeid. Spørreundersøkelsen viser at både landbruk og plan er enige i at nær lokalisering vil gjøre det lettere å samarbeide, som også ble trukket frem i pilotstudiet. En av grunnene til omorganiseringen av landbrukskontorene i 1994 var at landbruksdepartementet mente at en ny organisering tettere på kommunene ville være gunstig for samarbeidet (*Innst. S. nr. 34 1992-93*).

Vi mener at lokalisering ser ut til å være en viktig forutsetning for samarbeid, men undersøkelsen har vist at kommuner som har eget landbrukskontor også sliter med samarbeidet. Det vil dermed ikke være avgjørende om de er lokalisert innenfor samme kommunegrense, heller om landbrukskontoret og planavdelingen er innenfor samme bygg, og gjerne samme etasje. En etasje eller et annet bygg kan i praksis være like langt unna som nabokommunen.

Flere informanter har pekt på at samarbeidet blir lettere når man har en sosial relasjon til de man skal samarbeide med. Dette støttes av Wenger (2000) som del av den sosiale læringen. Det at man møtes til lunsj eller at man kan gå innom et kontor for å avklare raske spørsmål ser ut til å være det som skiller de som samarbeider godt og de som samarbeider mindre godt. Ullensaker kommune er et slikt eksempel. De opplyser om at det er enkelt å avklare spørsmål når man kan gå en etasje opp for å spørre i stedet for å sende en mail. Det er også tidseffektivt for alle parter. Dette kan forklares med at Ullensaker er vertskommune for det interkommunale landbrukssamarbeidet mellom Ullensaker og Gjerdrum kommune. Det kan også forklares med at landbrukskontoret og planavdelingen har vært samlokalisert over lengre tid. Først i senere tid, grunnet oppussing av rådhuset har kontorene blitt fordelt på to plan.

At en kommune er vertskommune i de interkommunale samarbeidene har gjennom undersøkelsen vist seg å være en stor fordel for samarbeidet. Follo og Ullensaker-Gjerdrum

landbrukskontor sier at de har best samarbeid med vertskommunene, men påpeker at gjennom gode rutiner og jevnlig møter behøver ikke lokalisering å ha en stor innvirkning.

Gjennom undersøkelsene vi har gjort har det kommet frem fire faktorer som har stor innvirkning på samarbeidet. Dette er holdninger, evner, lokalisering og kapasitet. I tillegg har det kommet frem tiltak som kan bidra med til å styrke samarbeidet som vi tar for oss i veien videre.

5.6 KONKLUSJON

Grunnlaget for oppgaven var at vi ville skrive en oppgave som tilføre ny kunnskap i kampen om å ivareta jordvernet. Her er kommunene viktig, som planmyndighet, og hvordan de bruker kompetansen de har tilgang på og om de har kapasitet til å gjøre det. Gjennom problemstillingen «*i hvilken grad er kommunene i rustet til å ivareta jordvernet*» med de tre underproblemstillingene om kapasitet, kompetanse og samarbeid oppfatter vi at det gjennom pilotprosjekt, spørreundersøkelse og intervjuer har kommet frem ny kunnskap på området. Vi mener derfor vi har et grunnlag til å svare på i hvilken grad kommunene er rustet, som avhenger av kapasitet, kompetanse og samarbeid. Den siste underproblemstillingen som tar for seg hvilke konsekvenser for mangler vil legge grunnlaget for en anbefaling for veien videre og hva som bør gjøres for å styrke samarbeidet mellom planavdelingene og landbrukskontorene.

Gjennom undersøkelsen har det kommet frem at kommunene i stor grad har utfordringer knyttet til kapasitet. Dette støttes av tidligere rapporter utarbeidet av NIBR og NIVI. Det viser seg også at manglende kapasitet kan stimulere samarbeidet og dermed ikke være en negativ faktor. Vi mener at det er rimelig å anta at kapasiteten ikke er eneste årsak til mangelfulle planer, men at det også kan skyldes manglende ferdigheter, samarbeid og holdninger.

Den formelle kompetansen i planavdelingene tilfredsstillende kompetansekravene av plan- og bygningsloven. En utfordring med dette er at kommunene selv er de som avgjør om kompetansen er tilstrekkelig, da loven ikke definerer hvilken kompetanse som kreves. Arealplanleggingen er i stor grad en samordning av overordnede krav og føringer, og planleggerens rolle blir derfor å vurdere hensynene opp mot hverandre og til samfunnets beste. Da det er mange hensyn som skal tas er kommunen delt inn i fagavdelinger som har spisskompetanse innenfor sine fagområder. Landbrukskontoret med sin spisskompetanse innen landbruk er en av fagavdelingene. Planleggeren som prosessleder bør derfor ha en basiskompetanse for å kunne vite når de ulike fagavdelingen bør og skal involveres. En kan derfor si at planavdelingen isolert sett ikke har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta jordvernet, men gjennom tett samarbeid med lokal landbruksmyndighet bør de i stor grad være godt rustet.

Gjennom undersøkelsen har det kommet frem at det ikke nødvendigvis er kapasiteten eller kompetansen som fører til mangelfulle plandokumenter. Det ser ut til å være en stor

sammenheng mellom mangler i planer og begrensede samarbeid. Vi tror at nøkkelen til å ivareta jordvernet i kommunen er å stryke samarbeidet mellom planavdelingen og landbrukskontoret. Dette forutsetter at planavdelingen som verktøyet for å ivareta jordvernet, og som utarbeider plandokumentene benytter seg av kunnskapsgrunnlaget landbrukskontoret har i planprosessene. Derfor vil ett tett samarbeid mellom avdelingene være avgjørende for at kommunene samlet sett skal være rustet til å forvalte jordvernet.

Ut i fra denne oppgaven mener vi at kommunene i varierende grad er rustet til å ivareta jordvernet. Dette mener vi med bakgrunn i at det er veldig varierende hvor god kapasitet de har, holdninger til jordvernet, ferdigheter til å ivareta krav og føringer og hvordan samarbeidene fungerer. Vi mener derfor at noen av kommunene vi har vært i kontakt med gjennom masteroppgaven i stor grad er rustet til å forvalte jordvernet, mens andre i svært liten grad er det. For alle kommunene er det fremdeles forbedringer som kan gjøres, og for noen er det et stort behov for opprusting av både kompetanse og samarbeid for at kommunen skal være i stand til å ivareta jordvernet.

6 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

I dette kapittelet vil vi ta for oss hva som kan gjøres for å styrke samarbeidet, veien videre og om det er behov for videre forskning. Vi mener at det er samarbeid som er nøkkelen til kommunal ivaretagelse av jordvernet. Utfordringer knyttet til både kompetanse og kapasitet kan løses gjennom et godt samarbeid. Dette fordi en da deler både kunnskap og ressurser.

6.1 TILTAK FOR Å STYRKE SAMARBEIDET

Av spørreundersøkelsen og intervjuene har det kommet frem en rekke tiltak som kan styrke samarbeidet mellom planavdelingene og landbrukskontorene. Det de fleste trekker frem er at det er et behov for bedre rutiner rundt samarbeid og fastsatte rammer for samtaler, for eksempel gjennom regelmessige møter mellom avdelingene.

Gjennom koordinering og gjennomføring av oppgaver som ingen alene har ansvaret for, er samhandling mellom aktørene som deler ansvaret vesentlig for å ivareta nasjonal politikk innenfor jordvern (Nilsen & Langset 2015). Samhandling mellom aktørene legges til grunn for at læring kan skje (Wenger 2000). Samhandling kan skje gjennom kommunikasjon, både elektronisk og menneskelig, erfaringsutveksling, felles prosesser og kunnskapsdeling (Nilsen & Langset 2015). Informantene trekker frem at det er behov for en forbedring av både den elektroniske og menneskelige kontakten. I tillegg trekkes felles prosesser frem, gjennom jevnlig møter.

Ukentlige/månedlig samling/møter der det legges frem en agenda for hva som tas opp er ønsket blant flere av informantene. Dersom man har en fastsatt agenda kan landbrukskontoret selv vurdere hvilke møter det er relevant å delta på, og stille opp forberedt i de tilfeller der det er behov. Dette vil kunne styrke samarbeid uten at det går ut over kapasitet.

Kunnskapsdeling i form av at landbrukskontoret blir involvert tidlig i planprosesser og at landbrukskompetansen blir dratt inn i kommuneplanprosesser mener informantene bør forbedres. En økt kunnskapsdeling vil kunne bidra til å lettere ivareta nasjonale mål om jordvern (Nilsen & Langset 2015). Kunnskapsdeling er viktig for at man i fremtiden skal kunne lære av samhandlingen som former oppfattelsen og erfaringene (Wenger 2000).

Rutiner blir også trukket frem av informantene som måter å styrke samarbeidet. Informanten fra Follo landbrukskontor opplyser om at det allerede foreligger rutinebeskrivelser for samarbeid, men få kommuner vet at de eksisterer. Gjennom felles språk og rutiner bygger man et fellesskap, som igjen bidrar til læring mellom aktørene i fellesskapet (Wenger 2000).

6.2 VEIEN VIDERE

Veien videre blir derfor at planavdelingene må gjøres bevisst på viktigheten av jordvern og viktigheten av samarbeid med landbrukskontoret for å nå det felles målet om mindre omdisponering av landbruksarealer. Dette vil kreve at planavdelingene erkjenner at det er et behov for å styrke samarbeidet.

Kompetanseheving i alle ledd vil også kunne være en del av å endre holdninger blant politikere, ordførere og rådmenn om viktigheten av at vi når overordnede mål, slik at vi er sikret tilgang til mat i fremtiden.

For å kunne vite omfanget av manglende samarbeid vil det i stor grad være behov for videre forskning der det må avgjøres hvilke faktorer som spiller inn for samarbeidet, og konkrete tiltak som kan gjøre det bedre. Gjennom denne undersøkelsen ser det ut til at det ikke er store endringer som skal til før samarbeidet blir betraktelig forbedret.

Det vil også være behov for å undersøke hvordan samhandlingen i den vertikale samordningen fungerer. Forholdet mellom styringsnivåene er avgjørende for å nå felles målsetning som for eksempel å redusere omdisponering. Dette avhenger av forståelsen av at både stat og kommune besitter viktig kunnskap og at beslutninger bør tas på grunnlag av kunnskapsbasert dialog mellom nivåene (Helgesen & Hanssen 2014).

KOSTRA-tallene er grunnlaget for å kunne nå det nasjonale jordvernmålet om en omdisponering under 4000 dekar innen 2020 (Landbruks- og matdepartementet 2014). Gjennom intervjuene i denne undersøkelsen har det kommet frem at planavdelingen mener rapportering til KOSTRA er utfordrende. Det opplyses om at rapporteringen er såkalt «venstrehåndsarbeid». Fylkesmannens landbruksavdelingen poengterer at det er nødvendig med en gjennomgang etter rapporten fra Telemark, som viser at det sannsynligvis er en stor underrapportering (Fylkesmannen i Telemark 2016). På grunnlag av dette er det rimelig å anta at rapporteringen har feil og mangler for hele landet. Fylkesmannens landbruksavdeling opplyser om at de nå skal sette i gang en lignende kontroll for Oslo og Akershus.

Da KOSTRA-tallene er et viktig grunnlag for å nå målsettingen er det avgjørende å sikre god kvalitet i rapporteringen. Skjema og veileder bør årlig gjennomgås med tanke på klargjøring og forenkling, slik at feilrapportering og underrapportering i størst mulig grad unngås. Overgang fra manuell til digital rapportering og innhenting av data direkte fra saksbehandlingssystemene om enkeltsaker vil være et tiltak som på sikt vil være den beste løsningen for å forbedre kvaliteten. Disse tiltakene er lagt frem i den årlige gjennomgangen av de nasjonale KOSTRA-tallene av Landbruksdirektoratet (2016a). Vi mener at det bør foreligge noen konsekvenser for de kommunene som ikke rapporterer sine tall innen fastsatte frister, da det fremdeles er utfordringer i svarprosenten. Dette kan gjøres for eksempel i form av dagsbøter.

Tiltakene beskrevet i Asplan Viaks rapport om tiltak for å styrke jordvern (Gunnufsen et al. 2015), som blant annet går ut på formidling og tydeliggjøring av nasjonal jordvernpolitikk og konkretisering av nasjonale jordvernsinteresser må følges opp av alle nivåer i forvaltningen. Dette for å sikre et felles kunnskapsgrunnlag og en enighet rundt utfordringer knyttet til jordvern.

TABELL- OG FIGURLISTE

		Figur 14	Egenprodusert
Tabell 1	Egenprodusert	Figur 15	Egenprodusert
Tabell 2	Tall fra SSB - Egenprodusert	Figur 16	Egenprodusert
Figur 3	Landbruks- og matdepartementet (2014)	Tabell 17	Egenprodusert
Figur 4	Lai (1997)	Tabell 18	Egenprodusert
Figur 5	NIBIO (2017)	Tabell 19	Egenprodusert
Figur 6	NIBIO (2017)	Figur 20	Egenprodusert
Figur 7	Akershus fylkeskommune og Oslo kommune (2015)	Figur 21	Egenprodusert
Tabell 8	Egenprodusert	Tabell 22	Egenprodusert
Figur 9ab	Egenprodusert	Tabell 23	Egenprodusert
Figur 10ab	Egenprodusert	Tabell 24	Egenprodusert
Figur 11	Egenprodusert	Tabell 25	Egenprodusert
Figur 12	Egenprodusert	Tabell 26	Egenprodusert
Tabell 13	Egenprodusert	Figur 27	Egenprodusert

REFERANSER

- Abram, S. (2004). Personality and Professionalism in a Norwegian District Council. *Planning Theory*, Vol. 3(1): 19.
- Akershus fylkeskommune. (2013a). *Akershus i tall og fakta* Tilgjengelig fra: http://www.akershus.no/om-fylkeskommunen/om-akershus/tall_og_fakta/ (lest 20.04).
- Akershus fylkeskommune. (2013b). *Befolkningsutvikling: Akershus fylkeskommune*. Tilgjengelig fra: <http://www.akershus.no/ansvarsomrader/statistikk-og-kart/statistikkomrader/befolkningsutvikling/> (lest 10.03).
- Akershus fylkeskommune & Oslo kommune. (2015). *Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus*. Akershus fylkeskommune & Oslo kommune: Akershus fylkeskommune, .

- Amdam, R. (2014). Fokus på prosess: Kommunikativ og samarbeidende planlegging. I: Kristiansen, R. (red.) *Utfordringer for norsk planlegging*. Kristiansand: Cappelen Damm høyskoleforlaget.
- Bærum kommune. (2015). *Jord- og skogbruk*: Bærum kommune. Tilgjengelig fra: <https://http://www.baerum.kommune.no/tjenester/natur-kultur-og-fritid/jord--og-skogbruk/> (lest 20.04).
- Bærum kommune. (2017-2035). *Kommuneplan - Planbeskrivelse*. kommune, B.
- Bærum landbrukskontor. (2014). *Landbruket i Bærum Historikk - Status - Utfordringer*. Bærum kommune.
- Falleth, E. & Saglie, I.-L. (2014). Kommunal arealplanlegging. I: Kristiansen, R. (red.) *Utfordringer for norsk planlegging - Kunnskap - Bærekraft- Demokrati*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Falleth, E. I. & Saglie, I.-L. (2012). Plan- og byggelovgivningen – mellom demokrati og effektivitet. *KART OG PLAN*, Vol 72. (4-2012): 289-297.
- Follo landbrukskontor. (2017). *Om Follo landbrukskontor*. Tilgjengelig fra: <http://www.follolandbruk.no/om-follo-landbrukskontor/> (lest 10.02).
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. (2010). *Høringsuttalselse - forslag om vernehjemmel i jordloven* Tilgjengelig fra: https://http://www.regjeringen.no/contentassets/7f2a42cbef384d8ba00d3189e2ea3427/147_fm_oslo_og_akershus.pdf (lest 20.04).
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. (2017). *Fylkesmannens forventninger til kommunal planlegging*.
- Fylkesmannen i Telemark. (2016). *Bruk av NIBIOs analysemodul for å finne avgang av jordbruksareal*. fylkesmannen.no. Tilgjengelig fra: <https://http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Landbruk-og-mat/Nyheter-innen-Fylkesmannens-landbruksavdeling/Bruk-av-NIBIOs-analysemodul/> (lest 01.01).
- Fylkesmannens landbruks- og reindriftsavdeling. (2012). *Jordvern i Nordland*. Nordland, F. i.: revidert: 18.02.15.
- Glosvik, Ø., Teigen, H. & Nordgreen, R. (1996). *Landbruksforvaltninga - mellom stat og kommune*: Vestlandsforskning
- Østlandsforskning.
- Gunnufsen, E., Øvrum A. & Nordal, O. (2015). Tiltak for å styrke jordvernet. regjeringen.no: Landbruks- og matdepartementet.
- Helgesen, M. & Hanssen, G., S.,. (2014). Kommunalt handlingsrom etter Samhandlingsreformen. *Tidsskrift for velferdsforskning*.
- Helgøy, I. & Serigstad, S. (2004). Tilsyn som styringsform i forholdet mellom staten og kommunene. Bergen: Stein Rokkan Senter for flerfaglige samfunnstudier.
- Innjord, F., A.,. (2010). *Plan- og bygningsloven : med kommentarer : B. 1 : Plandelen*, b. B. 1. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Innst. S. nr. 34*. (1992-93). Landbrukskomiteen Stortinget.

- Jacobsen, D., I., . (2012). Interkommunalt samarbeid –viktig og uoversiktlig *PLAN*, 44 (02/2012): 32-35.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. 3. utg. utg. Oslo: Abstrakt forl.
- Knudsen, H. (1993). Samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser. I: Repstad, P. (red.) *Dugnadsånd og forsvarsverker : tverretattlig samarbeid i teori og praksis*. Oslo: TANO.
- Kommunal- og regionaldepartementet. (2014). *De viktigste endringene i ny plan- og bygningslov*. regjeringen.no. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan--og-bygningsloven/bygg/ryddemappe-byggesak/ny-plan--og-bygningslov-2/id505338/> (lest 15.02).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging - Fastsatt ved kgl. res. av 26.09 2014, jf. plan- og bygningsloven av 27. juni 2008, § 6-2*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Regjeringen.no.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2015). Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging,
- Vedtatt ved kongelig resolusjon 12. juni 2015. regjeringen.no.
- Lai, L. (1997). *Strategisk kompetansestyring*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Landbruks- og matdepartementet. (2014). *Prop. 127 S (2014–2015) Jordbruksoppgjøret 2015 – endringer i statsbudsjettet 2015 m.m.*
- Vedlegg 4. - *Nasjonal jordvernstrategi*. regjeringen.no: Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-127-s-20142015/id2413930/sec14-VED4> (lest 05.09).
- Landbruks- og matdepartementet. (2015). *Omdisponering av dyrka mark er fortsatt under målet*. regjeringen.no: Regjeringen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/omdisponering-av-dyrka-mark-er-fortsatt-under-malet/id2417449/> (lest 10.10).
- Landbruksdirektoratet. (2016a). KOSTRA landbruk - ei vurdering av rapporteringa for 2015.
- Landbruksdirektoratet. (2016b). Opsjonsavtaler om utbygging av dyrka og dyrkbar jord - hvordan sikre åpenhet og begrense bruken. Avdeling for ressurs og areal.
- Lokaldemokratikommisjonen. (2005). *NOU 2005 - Samspill og tillit - Om staten og lokaldemokratiet*. Kommunal- og regionaldepartementet. regjeringen.no.
- Miljøverndepartementet. (2009). *Planlegging etter Plan- og bygningsloven*. regjeringen.no.
- Naturvernforbundet. (2003). *Stavanger svikter de grønne interessene*: Naturvernforbundet i Rogaland. Tilgjengelig fra: <https://naturvernforbundet.no/rogaland/nyhetsarkiv/14-01-03-stavanger-svikter-de-gronne-interessene-article14697-1276.html?offset5023=28> (lest 09.05).
- Naustdalslid, J. (1992). *Miljøproblema som styringsmessige nivåproblem* Oslo: NIBR - Norsk institutt for by- og regionforskning.

- NIBIO. (2017). *Arealbarometer*. NIBIO. Tilgjengelig fra: http://www.skogoglandskap.no/temaer/arealbarometer/subject_view (lest 10.02).
- Nilsen, J., K., & Langset, M. (2015). Statens regionale inndeling og kommunesektoren - konsekvenser for samhandling: NIVI analyse AS.
- NIVI Analyse AS & Urbanet Analyse. (2014). Kartlegging av plankapasitet og plankompetanse i kommune: KS.
- Reitan, M., Saglie, J. & Smith, E. (2012). *Det norske flernivådemokratiet*: Abstrakt forlag AS.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data : methods for analysing talk, text and interaction*. 4th ed. utg. London: Sage.
- Ski kommune. (2011-2022). *Kommuneplan*. Ski kommune.
- Skjeggedal, T., . & Harvold, K. (2008). Planleggings- og stedsutviklingskompetanse i kommuner og fylker. Miljøverndepartementet: NIBR - Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Teigen, K., H.,. (2016). *Holdninger*. SNL: Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/holdning> (lest 10.05).
- Ullensaker kommune. (2014-2026). *Strategidokument landbruk*. Ullensaker kommune.
- Ullensaker kommune. (2015-2030). *Kommuneplan for Ullensaker - planbeskrivelse*. Ullensaker kommune.
- Veggeland, N. (2005). Det nye lokaldemokratiet - Internasjonale avtaler og europeisering av Norge. Lillehammer.
- Weiss, J., A.,. (1987). Pathways to cooperation among public agencies. *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol 7, (Issue 1): 94-117.
- Wenger, E. (2000). Communities of Practice and Sosial Learning Systems. *ORGANIZATION*, Vol. 7(2): 225-246.
- Winge, N., K. (2013). *Kampen om arealene - Rettslig styringsmilder for en helhetlig utmarksforvaltning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (2014). Utfordringer for norsk planlegging. I: Kristiansen, R. (red.) *Utfordringer for norsk planlegging - Kunnskap - Bærekraft- Demokrati*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Pilotstudie matrise

Vedlegg 2 – Spørreundersøkelse matrise plan og landbruk

Vedlegg 3 – Spørreundersøkelsene

Vedlegg 4 – Intervjuguide casekommunene

Vedlegg 5 – NSD dokumentasjon

Vedlegg 1 – Matrise Pilotstudie

Pilot						
Organisasjon	Jordvern	Planavdeling	Landbrukskontor	Samarbeid	Utfordringer	
Landbruk- og matdepartementet	Holdninger	Hvor de er administrativt plassert kan være avgjørende?	Varierende kapasitet og kompetanse i plansaker	Interkommunale samarbeid eller ikke?	Kommunene har selv myndighet til å vedta omdisponering	
	Nasjonal jordvernsstrategi	Hvilke mekanismer er det som fungerer og ikke i kommunene, dette er viktige og interessante utfordringer	Mangler ofte plankompetanse, ikke noe krav til at de skal ha det	Lokalisering kan ha mye å si for felles kontorene	Kommunenes økonomi og prioritering har stor betydning for kompetanse og kapasitet i landbrukskontoret	
	Nasjonale krav til jordvern	Plankontorene vil ordne opp selv og involverer ikke alltid landbrukskontoret	Kan være for nær bonden i enkelte saker		Grunnleggende mangler i planer, følger ikke systemet, eneste konsekvens er innsigelse	
			God kjennskap til næringa og til de gode lokale løsningene		Tidligere var landbrukskontoret under staten, nå kommunal aktør	
			Viktig at Landbrukskontoret blir ansett som en ressurs			
Fylkesmannens landbruksavdeling	Holdninger	Landbrukskontoret blir ansett som en omvei	Vertskommuner for felleskontorer kommer best ut	Hvor landbrukskontoret er lokalisert kan være avgjørende.	Et kapasitetsspørsmål som forplantes oppover i systemet	
	Nasjonal jordvernsstrategi	KU og planer skal utføres for å gi kommunene den informasjonen som er nødvendig! (Mangler oversikt!)	Lite forståelse for planprosesser og PBL kan føre til at de ikke kommer inn på rette tidspunkt, eller ikke blir involvert.	Ser fort de tilfellene der landbrukskontoret ikke er involvert, tydelig informasjonsmangel	Fylkesmannen blir for seint involvert i saker	
	Nasjonale krav til jordvern	Kommunene skylder på kapasitetutfordringer	Har god Landbrukskompetanse	Landbrukskontoret blir for sent involvert	Private planer er et problem, flaskehals	
	Fylkesmannens forventingsbrev	Det sies at det har blitt vurdert alternativer, men det er sjeldent at de har utredet de fullt ut.			Endring fra sektor til samfunnsaktør i 94	
	Fylkesmannens årsrapport	Planer er ofte mangelfulle eller mangler enkel informasjon			De fleste kommuner vil kunne finne utbyggingsarealer som ikke er på dyrka mark, om de virkelig ville det.	
Professor i by- og regionplanlegging	Verdisyn og holdninger	Kompetanse	Kompetanse om planprosess og regelverk?	Felles landbrukskontor en innvirkning?		
		Kapasitet	Hvordan er landbrukskontorene organisert?	Kompetansedeling	Kapasitetsdeling	
Kommunal Landbruksjef	Mange interesser, jordvernet står ikke alltid øverst	Sender ofte planstrategi som ekstern høring	Føretak av landbrukspolitikk, tilskudd, jordlov, konsesjonslov, viltforvaltning, medvirkning i plansaker	Manglende kommunikasjon mellom avdelingene er en trussel	Problematisk at LK blir for seint involvert.	
	Politisk motstand, mange vil ha utbygging før vern	Kommunene er de som har best kunnskap om sine egne areal og forvaltningen av disse	Ingen kompetansekrav fra stat	Felles landbrukskontor en fordel, men også en utfordring		
	Holdninger					
Kommunal plansjef	Interessekonflikter mellom fagfolk og politikere	Regional plan brukes aktivt av fylkesmann, greit verktøy for regional myndighet, men skaper frustrasjon i kommunene.	Lokalisering er viktig.	Gode planforum er viktig!	Nasjonale føringer møter kommunal politikk	
	Regional plan er et godt verktøy for å i vare ta jordvernet i pressområder	Kommunene er de som har best kunnskap om sine egne areal og forvaltningen av disse	God kompetanse	Planforum, der kommuneplan blir arbeidet med kontinuerlig, representanter fra de ulike sektorene, landbruk, oppvekst, kultur osv..	Mange bryr seg om dyrka mark, dyrkbar mark blir ikke vektagt like mye	

Vedlegg 2 – Matrise Plan

Kompetanse - ferdigheter	
	<p>9 Hvor ofte er det informasjon om følgende faktorer i plandokumenter (KU, planbeskrivelse, kommuneplanens samfunnsdel, arealdel)?</p> <p>Nasjonale jordvernmål</p> <p>Nasjonale krav om jordvern</p> <p>Antall dekar dyrket mark</p> <p>Antall dekar dyrkbar mark</p> <p>Jordkvalitet</p> <p>Utredning av alternative plasseringer</p> <p>Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal</p> <p>Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift</p> <p>Ulemper for leier av arealet</p> <p>10 I hvilken grad er det en utfordring at private planaktører tar for lite hensyn til jordvern i sine planprosesser?</p> <p>11 I hvilken grad er potensialet for fortetting og transformasjon kartlagt i kommunen?</p> <p>12 Stiller kommunen krav om konsekvensutredning etter KU-forskriften i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?</p> <p>13 Blir det utredet alternative lokaliseringer i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?</p> <p>14 I hvilken grad blir følgende potensialer utnyttet for man tar i bruk nye områder som berører dyrket eller dyrkbar mark?</p> <p>15 I hvilken grad blir følgende faktorer tatt tilstrekkelig hensyn til i valg av lokalisering?</p> <p>Nasjonale jordvernmål</p> <p>Nasjonale krav om jordvern</p> <p>Antall dekar dyrket mark</p> <p>Antall dekar dyrkbar mark</p> <p>Jordkvalitet</p> <p>Utredning av alternative plasseringer</p> <p>Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal</p> <p>Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift</p> <p>Ulemper for leier av arealet</p> <p>16 På en skala fra én til ti, hvor flinke mener du at kommunen er til å ivareta Stortingets mål om et strengt jordvern?</p>
<p>Kompetanse komponent Ferdighet: Ferdigheter kan defineres som evnen til å utføre komplekse, velorganiserte adferdsmønstre på en smidig og tilpassningsdyktig måte for å nå definerte mål.</p> <p>Linda Lai</p>	<p>Fylkesmann sier at det ofte er mangler i planer, kommunene sier disse er blitt vurdert</p> <p>FM - private planer en flaskehals?</p> <p>Fylkesmann sier at det ofte er mangler i planer, kommunene sier disse er blitt vurdert</p> <p>Fylkesmann sier at det ofte er mangler i planer, kommunene sier disse er blitt vurdert</p> <p>Fylkesmann sier at det ofte er mangler i planer, kommunene sier disse er blitt vurdert</p> <p>Fylkesmann sier at det ofte er mangler i planer, kommunene sier disse er blitt vurdert</p>
<p>private planforslag opptar for mye tid - NIVI 2014</p>	<p>Kompetanse komponent kunnskap: kausal kunnskap. Linda lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda Lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda Lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda Lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda lai</p> <p>Kompetanse komponent ferdighet Linda lai</p> <p>Kompetanse komponent kunnskap: kausal kunnskap og kompetanse komponent ferdighet Linda lai</p>

Vedlegg 2 – Matrise Plan

		Organisatorisk kompetanse:	23	Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om samarbeid mellom din avdeling og landbrukskontor:	
Landbruksforvaltningen skal ha kompetansen om landbruk. Viktig å få landbruksperspektivet så tidlig som mulig i planleggingen - Landbruksdirektoratet 96	Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda Lai	-	Hvor landbrukskontoret er lokalisert har ingen betydning for samarbeidet	Landbrukskontoret sett på som en omvei av planavdeling - FM	
	Sosiale læringssystemer, praksis felleskap, wenger	-	Landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som vi er avhengige av i vårt arbeid.	Planavdelingen vil ordne opp sjølv - FM	
	Samarbeidene planlegging, Arndam	-	Det ville vært lettere å samarbeide med landbrukskontoret dersom det var lokalisert fysisk nærmere.	landbrukssjef sier at det er problematisk at landbrukskontoret blir for sent involvert	
		-	Manglende plankompetanse hos landbrukskontoret er et hinder for samarbeid.		
		-	Landbrukskontoret viser god forståelse for planprosesser.		
		-	Samarbeidet med landbrukskontoret bidrar til å ivareta jordvernet.		
		-	Landbrukskontoret tar selv initiativ til å delta i planprosesser.		
		-	Landbrukskontoret har god tid til å delta i planprosesser.		
		-	Ulike interesser hos planavdeling og landbrukskontor er et hinder for samarbeid		
		-	Landbrukskontoret er i stand til å se planfaglige vurderinger og storsamfunnets behov		
			24	Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om involvering av landbrukskontoret?	Landbrukskontoret sett på som en omvei av planavdeling - FM
Landbruksforvaltningen skal ha kompetansen om landbruk. Viktig å få landbruksperspektivet så tidlig som mulig i planleggingen - Landbruksdirektoratet 96	Organisatorisk kompetanse: Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda Lai Sosiale læringssystemer, praksis felleskap, wenger Samarbeidene planlegging, Arndam	-	Det er en utfordring at landbrukskontoret blir for	Planavdelingen vil ordne opp sjølv - FM	
		-	Å involvere landbrukskontoret forsinker planprose	landbrukskontoret blir for sent involvert	
		-	Det er tilstrekkelig at landbrukskontoret får tilsendt saker til uttalelse.	plansjef - gode planforum er viktig	
	Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda Lai		25	Er det behov for å styrke samarbeidet?	plansjef - gode planforum er viktig
	Sosiale læringssystemer, praksis felleskap Wenger	-	ja	manglende kommunikasjon mellom avdelingene er en trussel - landbrukssjef kompetansedeiling - professor	
	samarbeidende planlegging, Adam	-	nei		
		-	vet ikke		
	Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda Lai		26	Hva kunne vært gjort annerledes i samarbeidet med landbrukskontoret for å bedre ivareta jordvernet? Utdyp	
	Sosiale læringssystemer, praksis felleskap Wenger				

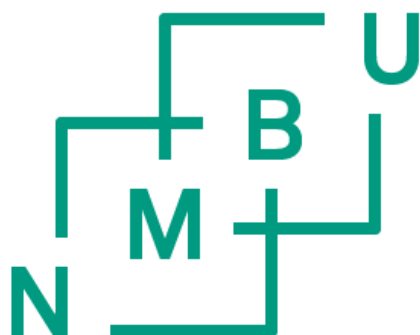
Vedlegg 2 – Matrise Landbruk

Problemstilling	Empiri	Teori	Spørsmål nr	Spørreskjema	Funn - pilot
Bakgrunn og kapasitet					
De fleste kommunene har i stor grad nødvendig fagkompetanse - NIVI 2014	Organisatorisk kompetanse - Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og yfelse. Linda Lai	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	1 Hvilket landbrukskontor er du ansatt ved? 2 I hvilken grad har din avdeling god nok formell kompetanse til å samarbeide med planavdelingen om utfordringene rundt landbruksareal?		Fylkesmannen - LK har lite forståelse for planprosesser, LMD - LK mangler ofte plankompetanse
65% av kommunene sier at de i svært liten grad har nok kapasitet - NIVI 2014	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	3 Hvor mange er ansatt hos landbrukskontoret?		LMD- Varierende kapasitet hos landbrukskontorene
90% av kommunene mener at de har et rekrutteringsbehov - NIBR 2008	Landbruksdepartementet 94	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen			
65% av kommunene sier at de i svært liten grad har nok kapasitet - NIVI 2014	Landbruksdepartementet 94	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	4 Hvor mange årsverk tilsvarer det?		LMD- Varierende kapasitet hos landbrukskontorene
90% av kommunene mener at de har et rekrutteringsbehov - NIBR 2008	Landbruksdepartementet 94	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen			
65% av kommunene sier at de i svært liten grad har nok kapasitet - NIVI 2014	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	5 I hvilken grad har avdelingen samlet tilstrekkelig med tid til å utføre sine arbeidsoppgaver knyttet til planarbeid?		LMD- Varierende kapasitet hos landbrukskontorene
Landbruksdepartementet 94	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen			
90% av kommunene mener at de har et rekrutteringsbehov - NIBR 2008	Landbruksdepartementet 94	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	6 I hvilken grad oppfatter du at det er et behov for flere ansatte i avdelingen for å kunne delta mer i planleggingen?		LMD- Varierende kapasitet hos landbrukskontorene
90% av kommunene mener at de har et rekrutteringsbehov - NIBR 2008	Landbruksdepartementet 94	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	7 Har din avdeling kompetanse innen plan?		Fylkesmannen - LK har lite forståelse for planprosesser, LMD - LK mangler ofte plankompetanse
Landbruksdepartementet 94	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen	Interkommunale stordriftsfordeler, Jacobsen			Landbrukssjef sier at det ikke er noen krav til dette
90% av kommunene mener at de har et rekrutteringsbehov - NIBR 2008	Landbruksdepartementet 94	Organisatorisk kompetanse - komponent: Faktuell kunnskap er ren beskrivende informasjon eller faktakunnskap som for eksempel en organisasjonsstruktur og oppbygging og antall ansatte i en bedrift etc. Linda Lai	8 I hvilken grad har kommunen(e) landbrukskontoret omfatter utfordringer med omdisponering av dyrket og dyrkbar mark?		Landbrukssjef sier at det ikke er noen krav til dette

Vedlegg 2 – Matrise Landbruk

Holdninger

	Kompetanse komponent holdninger: Holdninger i kompetansebegrepet er i første rekke knyttet til meninger, oppfatninger og verdier som er direkte knyttet til aktuelle oppgaver og funksjoner.	<ul style="list-style-type: none"> - Din avdeling - Landbrukskontor - Rådmann - Ordfører - Politikere 	16 I hvilken grad oppfatter du at følgende personer/organer vektlegger jordvern i sine råd og beslutninger? Fylkesmannen sier at positive holdninger fra ledelse er avgjørende
95% av kommunene mener de har tilfredsstillende kompetanse innenfor jordvern og landbruk, NIVI 2014	Kompetanse komponent holdninger linda lai	17 I hvilken grad mener du at det er behov for å styrke jordvernet i planarbeidet?	Fylkesmannen og LMD om holdninger
	Kompetanse komponent holdninger linda lai	18 I hvilken grad oppfatter du at jordvernet blir vektlagt på de ulike nivåene? Nasjonalt Regionalt Kommunalt	Fylkesmannen og LMD om holdninger
Samarbeid			
	Organisatorisk kompetanse:	19 Oppfatter du at avdelingens faglige vurderinger blir hørt av planavdelingen?	LMD- plankontoret vil ordne opp selv
	Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda lai		Fylkesmannen - LK blir sett på som en omvei
	Wenger, Sosiale beholderer med kompetanse		
	Samarbeidende planlegging, Amdam		
	Organisatorisk kompetanse: Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda lai Sosiale læringssystemer: Praksis felleskap , felles repetoar - Wenger Samarbeidende planlegging, Amdam	20 Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig. Deltar i oppstartsmøter Mottar enkeltsaker på høring Gir uttalelser til oppstart av arealplan Deltar i ukentlige planmøter Deltar i månedlige planmøter Deltar i løpende kommuneplanarbeid Deltar i løpende kommuneplanarbeid Annet Vet ikke	LMD- plankontoret vil ordne opp selv Fylkesmannen - LK blir sett på som en omvei
	Organisatorisk kompetanse:	21 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om samarbeid mellom din avdeling og planavdeling:	LMD- plankontoret vil ordne opp selv
	Dominansperspektivet, den kompetansen som er dominerende og dermed utslagsgivende for handlingsvalg og ytelse. Linda lai	Hvor landbrukskontoret er lokalisert har ingen betydning for samarbeidet.	Landbrukssjef - manglende kommunikasjon er en trussel
		Landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som planavdelingen er avhengig av i sitt arbeid.	FM, landbrukskontoret sett på som en omvei i planavdeling
		Det ville vært lettere å samarbeide med planavdelingen dersom landbrukskontoret var lokalisert fysisk nærmere.	

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Spørreundersøkelse - Samarbeid mellom planavdeling og landbrukskontoret i kommuner i Akershus - Planavdeling

Dette prosjektet er en masteroppgave som skrives av to studenter på studiet by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Formålet med prosjektet er blant annet å undersøke hvordan planavdelingene og landbrukskontorene i Akershus samarbeider for å ivareta krav og føringer om jordvern.

Hovedproblemstillingen for oppgaven er; *I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet*, med flere underproblemstillinger som tar for seg kapasitet, kompetanse og samarbeid mellom planavdelingen og landbruksavdelingen. Utvalget for spørreundersøkelsen vil være alle kommuner og landbrukskontor i Akershus fylke. Vi ønsker at en representant for planavdelingen og landbrukskontoret tar seg tid til å svare på undersøkelsen på veiene av avdelingen, som avtalt i telefonsamtale. Etter at spørreundersøkelsen er sendt ut vil vi gjennomføre intervjuer med utvalgte planavdelinger og landbrukskontor, samt en dokumentanalyse som del av masteroppgaven.

Spørreundersøkelsen vil ta ca 15-20 minutter å besvare.

Alle svar vil være anonyme, og datene vil bli behandlet fortrolig. Prosjektet er meldt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Det er frivillig å delta i studien, og vi forutsetter at dersom du svarer på undersøkelsen samtykker du til deltakelse. Du kan når som helst avslutte spørreundersøkelsen.

Som en belønning for deltakelse i undersøkelsen vil det blir trukket ut to personer som får tilsendt et gavekort på 300kr hos XXL. Dersom du ønsker å være med i trekningen, skriv inn din mailadresse på siste side.

Dersom du skulle ha noen spørsmål knyttet til besvaring av undersøkelsen kan du kontakte oss på telefon 404 89 802 (Maren Øinæs) eller 958 93 788 (Maria Lauvdal).

Takk for at du deltar i undersøkelsen, dine svar er svært viktige!

Svarfrist: fredag. 7. april

Med vennlig hilsen

Maria Lauvdal og Maren Øinæs (Studenter) og veileder Kristine Lien Skog (Phd. kandidat)

1) Hvilken kommune er du ansatt i?

Velg alternativ

2) I hvilken grad har din avdeling god nok formell kompetanse til å foreta faglig gode planprosesser?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

3) Har din avdeling kompetanse innen landbruk?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

4) Hvor mange ansatte er det i planavdelingen?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- Fler enn 10
- Vet ikke

5) Hvor mange årsverk tilsvarer dette? Skriv inn som tall.**6) I hvilken grad har avdelingen samlet tilstrekkelig med tid til å utføre sine arbeidsoppgaver for å sikre gode planprosesser?**

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

7) I hvilken grad oppfatter du at det er et behov for flere ansatte i avdelingen?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

8) Opplever kommunen et stort press på omdisponering av dyrket og dyrkbar mark?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

Kompetanse

9) Hvor ofte er det informasjon om følgende faktorer i plandokumenter (KU, planbeskrivelse, kommuneplanens samfunnsdel, arealdel)?

	Alltid	Veldig ofte	Ofte	Sjelden	Veldig sjelden	Aldri	Vet ikke
Nasjonale jordvernmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale krav om jordvern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrket mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrkbar mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jordkvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utredning av alternative plasseringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for leier av arealet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10) I hvilken grad er det en utfordring at private planaktører tar for lite hensyn til jordvern i sine planprosesser?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt

11) I hvilken grad er potensialet for fortetting og transformasjon kartlagt i kommunen?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

12) Stiller kommunen krav om konsekvensutredning etter KU-forskriften i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?

- Alltid
- Veldig ofte
- Ofte
- Sjelden
- Veldig sjelden
- Aldri
- Vet ikke

13) Blir det utredet alternative lokaliseringer i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?

- Alltid
- Veldig ofte
- Ofte
- Sjelden
- Veldig sjelden
- Aldri
- Vet ikke

14) I hvilken grad blir følgende potensialer utnyttet før man tar i bruk nye områder som berører dyrket eller dyrkbar mark?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Fortetting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Transformasjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15) I hvilken grad blir følgende faktorer tatt tilstrekkelig hensyn til i valg av lokalisering?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Nasjonale jordvernmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale krav om jordvern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrket mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrkbar mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jordkvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utredning av alternative plasseringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for leier av arealet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16) På en skala fra én til ti, hvor flinke mener du at kommunen er til å ivareta Stortingets mål om et strengt jordvern?

0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

17) Hvordan rangerer du disse hensynene i en arealplansak?

Fortetting	
Transformasjon	
Knutepunkt	
Veiutbygging	
Boligbygging	
Kollektivtransport, sykkel- og gangvei	
Jordvern	
Biologisk mangfold	
Kulturminner	
Næring og industri	
Offentlig tjenesteyting	

18) I hvilken grad oppfatter du at følgende personer/organer vektet jordvernet i sine råd og beslutninger?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Ikke i det hele tatt
Din avdeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rådmannen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ordfører	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politikere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19) I hvilken grad oppfatter du at det er behov for å styrke jordvernet i planarbeidet?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt

20) I hvilken grad oppfatter du at jordvernet blir vektlagt på de ulike nivåene?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Nasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Samarbeid**21) Hvordan er landbrukskontoret i din kommune organisert?**

- Bare for din kommune
- Sammen med én annen kommune
- Sammen med flere kommuner
- Vet ikke

22) Hvordan samarbeider planavdelingen med landbrukskontoret i plansaker som vedrører nedbygging av jordbruksareal? Flere valg er mulig.

- Deltar i oppstartsmøter
- Mottar enkeltsaker på høring
- Gir uttalelser til oppstart av arealplan
- Deltar i ukentlige planmøter
- Deltar i månedlige planmøter
- Deltar i løpende kommuneplanarbeid
- Samarbeider lite med landbrukskontoret
- Annet
- Vet ikke

23) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om samarbeid mellom din avdeling og landbrukskontor:

	Helt enig	Ganske enig	Litt enig	Litt uenig	Ganske uenig	Helt uenig	Vet ikke
Hvor landbrukskontoret er lokalisert har ingen betydning for samarbeidet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som vi er avhengige av i vårt arbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det ville vært lettere å samarbeide med landbrukskontoret dersom det var lokalisert fysisk nærmere.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Manglende plankompetanse hos landbrukskontoret er et hinder for samarbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret viser god forståelse for planprosesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samarbeidet med landbrukskontoret bidrar til å ivareta jordvernet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret tar selv initiativ til å delta i planprosesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret har god tid til å delta i planprosesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulike interesser hos planavdeling og landbrukskontor er et hinder for samarbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret er i stand til å se planfaglige vurderinger og storsamfunnets behov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24) Hvor enig eller uenig er du i til følgende påstander om involvering av landbrukskontoret:

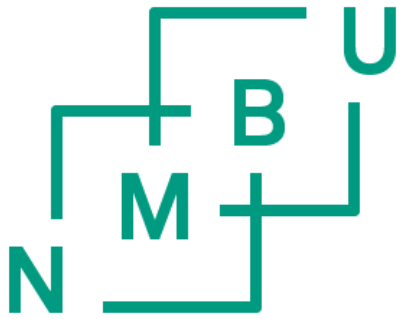
	Helt enig	Ganske enig	Litt enig	Litt uenig	Ganske uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det er en utfordring at landbrukskontoret blir for sent involvert i plansaker som omhandler dyrket eller dyrkbar mark.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å involvere landbrukskontoret forsinker planprosessen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er tilstrekkelig at landbrukskontoret får tilsendt saker til uttalelse.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25) Er det behov for å styrke samarbeidet?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

26) Hva kunne vært gjort annerledes i samarbeidet med landbrukskontoret for å bedre ivareta jordvernet? Utdyp.**27) Skriv inn din epost adresse hvis du vil være med i trekningen av gavekort på XXL**

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

**Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet**

Spørreundersøkelse - Samarbeid mellom planavdeling og landbrukskontoret i kommuner i Akershus - Landbruk

Dette prosjektet er en masteroppgave som skrives av to studenter på studiet by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Formålet med prosjektet er blant annet å undersøke hvordan planavdelingene og landbrukskontorene i Akershus samarbeider for å ivareta krav og føringer om jordvern.

Hovedproblemstillingen for oppgaven er; *I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet*, med flere underproblemstillinger som tar for seg kapasitet, kompetanse og samarbeid mellom planavdelingen og landbruksavdelingen. Utvalget for spørreundersøkelsen vil være alle kommuner og landbrukskontor i Akershus fylke. Vi ønsker at en representant for planavdelingen og landbrukskontoret tar seg tid til å svare på undersøkelsen på veiene av avdelingen, som avtalt i telefonsamtale. Etter at spørreundersøkelsen er sendt ut vil vi gjennomføre intervjuer med utvalgte planavdelinger og landbrukskontor, samt en dokumentanalyse som del av masteroppgaven.

Spørreundersøkelsen vil ta ca 15-20 minutter å besvare.

Alle svar vil være anonyme, og datene vil bli behandlet fortrolig. Prosjektet er meldt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Det er frivillig å delta i studien, og vi forutsetter at dersom du svarer på undersøkelsen samtykker du til deltakelse. Du kan når som helst avslutte spørreundersøkelsen.

Som en belønning for deltakelse i undersøkelsen vil det blir trukket ut to personer som får tilsendt et gavekort på 300kr hos XXL. Dersom du ønsker å være med i trekningen, skriv inn din mailadresse på siste side.

Dersom du skulle ha noen spørsmål knyttet til besvaring av undersøkelsen kan du kontakte oss på telefon 404 89 802 (Maren Øinæs) eller 958 93 788 (Maria Lauvdal).

Takk for at du deltar i undersøkelsen, dine svar er svært viktige!

Svarfrist: fredag. 7. april

Med vennlig hilsen

Maria Lauvdal og Maren Øinæs (Studenter) og veileder Kristine Lien Skog (Phd. kandidat)

1) Hvilket landbrukskontor er du ansatt ved?

- Follo
- Regionkontor landbruk
- Ullensaker og Gjerdrum
- Asker
- Aurskog-Høland
- Bærum
- Eidsvoll
- Enebakk
- Fet
- Hurdal
- Nannestad
- Nes
- Sørumsund

2) I hvilken grad har din avdeling god nok formell kompetanse til å samarbeide med planavdelingen om utfordringene rundt landbruksareal?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

3) Hvor mange er ansatt hos landbrukskontoret?

Velg alternativ

4) Hvor mange årsverk tilsvarer det?**5) I hvilken grad har avdelingen samlet tilstrekkelig med tid til å utføre sine arbeidsoppgaver knyttet til planarbeid?**

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

6) I hvilken grad oppfatter du at det er et behov for flere ansatte i avdelingen for å kunne delta mer i planleggingen?

- I svært stor grad
 I stor grad
 I noen grad
 I liten grad
 I svært liten grad
 Ikke i det hele tatt
 Vet ikke

7) Har din avdeling kompetanse innen plan?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

8) I hvilken grad har kommunen(e) landbrukskontoret omfatter utfordringer med omdisponering av dyrket og dyrkbar mark?

- I svært stor grad
 I stor grad
 I noen grad
 I liten grad
 I svært liten grad
 Vet ikke

Kompetanse**9) Hvor ofte er det informasjon om følgende faktorer i plandokumenter (KU, planbeskrivelse, kommuneplanens samfunnsdel, arealdel)?**

	Alltid	Veldig ofte	Ofte	Sjelden	Veldig sjelden	Aldri	Vet ikke
Nasjonale jordvernmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale krav om jordvern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrket mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrkbar mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jordkvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utredninger av alternative plasseringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for leier av arealet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10) Er det offentlige eller private planaktører som oftest tar for lite hensyn til jordvern i sine planprosesser?

- Offentlige
 Private
 Vet ikke

11) I hvilken grad er potensialet for fortetting og transformasjon kartlagt i kommunen(e)?

- I svært stor grad
 I stor grad
 I noen grad
 I liten grad
 I svært liten grad
 Vet ikke

12) Stiller kommunen(e) krav om konsekvensutredning etter KU-forskriften i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?

- Alltid
 Veldig ofte
 Ofte
 Sjelden
 Veldig sjelden
 Aldri
 Vet ikke

13) Blir det utredet alternative lokaliseringer i plansaker som berører dyrket eller dyrkbar mark?

- Alltid
 Veldig ofte
 Ofte
 Sjelden
 Veldig sjelden
 Aldri
 Vet ikke

14) Oppfatter du at planavdelingen tar tilstrekkelig hensyn til følgende faktorer i valg av lokalisering?

	Alltid	Veldig ofte	Ofte	Sjelden	Veldig sjelden	Aldri	Vet ikke
Nasjonale jordvernmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale krav om jordvern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrket mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dekar dyrkbar mark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jordkvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utredning av alternative plasseringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Langsiktige konsekvenser for fragmentering av landbruksareal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for grunneier med tanke på landbruksdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulemper for leier av arealet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15) På en skala fra én til ti, hvor flinke mener du at kommunen er til å ivareta Stortingets mål om et strengt jordvern?

- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

16) I hvilken grad oppfatter du at følgende personer/organer vektlegger jordvern i sine råd og beslutninger?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke
Din avdeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planavdeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rådmann	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ordfører	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politikere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17) I hvilken grad mener du at det er behov for å styrke jordvernet i planarbeidet?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

18) I hvilken grad oppfatter du at jordvernet blir vektlagt på de ulike nivåene?

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Ikke i det hele tatt	Vet ikke
Nasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19) Oppfatter du avdelingens faglige vurderinger blir hørt av planavdelingen?

- I svært stor grad
- I stor grad
- I noen grad
- I liten grad
- I svært liten grad
- Ikke i det hele tatt
- Vet ikke

Samarbeid

Spørsmål XX til XX tar for seg samarbeid med kommunene. Der landbrukskontoret er organisert alene kan du svare på spørsmål XX, og fortsette på spørsmål XX.

Spørsmålet for interkommunale landbrukskontor finner du på nr XX, svar kun på det spørsmålet som gjelder dine kommuner.

20) Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig.

- Deltar på oppstartsmøter
- Får tilsendt saker på høring
- Deltar i ukentlig planmøter
- Deltar i månedlige planmøter
- Gir uttalelser til planoppstart
- Deltar i kommunens kommuneplanarbeid
- Blir ikke involvert
- Annet
- Vet ikke

Spørsmål XX til XX tar for seg samarbeid med kommunene. Der landbrukskontoret er organisert alene kan du svare på spørsmål XX, og fortsette på spørsmål XX.

Spørsmålet for interkommunale landbrukskontor finner du på nr XX, svar kun på det spørsmålet som gjelder dine kommuner.

21) Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig.

	Deltar på oppstartsmøter	Får tilsendt saker på høring	Deltar i ukentlig planmøter	Deltar i månedlige planmøter	Gir uttalelser til planoppstart	Deltar i kommunens kommuneplanarbeid	Blir ikke involvert	Vet ikke	Annet
Frogn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Nesodden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Oppegård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Ski	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Vestby	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Ås	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Spørsmål XX til XX tar for seg samarbeid med kommunene. Der landbrukskontoret er organisert alene kan du svare på spørsmål XX, og fortsette på spørsmål XX.

Spørsmålet for interkommunale landbrukskontor finner du på nr XX, svar kun på det spørsmålet som gjelder dine kommuner.

22) Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig.

	Deltar på oppstartsmøter	Får tilsendt saker på høring	Deltar i ukentlig planmøter	Deltar i månedlige planmøter	Gir uttalelser til planoppstart	Deltar i kommunens kommuneplanarbeid	Blir ikke involvert	Vet ikke	Annet
Lørenskog	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Nittedal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Rælingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Skedsmo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Spørsmål XX til XX tar for seg samarbeid med kommunene. Der landbrukskontoret er organisert alene kan du svare på spørsmål XX, og fortsette på spørsmål XX.

Spørsmålet for interkommunale landbrukskontor finner du på nr XX, svar kun på det spørsmålet som gjelder dine kommuner.

23) Hvordan blir landbrukskontoret involvert i plansaker av kommunens planavdeling? Flere valg er mulig.

	Deltar på oppstartsmøter	Får tilsendt saker på høring	Deltar i ukentlig planmøter	Deltar i månedlige planmøter	Gir uttalelser til planoppstart	Deltar i kommunens kommuneplanarbeid	Blir ikke involvert	Vet ikke	Annet	
Ullensaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Gjerdrum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

24) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om samarbeid mellom din avdeling og planavdeling:

	Helt enig	Ganske enig	Litt enig	Litt uenig	Ganske uenig	Helt uenig	Vet ikke
Hvor landbrukskontoret er lokalisert har ingen betydning for samarbeidet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret kan bidra med kunnskap som planavdelingen er avhengig av i sitt arbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det ville vært lettere å samarbeide med planavdelingen dersom landbrukskontoret var lokalisert fysisk nærmere.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Manglende landbrukskompetanse hos planavdelingen er et hinder for samarbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planavdelingen viser god forståelse for utfordringer knyttet til jordvern.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samarbeid med planavdelingen bidrar til å ivareta jordvernet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret tar selv initiativ til å delta i planprosesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planavdelingen vektlegger ikke landbruksfaglige vurderinger tilstrekkelig i møte med andre planhensyn.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret har god tid til å delta i planprosesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ulike interesser hos planavdeling og landbrukskontor er et hinder for samarbeid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planavdelingen har forståelse og kunnskap nok til å gjøre de landbruksfaglige vurderingene i plansaker.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om planavdelingens involvering av landbrukskontoret:

	Helt enig	Ganske enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig	Ganske uenig	Vet ikke
Det er en utfordring at landbrukskontoret blir for sent involvert i plansaker som omhandler dyrket eller dyrkbar mark.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landbrukskontoret blir alltid invitert til oppstartsmøte i saker som omhandler dyrket eller dyrkbar mark.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planavdelingen er flinke til å involvere landbrukskontoret.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er tilstrekkelig at landbruksavdelingen får tilsendt saker til uttalelse.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26) Er det behov for å styrke samarbeidet?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

27) Hva kunne vært gjort annerledes i samarbeidet med planavdelingen for å bedre ivareta jordvernet? Utdyp.

28) Skriv inn din epost adresse hvis du vil være med i trekningen av gavekort på XXL

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

Vedlegg 4 - Intervjuguider

Intervjuguide for representant Bærum landbrukskontor

Oppgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?
- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid
 - Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formell kompetanse
 - Nettverkskompetanse
 - Styringskompetanse
- *Hvordan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Hvordan og når samarbeider de?
 - Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
 - Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum, Lørenskog og Ullensaker
- Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Spørsmål

Administrative spørsmål:

1. Hvor mange ansatte er det på landbrukskontoret?
2. Hvor mange årsverk?
3. Total kompetanse hos landbrukskontoret, hvordan er den?
 - Faktuell kompetanse i form av utdanning og arbeidserfaring
4. I hvilken grad blir det satset på etterutdanning og kursing?
5. Arbeidsoppgaver
 - Hva skal dere forvalte?
 - Vanlige kommentarer til planarbeid, hva er det LK bidrar med i plansakene?
6. Påvirker liten tid/kapasitet kvaliteten på arbeidet?
 - Evt. På hvilken måte?
7. gjøre konkrete vurderinger av hvorvidt de gjennomfører til kravene som er utledet av nasjonale retningslinjer (alternativer, konsekvenser, utnytte fortetting/transformasjon før andre områder...mv), og ev hvorfor ikke
8. Kapasitet nok til å utføre alle oppgaver?
 - Hvorfor/ hvorfor ikke?
 - Hvis nei, hvorfor blir det ikke forbedret?
9. Tidligere samarbeid med Akser?
 - Hva skjedde?
 - Går dette ut over kompetanse og kapasitet?
 - Fordeler og lempes ved samarbeid og ikke?

Samarbeid med planavdeling

10. Kan du/dere beskrive rutiner for samarbeid med?
 - I hvilken grad blir LK involvert i plansaker
 - Når tid?
 - Og hvordan? Rutiner?
 - Fellesskap mellom avdelingene, jobber sammen om et felles mål eller fungerer LK som en høringsinstans? Pekefinger, må passe på?
 - Er PA gode til å involvere alle berørte aktører?
 - Finnes det og hvilke arenaer er det PA, LK, politikere møtes før politisk behandling av saker?
11. Oppfatter dere engasjement og interesse for jordvern hos PA og politikere
 - Generell forståelse for jordvern i kommunen
12. Påstand: LK blir ikke alltid involvert i plansaker, eller de blir for seint involvert.
 - Tanker rundt dette?
 - Hvilken kunnskap går en glipp av?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

13. Beskrive konsekvenser for:

- Samarbeid: blir ikke involvert eller for sent i prosessen
 - Skjer det at LK ikke blir hørt? Hvem er det som da ikke hører? PA eller politikere?
 - Eventuelle ringvirkninger ved at LK ikke blir involvert tidlig nok?
 - Drivsstruktur og driftshensyn – hvordan kan driften endre seg ved evt. Nyetablering av vei. Blir fragmentert og da kan enkelte areal bli liggende brakk og om det medfører flere areal?
- For dårlig kapasitet LK
- For lav kompetanse i LK

14. Innrapportering av omdisponering av dyrka mark – kommunens rutiner – LK sitt inntrykk?

Intervjuguide for representant planavdelingen – Bærum kommune

Oppgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?
- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid
 - Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formel/uformell kompetanse
 - Styringskompetanse
 - Organisasjonkompetanse
 - Oppgaveløsning – ferdigheter
- *Howdan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Holdninger

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Samarbeid
- Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
- Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju
 - Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum og Ullensaker
 - Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Spørsmål

Administrative spørsmål:

1. Total kompetanse hos landbrukskontoret, hvordan er den?
 - Faktuell kompetanse i form av utdanning og arbeidserfaring
2. Arbeidsoppgaver i henhold til plan, utdyp.
 - oppgaver innenfor planlegging
 - vanlige kommentarer til planene?
 - Hva er det som vanligvis er manglende eller svakt i henhold til jordvernshensyn?
3. Hvorfor tror du at så mange hensyn blir oversett og hvorfor planene er mangelfulle i mange tilfeller?
 - Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonal jordvernmål, krav og føringer, antall dekar dyrka/dyrkbar, jordkvalitet, utredning for alternativ plassering, langsiktige
4. Har landbrukskontoret nok tid/kapasitet til å bidra i plansaker
 - Er det nok folk? Eller et behov for flere?
 - Hva er det man eventuelt ikke rekker å være med på?
 - Hvordan påvirker LKs eventuelle kapasitets mangel planene i de ulike kommunene?
5. Hvordan involverer kommunen landbrukskontoret i plansaker?
6. Involverer LK seg selv?
 - Hvordan kan dere bidra?
 - Hvilke virkemidler har LK for å ivareta jordvernet i plansaker? For å delta og påvirke
 - Kan LK kreve å være med på noe, befaringer og lignende?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

7. Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonale jordvernmål og krav/føringer
 - Jordkvalitet
8. Oppfatter du at det er noen personer som gjør at prosessen stopper opp?
 - Rådmann/ ordførers rolle? Hva har deres holdning å si for jordvern hensyn i planene?
9. Oppfatter dere engasjement og interesse for jordvern hos PA i de ulike kommunene?
 - Generell forståelse for jordvern i kommunene
10. Beskrive konsekvenser for:
 - Manglende kapasitet
 - Manglende kompetanse
 - Manglende samarbeid

Hvorfor tror du at det ikke oppleves et press på landbruksjord i bærum?

11. Stiller de også alltid krav om KU når det faller inn under forskrift?
12. Innrapportering av omdisponering av dyrka mark – kommunens rutiner – LK sitt inntrykk?
13. Oppfatter du at planavdelingene er godt rusta til å forvalte jordvernet og at de tar de hensyn som skal tas?
14. Hvordan kan samarbeidet styrkes? Hva kunne vært gjort annerledes

Intervjuguide for representant fra planavdelingen Ski kommune

Opgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?
- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Vedlegg 4 - Intervjuguider

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid
 - Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formell kompetanse
 - Nettverkskompetanse
 - Styringskompetanse
- *Hvordan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Hvordan og når samarbeider de?
 - Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
 - Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*
 - selv om det ikke står, ligger det jo i kortene at dere må komme med en anbefaling på slutten

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju
 - Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum, Lørenskog og Ullensaker
 - Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Spørsmål

1. Hvor mange ansatte er det i avdelingen?
2. Hvor mange årsverk?
3. Total kompetanse i avdelingen, hvordan er den?
 - Faktuell kompetanse i form av utdanning og arbeidserfaring
4. I hvilken grad blir det satset på etterutdanning og kursing?
5. Hvordan er plankontoret plassert administrativt
 - Under teknisk? Under rådmann? Osv..

Vedlegg 4 - Intervjuguider

Etter samtale med fylkesmannen kommer det frem at planer ofte mangler informasjon om antall dekar dyrket mark som blir berørt, og lignende, alt fra enkel informasjon til større utredninger, i tillegg til at de fleste detaljreguleringsplaner blir utarbeidet av private. Derfor lurer vi litt rundt ...

6. Hvor mye av kapasiteten blir brukt til å behandle private planforslag?
7. Opplever dere at private planer er tilstrekkelig utredet?
8. Opplever du at de blir behandlet grundig nok?
9. Mener du at total kapasiteten i avdelingen i dag er tilstrekkelig?
 - Hvis nei, hvorfor blir det ikke forbedret?

Fylkesmannen har fått ansvar for å i større grad opplyse politikere om jordvernproblematikk, og vi opplever at mange ikke er så interessert i å ivareta jordvernet i kommunene, ofte sterke krefter hos utviklere og private aktører for nedbygging av dyrket mark ...

10. Hvordan oppfatter du Ski kommunes holdning til jordvern?
 - Politisk, rådmann osv
11. Hvordan oppfatter du at jordvernet står i planavdelingen?
12. Hvilke føringer til jordvern er det som er gjeldene for Ski kommune?
 - Ivaretar Ski disse føringene?
13. Kjennskap til fylkesmannens forventningsbrev
14. Regional plan
 - Hvordan stiller Ski seg til grønn grense
 - Et viktig tiltak fra jordvernsstrategien
15. Politikernes holdning til regional plan?

Det er ikke noe krav om at planavdelingen har noen særlig landbrukskompetanse, så man har et kommunalt landbrukskontor som skal ivareta disse interessene i plansaker. I Follo har man jo et felles landbrukskontor for 6 kommuner.

16. Hvordan mener du at samarbeidet med landbrukskontoret fungerer?
 - Hvilke rutiner for samarbeid finnes det?
 - Når kommer de inn i prosessen
 - Oppfatter du at de har nok kapasitet? Holder LK frister
 - Oppfatter du at kompetansen er god nok i plansaker? konstruktive tilbakemeldinger
- 17) Hvordan stiller du deg til et felles landbrukskontor som omfavner hele Follo
 - Påvirker det samarbeidet med LK at Ås er vertskommunen? Har lokaliteten noe å si?

Intervjuguide for representant Follo landbrukskontor

Oppgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid
 - Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formel/uformell kompetanse
 - Styringskompetanse
 - Organisasjonkompetanse
 - Oppgaveløsning – ferdigheter
- *Hvordan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Holdninger
 - Samarbeid
 - Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
 - Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju
 - Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum og Ullensaker
 - Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Vedlegg 4 - Intervjuguider

Spørsmål

Administrative spørsmål:

1. Total kompetanse hos landbrukskontoret, hvordan er den?
 - Faktuell kompetanse i form av utdanning og arbeidserfaring
2. Arbeidsoppgaver i henhold til plan, utdyp.
 - oppgaver innenfor planlegging
 - vanlige kommentarer til planene?
 - Hva er det som vanligvis er manglende eller svakt i henhold til jordvernshensyn?
3. Hvorfor tror du at så mange hensyn blir oversett og hvorfor planene er mangelfulle i mange tilfeller?
 - Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonal jordvernmål, krav og føringer, antall dekar dyrka/dyrkbar, jordkvalitet, utredning for alternativ plassering, langsiktige
4. Har landbrukskontoret nok tid/kapasitet til å bidra i plansaker
 - Er det nok folk? Eller et behov for flere?
 - Hva er det man eventuelt ikke rekker å være med på?
 - Hvordan påvirker LKs eventuelle kapasitets mangel planene i de ulike kommunene?
5. Hvordan involverer de ulike kommunene landbrukskontoret i plansaker?
 - Fellesskap mellom avdelingene, jobber sammen om et felles mål eller fungere LK som en høringsinstans? Pekefinger, må passe på?
6. Involverer LK seg selv?
 - Hvordan kan dere bidra?
 - Hvilke virkemidler har LK for å ivareta jordvernet i plansaker? For å delta og påvirke
 - Kan LK kreve å være med på noe, befaringer og lignende?
7. Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonale jordvernmål og krav/føringer
 - Jordkvalitet
8. Oppfatter du at det er noen personer som gjør at prosessen stopper opp?
 - Rådmann/ ordførers rolle? Hva har deres holdning å si for jordvernshensyn i planene?
9. Felles landbrukskontor – grei ut!
 - Fordeler og ulemper
 - Vertskommune og ikke
10. Oppfatter dere engasjement og interesse for jordvern hos PA i de ulike kommunene?
 - Generell forståelse for jordvern i kommunene
11. Beskrive konsekvenser for:
 - Manglende kapasitet
 - Manglende kompetanse
 - Manglende samarbeid
12. Hvilke kommuner er gode på samarbeid og involvering og hvilke er ikke?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Hvorfor er det gode eller dårlige?

13. Det er flere av kommunene i Follo som har svart at det ikke er behov for å styrke samarbeidet, hva mener du om dette? Er det noe av kommunene det ikke er behov for å styrke samarbeidet i?
14. Noen av kommunene sier også at de ikke opplever press på omdisponering av dyrket og dyrkbar mark, stemmer det?
15. Stiller de også alltid krav om KU når det faller inn under forskrift?
16. Innrapportering av omdisponering av dyrka mark – kommunens rutiner – LK sitt inntrykk?
17. Oppfatter du at planavdelingene er godt rusta til å forvalte jordvernet og at de tar de hensyn som skal tas?
18. Hvordan kan samarbeidet styrkes? Hva kunne vært gjort annerledes
19. Landbruk fra sektor til samfunnsaktør i 94. Hva tenker om det? Har en oppnådd å få en samfunnsaktør?

Intervjuguide for representant Ullensaker/Gjerdrum landbrukskontor

Oppgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?
- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formel/uformell kompetanse
 - Styringskompetanse
 - Organisasjonkompetanse
 - Oppgaveløsning – ferdigheter
- *Hvordan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Holdninger
 - Samarbeid
 - Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
 - Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju
 - Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum og Ullensaker
 - Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Spørsmål

Administrative spørsmål:

1. Total kompetanse hos landbrukskontoret, hvordan er den?
 - Faktuell kompetanse i form av utdanning og arbeidserfaring
2. Arbeidsoppgaver i henhold til plan, utdyp.
 - oppgaver innenfor planlegging
 - vanlige kommentarer til planene?
 - Hva er det som vanligvis er manglende eller svakt i henhold til jordvernshensyn?
3. Hvorfor tror du at så mange hensyn blir oversett og hvorfor planene er mangelfulle i mange tilfeller?
 - Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonal jordvernmål, krav og føringer, antall dekar dyrka/dyrkbar, jordkvalitet, utredning for alternativ plassering, langsiktige
4. Har landbrukskontoret nok tid/kapasitet til å bidra i plansaker
 - Er det nok folk? Eller et behov for flere?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Hva er det man eventuelt ikke rekker å være med på?
 - Hvordan påvirker LKs eventuelle kapasitets mangel planene i de ulike kommunene?
5. Hvordan involverer de ulike kommunene landbrukskontoret i plansaker?
 - Fellesskap mellom avdelingene, jobber sammen om et felles mål eller fungerer LK som en høringsinstans? Pekefinger, må passe på?
 6. Involverer LK seg selv?
 - Hvordan kan dere bidra?
 - Hvilke virkemidler har LK for å ivareta jordvernet i plansaker? For å delta og påvirke
 - Kan LK kreve å være med på noe, befaringer og lignende?
 7. Det viser seg at en rekke hensyn ikke tas i planer, hva tror du er grunnen til at følgende hensyn ikke blir vurdert eller i liten grad?
 - Nasjonale jordvernmål og krav/føringer
 - Jordkvalitet
 8. Oppfatter du at det er noen personer som gjør at prosessen stopper opp?
 - Rådmann/ ordførers rolle? Hva har deres holdning å si for jordvern hensyn i planene?
 9. Felles landbrukskontor – grei ut!
 - Fordeler og ulemper
 - Vertskommune og ikke
 10. Oppfatter dere engasjement og interesse for jordvern hos PA i de ulike kommunene?
 - Generell forståelse for jordvern i kommunene
 11. Beskrive konsekvenser for:
 - Manglende kapasitet
 - Manglende kompetanse
 - Manglende samarbeid
 12. Hvilke kommuner er gode på samarbeid og involvering og hvilke er ikke?
 - Hvorfor er det gode eller dårlige?
 13. Innrapportering av omdisponering av dyrka mark – kommunens rutiner – LK sitt inntrykk?
 14. Oppfatter du at planavdelingene er godt rusta til å forvalte jordvernet og at de tar de hensyn som skal tas?
 15. Hvordan kan samarbeidet styrkes? Hva kunne vært gjort annerledes
 16. Landbruk fra sektor til samfunnsaktør i 94. Hva tenker om det? Har en oppnådd å få en samfunnsaktør?

Vedlegg 4 - Intervjuguider

Intervjuguide for representant fra planavdeling Ullensaker kommune

Oppgaven er en masteroppgave i by – og regionplanlegging ved NMBU, der oppgaven tar for seg jordvern og hvordan dette blir håndtert og prioritert i kommunal planlegging.

Informasjon:

- Masteroppgaven vil bli publisert og tilgjengelig på nett via NMBU Brage og da ansees som offentlig.
- Intervjuobjekt vil være anonym, men det vil kunne være mulig å spore indirekte da kommunen og avdeling vil bli omtalt i oppgaven.
- Intervjuets lengde og inndelinger
- Spørsmål før vi begynner?
- Tillatelse til å ta opp intervjuet?

Bakgrunn for oppgaven

Problemstilling:

I hvilken grad er kommunene rustet til å forvalte jordvernet?

Underproblemstillinger:

- *Har de kapasitet til å følge retningslinjer og krav?*
 - Ulike retningslinjer og krav (utledet av PBL og nasjonale føringer)
 - Tid
 - Mange nok folk
- *Har de god nok kompetanse innenfor arealplanlegging?*
 - Formel/uformell kompetanse
 - Styringskompetanse
 - Organisasjonkompetanse
 - Oppgaveløsning – ferdigheter
- *Howdan fungerer samarbeidet med landbruksmyndighetene for å sikre best løsninger?*
 - Holdninger
 - Samarbeid
 - Tas hensyn til fremtidig driftsstruktur og driftshensyn? Andre hensyn som landbrukskontoret sitter med som burde vært hørt?
 - Hva er årsaken til at samarbeidet ev mangler? Har organiseringen innvirkning? Er det lojalitet ovenfor ulike sektorer som kan forklare noe?
- *Hvilke konsekvenser for ev manglende samarbeid, kompetanse og kapasitet for jordvernet?*

Undersøkellesområde:

- Spørreundersøkelse som skal sendes ut til samtlige kommuner i Akershus fylke
 - Da til alle ansatte i planavdeling, landbrukskontor og politiske utvalg som behandler plansaker.
- Dybde intervju

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Utvalgte informanter i kommunene Ski, Bærum og Ullensaker
- Disse kommunene er valgt på grunnlag av organiseringen av LK, landbruksarealer i kommunene, hvor mange daa de har omdisponert de siste ti årene, befolkning 3.kvartal 2016, befolkningsvekst de siste ti årene, hvilken prioritering de har etter regional plan, samt avstand fra kommunesenter til Oslo sentrum.

Spørsmål

Administrative spørsmål:

1. Hva slags utdannelse har de ansatte på plan? Regulering?
2. Er det behov /ønske om for flere ansatte? I såfall hvorfor?
3. Oppfatter du at landbrukskontoret har nok tid/kapasitet til å bidra i plansaker
 - Er det nok folk? Eller et behov for flere?
 - Hva er det man eventuelt ikke rekker å være med på?
 - Hvordan påvirker LKs eventuelle kapasitets mangel planene i de ulike kommunene?
4. Hvordan involverer dere landbrukskontoret i plansaker?
 - a. Planstrategi
5. Involverer LK seg selv?
6. Rutiner for samarbeid?
 - i. Månedlige/ukentlig
7. Ut i fra spørreundersøkelse og samtaler med andre informanter har vi fått inntrykk av at dere er flinke til å utarbeide planer som tar hensyn til jordvern. Hvorfor er dere så flinke?
8. Hva er da det som gjør at Ullensaker fortjener en 6'er?
9. Er det en generell interesse for jordvern i kommunen
 - a. Rådmann, ordfører, politikerne
10. Er det noen i kommunene som uttrykker at jordvern ikke bør prioriteres?
 - a. Rådmann/ ordførers rolle? Hva har deres holdning å si for jordvern hensyn i planene?
11. Tror du samarbeidet ville vært like bra dersom LK var lokalisert i Gjerdrum.
 - a. Merker dere noen fordeler/ulempene med felles kontor?
12. Hvem er det som legger press på utbygging av dyrket/dyrkbar mark?
13. Hvem spiller inn til kommuneplanen?
 - a. Hvordan blir innspillene vurdert?
 - b. Hvem deltar i vurderingen?
14. Beskrive konsekvenser for:
 - o Manglende kapasitet

Vedlegg 4 - Intervjuguider

- Manglende kompetanse
- Manglende samarbeid

15. Oppfatter du at planavdelingene er godt rusta til å forvalte jordvernet og at de tar de hensyn som skal tas?

16. Hvordan kan samarbeidet styrkes? Hva kunne vært gjort annerledes
Tror du LK mener det samme?

Avslutting

Takk for intervjuet!

Kristine Lien Skog
Institutt for landskapsplanlegging Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

1430 ÅS

Vår dato: 20.02.2017

Vår ref: 52286 / 3 / ASF

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.01.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

52286	<i>Hvordan ivaretar kommunene krav og føringer om jordvern i arealplanleggingen? Kompatanse, kapasitet og samarbeid</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Kristine Lien Skog</i>
<i>Student</i>	<i>Maren Øinæs</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Amalie Statland Fantoft

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Kontaktperson: Amalie Statland Fantoft tlf: 55 58 36 41

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Maren Øinæs maoi@nmbu.no

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Ifølge meldeskjemaet skal deltakerne i studien informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykke til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at dere behandler alle data og personopplysninger i tråd med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet sine retningslinjer for innsamling og videre behandling av forskningsdata og personopplysninger.

DATABEHANDLER

I meldeskjemaet har dere opplyst at dere skal ta i bruk den eksterne surveytjenesten Questback. Vi legger derfor til grunn at foreligger en databehandleravtale. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder: <http://www.datatilsynet.no/Sikkerhet-internkontroll/Databehandleravtale/>.

PUBLISERING

Dere har opplyst at informantene vil kunne gjenkjennes i publikasjonen, og vi legger til grunn at dette er samtykket eksplisitt til. Vi anbefaler at dere lar informantene lese igjennom egne opplysninger og godkjenne disse før publisering.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

I informasjonsskrivet har dere informert om at forventet prosjektslutt er 15.05.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal dere da anonymisere innsamlede opplysninger. Anonymisering innebærer at dere bearbeider datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjør dere ved å slette direkte personopplysninger, slette eller omskrive indirekte personopplysninger og slette digitale lydopptak.

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway